

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

GODINA VIII

Broj 88

TUZLA, VELJAČA 2000.

Cijena 1 KM, 4 Kn, 1 DM

KONTINUITET USPRKOS SVEMU

STIPE MESIĆ PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE

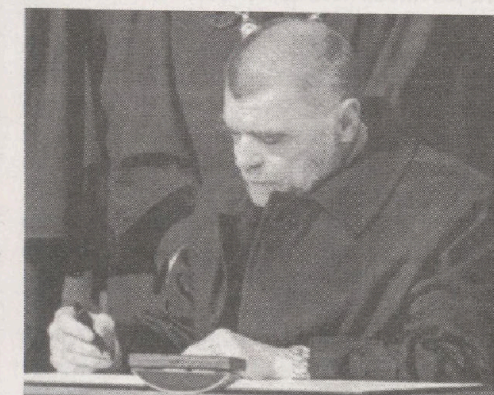
**- Udružimo snage i stvorimo Hrvatsku kakvu svi mi njeni građani
sanjamo i zaslužujemo -**

Stipe Mesić je od 18. veljače 2000. godine predsjednik Republike Hrvatske. Na gornjogradskom trgu svetog Marka, povijesnom prostoru koje omeđuju simboli hrvatske državnosti - zgrade parlamenta i Vlade - novi je hrvatski predsjednik prisegnuo da će svoju dužnost obavljati savjesno i odgovorno poštujući Ustav i zakone, na dobrobit hrvatskoga naroda i svih građana Republike Hrvatske.

Od političkih naglasaka iz nastupnog govora predsjednika Mesića, koji naznačuju da će i on sudjelovati u politici novog smjera i promjena koju su birači izabrali na parlamentarnim izborima, građanima je važnija bila poruka upućena njima:

PREDSJEDNIK SVIH GRAĐANA

- Bit ću predsjednik svih građana ove zemlje i građanin predsjednik...

U obnašanju svoje dužnosti predsjednik Mesić je naveo da želi razvijati suradnju sa svima onima u svijetu koji u Hrvatskoj vide svojeg partnera i prijatelja.

... Povjerenje građana Hrvatske obvezuje. Njima dugujem ovu čast. Zajedno s vama, dragi sunarodnjaci, uložiti ću sve svoje sposobnosti, svoju snagu i um da u tom zajedničkom poslu učinimo Hrvatsku boljom i drugačijom...

... Počasćen sam što danas i ovdje mogu pozdraviti brojne poštovane goste iz Europe i svijeta, a njihova nazočnost je još jedna gesta široke međunarodne potpore politici demokratskog zaokreta...

... Svi želimo da Hrvatska postane istinsko demokratsko društvo. Učvrstiti sve institucije pravne države, poštovanje ljudskih i manjinskih prava, slobode medija i stvaranje stabilnog i trajnog okvira tržišnog gospodarstva i socijalno-odgovorne države, naša je zadaća i dužnost. Ostvariti ravnomjerni razvitak svih tradicionalnih hrvatskih regija; od kontinenta do obale, mora i otoka. Hrvatska je bogata u svojoj raznolikosti...

... Djelovati ću u skladu s ustavnim ovlaštenjima protiv socijalne nepravde, kriminala i korupcije, te svakog oblika zlouporabe vlasti.

Pred zakonom svatko mora biti jednak, bez obzira na dob i spol, nacionalnost, vjeru i političko uvjerenje. Svaki naš građanin ima pravo na život u dostojanstvu i na perspektivu bolje budućnosti...

... Takva uspješna Hrvatska može i mora biti potpora hrvatskom narodu kao jednom od triju konstitutivnih naroda u susjednoj Bosni i Hercegovini. Također i hrvatskim nacionalnim manjinama u drugim zemljama. Takva uspješna Hrvatska prestaje biti zemlja stoljetnog iseljavanja svojih sinova i kćeri. Hrvatska emigracija diljem svijeta svim je srcem potpomogla stvaranje hrvatske države...

... Hvala vam svima još jednom na povjerenju i potpori. To je temelj i trajni motiv u obnašanju ove izuzetne i zahtjevne dužnosti. Krenimo zajedno na taj put i prionimo na tu zadaću bez odgađanja.

ŽIVOTOPIS PREDSJEDNIKA MESIĆA

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić rođen je 24. prosinca 1934. u Orahovici. Diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bio je istaknuti studentski vođa i zastupnik

u Saboru Socijalističke Republike Hrvatske. Zbog sudjelovanja u hrvatskom proljeću proveo je godinu dana na robiji u Staroj Gradiški.

Tajnik Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) postao je 1990. Te je godine postao i predsjednik prve vlade Republike Hrvatske. Odlukom Sabora Republike Hrvatske postaje članom Predsjedništva SFRJ. Predsjednik Predsjedništva SFRJ bio je do 5. prosinca 1991. kada daje ostavku. Do drugih izbora u Hrvatskoj bio je predsjednik Izvršnog odbora HDZ-a. Za predsjednika Hrvatskoga sabora izabran je 1992. Nezadovoljan politikom HDZ-a 1994. osniva političku stranku Hrvatske nezavisne demokrate i biva smijenjen s dužnosti predsjednika Hrvatskoga sabora. Sa članstvom HND-a 1997. ulazi u Hrvatsku narodnu stranku (HNS). Bio je izvršni dopredsjednik HNS-a i predsjednik gradske organizacije Zagreba. Oženjen je, otac dvije kćeri i djed dvoje unučadi.

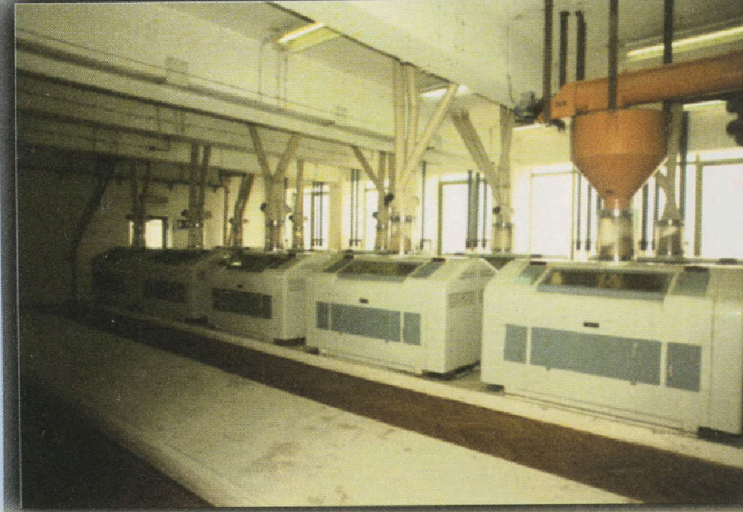
NAJVEĆI MEĐUNARODNI SKUP

Mesićeva inauguracija bila je najveći međunarodni skup od osamostaljenja hrvatske države. Stigla su 72 izaslanstva, od toga 63 državna. Dvanaest izaslanstava vodili su predsjednici država: Albanije, Rexep Meidani; Austrije, Thomas Klestil; Bosne i Hercegovine, Alija Izetbegović; Bugarske, Petar Stojanov; Češke, Vaclav Havel; Mađarske, Arpad Göncz; Makedonije, Boris Trajkovski; Poljske, Alexander Kwasniewski; Slovačke, Rudolf Schuster; Slovenije, Milan Kučan; Rumunjske, Emil Constantinescu i Turske, Sulejman Demirel. Izaslanstvo SAD-a vodila je državna tajnica Madeleine Albright, a Njemačke zamjenik kancelara Joschka Fischer. U Hrvatsku su stigli brojni ministri, posebni izaslanici, predsjednici i potpredsjednici parlamenata, veleposlanici... Prvi put je u Hrvatsku stigao službeni predstavnik Crne Gore, predsjednik Vlade, Filip Vujanović.

mlin Ljubače d.d.

"Husinski rudar"

HRVATSKA BANKA d.d. MOSTAR

VAŠA JE BANKA

Poslovna Jedinica Tuzla

Topolica 4

Tel. 075 236-450

Tel./Fax 231-171

**CROATIA
OSIGURANJE D.D.**

**MOSTAR
Poslovnica Tuzla**

POSJETITE NAS U TUZLI:

Naselje Sjenjak - blok D-2

I. Mujezinovića bb

Tel. 075 230-991, 230-992

TREĆI SABOR HRVATSKOG NARODNOG VIJEĆA BOSNE I HERCEGOVINE

POLITIČKO, GOSPODARSKO I KULTURNO STANJE HRVATA U BIH

- Osvrt i prijedlozi za izlaz iz postojećeg stanja destrukcije naroda -

DAYTONSKA BIH - PROBLEMI I RJEŠENJA

Bosna i Hercegovina je Daytonskim sporazumom dobila novu ustavnu strukturu. Država je formirana od dva nesimetrična entiteta, jedan je centraliziran i jednonacionalan (RS), drugi je decentraliziran kao federacija kantona i dvonacionalan (F BiH).

Međutim, u izgradnji te ustavne strukture BiH, koja je sama po sebi nedovršena, vladajuće stranke vrše opstrukciju i onemogućavaju cjelovito provođenje Daytonskog sporazuma.

Građani BiH, kao pripadnici naroda, koji su po Daytonskom Ustavu BiH konstitutivni, postali su neravnomjerni i svedeni na nacionalne

više usmjerili na iseljavanje. Takve političke aktivnosti se odvijaju u pozadini javnog djelovanja te se u domaćoj i svjetskoj javnosti tumače kao "hrvatska" subverzija i opstrukcija. Nastojanja međunarodne zajednice, da nasuprot, tome održi Washingtonski i Daytonski sporazum tumači se kao antihrvatska zavjera. Sve to pojačano je katastrofalnom aktualnom demografskom slikom: oko 400 tisuća Hrvata iz BiH je prognano i raseljeno, što predstavlja oko polovice njihova predratnog broja. Namjesto da mijenja takvo postojeće stanje i svoju politiku koja je uzrok destrukcije narodnog bića, HDZ u najnovije vrijeme iznosi svoj stav o dekonstituiranju hrvatskoga naroda u BiH, a u

samo cjelovitom provedbom Daytonskoga sporazuma i dogradnjom toga sporazuma radi bolje i brže izgradnje pravne države u kojoj će svi ljudi i narodi biti konstitutivni i jednakopravni na cijelom teritoriju i u svim institucijama države.

Kamen temeljac za to predstavlja, dakle, primjena odredbe o konstitutivnosti naroda iz Ustava BiH na ustave RS i F BiH.

Konstitutivnost je, također, pretpostavka dosljedne provedbe Aneksa 7. o povratku svih prognanika i izbjeglica na svoje ognjište, bez čega nema pravednog i trajnog mira u BiH, niti ustavne jednakopravnosti.

Za to se HNV-e od početka zalaže i to ponovno traži od međunarodne zajednice i domaćih državnih i političkih institucija, koji su posebno odgovorni za implementaciju Daytonskoga sporazuma.

Dogradnjom Daytonskoga sporazuma treba, pak, izvršiti kantonizaciju na cijelom teritoriju BiH, prevladati nesimetričnost entiteta i ukupnu državnu strukturu svesti na dva nivoa, kao najuspješniji europski model. To će ne samo smanjiti javnu potrošnju koja sada iznosi neodrživih 62% društvenog bruto proizvoda (trebalo bi je reducirati na oko 40% što je prosjek u regionu), nego će i politički definitivno otkloniti nade i zahtjeve za podjelom BiH. Takvom uređenju države najbolje odgovara formiranje samoodrživih kantona na cijelom prostoru i njihova federalizacija u cjelovitu državu.

Projekt tog uređenja ponudio je HNV još na prvom Saboru 6. veljače 1994. godine i on je poslužio kao osnovica Washingtonskog sporazuma. HNV smatra da taj projekt treba ponovno promotriti i primijeniti na cijelom teritoriju BiH.

2. FAKTORI SUVREMENOG GOSPODARSTVA U BIH

Gospodarstvo u BiH treba biti uređeno prema dostignućima ekonomske znanosti i politike u suvremenom svijetu. U tom smislu treba shvatiti ovaj osvrt i prijedloge za izgradnju gospodarstva u našoj državi.

Teško ekonomsko stanje u BiH može se prevladati samo ukoliko se međunarodna finansijska pomoć koncentrirana na poboljšanje konkurentne sposobnosti privrede i povećanje razmjene s okruženjem, čiji je iznos prije rata bio čak 80% bruto društvenog proizvoda BiH. Bez visoke razmjene s inozemstvom nemoguća je samoodrživost ekonomije BiH.

Faktori ekonomske stabilnosti mogu se održati samo daljnjim investiranjem, ali ne kreditima već prezadužene zemlje (oko 3,6 milijardi dolara) već direktnim stranim ulaganjima. Domaći kapital nije dovoljan za to čak kada bi se dio depozita građana BiH vratio iz inozemstva u domaće banke u cilju popravljivanja njegovog potencijala jer je sadašnja vlastita imovina bankarskog sektora izuzetno

niska i iznosi svega 18,73% bruto društvenog proizvoda.

Da bi se realiziralo direktno strano ulaganje u infrastrukturu, postojeća poduzeća i nove poslovne poduhvate, mora se promijeniti poslovna klima, a to znači izgraditi neovisno sudstvo, povoljna fiskalna i poreska politika,

na što se troši novac hrvatskih poreskih obveznika mora se preispitati i otkloniti štetu koja se nanosi objema državama. Hrvatskoj se čini ogromna šteta time što se uništava gospodarstvo u županijama koje graniče sa bivšom HR HB.)Leftinoća Neuma, koja uništava trgovinu Dubrovnika nije rezultat produktivnosti

poštena, efikasna i jeftina državna administracija, dobro radno zakonodavstvo, te uz sve to završiti proces privatizacije, reforme bankarskog sustava i sustava socijalne zaštite. Sav taj reformski zahvat mora se obaviti uz minimalne socijalne potrese.

Posebno mjesto u procesu prevladavanja teškog ekonomskog stanja u BiH, a to znači i u stvaranju stabilnih političkih odnosa u cijeloj regiji, predstavljaju gospodarske veze RH i BiH.

A) Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska su jedna drugoj među najvažnijim vanjsko-trgovačkim partnerima. To stanje treba poticati i ubuduće. Svaka suradnja poduzeća i banaka kao i investicije hrvatskih poduzeća u BiH su dobrodošla.

B) Republika Hrvatska nema uravnotežen obim razmjene sa BiH. Neravnoteža od 4:1 ne pruža dobru osnovicu za buduće dobre odnose. Ponuda robe i usluga iz BiH sigurno nije osobito bogata s obzirom na industriju BiH oštećenu ratom, ali prošla vlast u Hrvatskoj se nije trudila iskoristiti niti one potencijale za smanjenje deficita koji su postojali. Potrebno je raditi na uravnoteženju razmjene, a obje države imaju institucije, instrumente i mehanizme za to.

C) Intervencije proračuna RH u BiH imaju poseban značaj za buduće odnose. Obveze koje RH ima prema braniteljima i invalidima domovinskog rata, kao i umirovljenicima s područja BiH, a koje su preuzete i izmirivane do sada, trebaju biti podvrgnute reviziji jer ih primaju i oni koji s obrambenim ratom nikakve veze nisu imali. Ona davanja koja su opravdana trebaju ostati ali moraju biti dovedena na razinu transparentnosti koju traži uobičajena europska praksa. Putovi izmirenja tih obveza trebaju biti neposredni, bez posrednika iz struktura bivše para-države Herceg-Bosne koji sam čin transfera pretvaraju u moć; ta moć je, dakle, zasnovana na novcu poreskih obveznika RH.

D) Alimentiranje ostalih proračunskih kategorija bivše HR HB, koja se frigidno održava kroz nove forme, mora se radikalno preispitati. Nakon pretvorbe HVO iz stranačke u državnu vojsku, njegovo financiranje se mora staviti pod međunarodni nadzor, uz ultimativno traženje reciprociteta za isti postupak kod financiranja druge komponente Vojske Federacije. Sve drugo

gospodarstva u Neumu, nego činjenice da se na prostoru bivše HR HB ne ubiru porezi, a fiskalnu ravnotežu osigurava dotacija iz proračuna RH.) Istovremeno se fiskalni sustav RH ugrožava fiktivnim uvozom u BiH koji neocarinjnen završava u RH. Štete za BiH su u tome što se institucije i mehanizmi poreskog i carinskog sustava potpuno suspendiraju i ne razvijaju na prostoru bivše HR HG jer sve plaća RH. - Bitni elementi suvremene države - kvaliteta poreski i fiskalni sustav - nema priliku da se razvije.

E) Gospodarska potpora povratku Hrvata u BiH u svoja predratna prebivališta traži radikalnu promjenu. Ranija hrvatska vlast je novcem hrvatskih poreskih obveznika pravila "Bobanovo" i "Šušukovo" selo i druga fantomska graničarska naselja u BiH kako bi spriječila povratak srednjo-bosanskih Hrvata u njihova mjesta i načinila od njih "humano preseleljene i unesrećene Hrvate". Takve investicije su direktan akt protiv povratka Hrvata tamo gdje su nekada živjeli. Pri tome je potpuno ostavljeno po strani pitanje što će ti ljudi raditi osim spavanja u novoizgrađenim spavaonicama. Novi pristup traži da se investira u povratak kući i istovremeno otvaraju radna mjesta za povratnike kroz aktivnosti hrvatskih poduzeća.

Također, nova hrvatska vlast mora otvoriti realne mogućnosti povratku hrvatskih Srba u njihove domove kako bi se omogućilo povratak bosanskih Hrvata u RS.

3. HRVATSKI KULTURNI IDENTITET U BIH

Današnja BiH je, u svom socijalnom i političkom nastajanju, sama još bez stabilnog identiteta, s konstitutivnim narodima koji i sami prolaze "groznicu" potvrde ili obrane identiteta. A u BiH su svi procesi, dobri i loši, uvijek i nužno u interakciji. Zato Hrvati BiH ne mogu aktivno i

produktivno stvarati svoju budućnost ako puninom svojega političkog angažmana ne budu pripadali tom procesu i toj interakciji, na principu jednakih prava i obveza.

Živeći tisuću godina u Bosni i Hercegovini, Hrvati su svoju etničku i kulturnu povijest tijesno isprepleli sa svima drugima, s kojima žive. Stvorili su u tim procesima dugoga trajanja markantne vlastite izražajne forme i kulturne strukture, odnjegovali neke vlastite kontinuitete, po kojima su stekli i zaseban identitet, u visokom stupnju interferentan s ostalim bosanskim kulturnim identitetima, a nezamjenljiv s bilo kojim drugim. Suvremena politička praksa u razvijenijoj civilizaciji takve mikro-identitete afirmira i štiti kao najveću vrijednost, odmah pokraj ljudskih prava. Svaki frigidni unitaristički koncept na takve kulturne identitete djeluje uništavajuće.

Onako, kako je u prošlosti za hrvatsku i ostale kulture bio poguban nadnacionalni koncept jugoslavenskoga unitarizma, tako su danas za bosanski hrvatski identitet opasni koncepti "univerzalnog" bosanstva, koje briše nacionalne specifičnosti, te zagrebačkog kulturnog centralizma koji zanemaruje bogatstva različitih kulturnih tradicija unutar hrvatske kulture. U takvom konceptu, autohtone vrijednosti kulture bosanskih Hrvata ne mogu biti ni činjenično evidentirane, još manje dostojno vrednovane, a pogotovo ne mogu biti shvaćene i objašnjene unutar svojega cjelovitog bosanskog konteksta, u kojemu su nastale, kojim su obilježene, ali koji su i same suoblikovale i kojemu organski pripadaju.

Taj tradicionalni metropolitanski i unitarni pristup bosansko-hrvatskoj kulturi i identitetu, zbog kojega ona dosad i nije nikada dostojno akcentirana, a HDZ-ova vlast samo ga je naslijedila i u proteklom desetljeću ideološki radikalizirala. Iz systemske kritike i napuštanja takvooga koncepta, logično bi trebale proizići značajne reperkusije, koje bi se blagotvorno odrazile na sva relevantna područja koja danas svakodnevno proizvode konflikte i nesporazume, a Hrvate u Bosni i Hercegovini odvođe

se dalje od njihova stvarnog kulturnog i političkog interesa: obrazovni sustav, kulturna politika, jezik, mediji... Istovremeno, to bi bilo stvarno i efikasno sredstvo neutralizacije SDS-ove srpske i SDA-ove bošnjačko-muslimanske etničke kulturne i obrazovne politike, koja je logičan ekvivalent hadezeovskoj, a koja među hrvatskim stanovništvom u Bosni i Hercegovini stvara osjećaj zakinutosti i ugroženosti.

Umjesto ideoloških obmana i opsjena o nacionalnom jedinstvu i tobožnjem općem nacionalnom interesu, koji je uvijek samo uski interes jedne politike, stranke, režima, Hrvati u Bosni i Hercegovini morali bi u novo stoljeće unići s definitivno prevladanom dihotomijom

manjine u "tuđim" entitetima. Kao građani, pak, oni su obespravljani jer su entiteti etnički utemeljeni.

Institucionalna zaštita ljudskih i kolektivno-nacionalnih prava kroz vijeća naroda nije dosljedno i ravnomjerno provedena u oba entiteta. Sa četverostepenom vlašću - državna, entitetska, kantonalna, općinska - BiH postaje izuzetak u Europi. (Uobičajeni modeli su centralizirane države ili federacije s dvostepenom vlašću i lokalnom samoupravom). Ali, ne radi se samo o neefikasnosti i kolizijama među razinama vlasti već i o njihovoj gospodarstvenoj neodrživosti. Svjetska banka je objavila podatak da plaće zaposlenih u državnoj upravi BiH, i to samo civilnih uposlenika, iznosi 13,2% od bruto društvenog proizvoda. (U Hrvatskoj je to 3%, u Mađarskoj 3,3%, u Bugarskoj 2,7%, u Albaniji 7,2%...)

Nesimetričnost, pak, RS i F BiH stalno pobuđuje nacionaliste iz sva tri naroda na podjelu BiH ili dominaciju jednog naroda nad drugima. U tom duhu HDZ kao vladajuća hrvatska stranka neprestano obnavlja ideju o stvaranju trećeg entiteta kao jedinog garanta opstojnosti i sigurnosti hrvatskog naroda u BiH. Pogubnost te ideje upravo za hrvatski narod u BiH očituje se u tome što bi se na taj način "zaštiti" samo prostor zapadne Hercegovine, dok bi se Hrvati u drugim dijelovima BiH još

stvari je od početka protiv njegove konstitutivnosti u vlastitoj državi.

Rezultat takve politike je strah Hrvata od drugih, politička nesigurnost i mentalna izopćenost iz svoje zemlje, domovine, zavičaja i kulture. Taj strah i nesigurnost pojačani su i teškim ekonomskim stanjem u cijeloj BiH, što samo po sebi stoji na putu povratku i stimulira daljnje iseljavanje. Računa se da je nakon uspostave mira BiH napustilo oko 50 tisuća ljudi, uglavnom mladih i školovanih. Do sada utrošena sredstva od oko 4 milijarde dolara koja je donirala međunarodna zajednica, nisu bitno promijenila socijalni položaj stanovništva u BiH. Nezaposlenost je oko 35%, na tri zaposlena dolaze dva umirovljenika (minimum bi morao biti 3:1), nacionalni dohodak po stanovniku je ispod tisuću dolara. Tako je BiH postala jedna od najsiromašnijih zemalja u Europi. Stav HNV-a bio je od početka drugačiji i uglavnom protivan politici HDZ-a koja je hrvatski narod u BiH ne samo dekonstituirala nego i destruirala, kako to bjelodano pokazuje njegovo sadašnje porazno stanje u politici, gospodarstvu i kulturi. Koji su to stavovi HNV-a?

1. POLITIČKA SUVERENOST HRVATSKOG NARODA U BIH

Politička suverenost hrvatskog naroda u BiH, kao i drugih naroda u njoj, može se postići

između svojega bosanstva i hrvatstva, između svoje religijske i svoje etničke pripadnosti, po jednostavnoj, neideološkoj, jedinoj demokratski ovjerenj formuli: politički identitet ili državnost - bosanskohercegovačka, etničko-kulturni identitet ili nacija - hrvatska, vjera ili vjerska zajednica - katolička, ili bilo koja druga, odnosno bilo koji drugi svjetonazor prema načelu modernog svijeta o slobodi mišljenja, savjesti i vjere.

Treba tražiti da se trajno, u skladu s uobičajenim međunarodnim standardima, reguliraju pitanja dvojnog državljanstva Hrvata u Bosni i Hercegovini, i međudržavnim ugovorima između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske urede prava i obveze koje iz toga proizlaze (pravo glasa, vojna obveza, porezi, itd.). Dosadašnji režim u Hrvatskoj namjerno je ostavljao ta pitanja neriješenim, i iz njih izvlači političke koristi za sebe, na štetu bosanskohercegovačkih Hrvata, a srpska i bošnjačka politička struktura iz svojih razloga prešutno mu je u tomu sekundirala.

Činjenica, da su Hrvati u Bosni i Hercegovini najmalobrojniji narod, u dosadašnjoj nacionalnoj politici (HDZ-a iz Hrvatske i HDZ-a iz BiH) operacionalizirana je posve kontraproduktivno: za slijanje straha i psihoze ugroženosti kod naroda, što potiče izbjeglice da se ne vraćaju

svojim domovima, a mnoge da se, i nakon rata, iseljavaju, te za produbljivanje konfliktnih odnosa s drugima. Ta demografska činjenica svaku racionalnu politiku, ozbiljno i odgovorno zabrinuta za sudbinu naroda, mora orijentirati u sasvim oprečnom smjeru: k stvaranju pozitivnih psiholoških i povoljnih materijalnih uvjeta života, te prednjačenju u njegovanju nekonfliktnog odnosa u svojem socijalnom i političkom ambijentu. Cijela preduga povijest cikličnoga opadanja i oporavljanja hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini to izvanredno potvrđuje. Negetoiziran, pluralni ambijent poticanje komparativnosti i kreativne konkurentnosti za najmalobrojniji element je najvažniji; on se ne stvara konfliktnošću, već koncilijantnošću... Uz to ide i zahtjev vremena za političko emancipiranje i subjektiviranje hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini, usvajanje svijesti o tomu da politička pluralizacija nije opasnost nego najbolje sredstvo ostvarivanja interesa i ozbiljnog integriranja u vlastiti politički prostor.

Hrvatski kulturni identitet povijesno se oblikovao kao višestruk i policentričan; to vrijedi i u šire hrvatskim, i u bosanskohercegovačkim relacijama. Ni politički taj se identitet ne može unificirati, jer se u punini povijesne utemeljenosti i ustavnoga kapaciteta ostvaruje

u dvjema samostalnim, međunarodno priznatim državama: Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj. Politički koncept "nacionalnoga jedinstva" i kulturni koncept monocentričnoga "svehrvatstva" stoga su potpuno strani i oprečni stvarom karakteru hrvatskoga identiteta. Ti apstraktni ideološki koncepti, nalik komunističkim, proizvode opasne iluzije, koje su bosanskohercegovački Hrvati u hadezeovskom desetljeću dvostruko skupo platili: demografski, jer ih je ta politika brojčano smanjila na polovicu, kulturno-politički, jer su postali žrtve unutarnje rascijepljenosti kolektivne psihoze, koju ne umiju prevladati, a vladajuća HDZ-ova politika i dalje ju pogrijava.

Zaključak

HNV smatra da je ovo pogodan čas za promjene u politici, gospodarstvu i kulturi hrvatskoga naroda u BiH. Politička promjena u Hrvatskoj potvrđuje također ovaj stav, potiče nas na opravdani optimizam i traži pojačano zauzimanje za viziju HNV-a na područjima politike, gospodarstva i kulture, koju smo od početka zastupali i sada ovdje ponovno ukratko iznosimo. Pozivamo sve sunarodnjake Hrvate da prihvate ovu viziju HNV-a kao korisnu i dobru za sebe i, zajedno sa svim drugim ljudima i narodima, u svojoj državi BiH grade zajedničko i opće dobro u miru i slobodi.

DA SE PODSJETIMO - KONTINUITET USPRKOS SVEMU

HRVATSKA ZAJEDNICA ŽUPE SOLI - TUZLA - SABORU HRVATA BIH SARAJEVO

Delegacija Hrvata Hrvatske zajednice župe Soli stigla je na svom putu za Sarajevo do Zenice. Radi bojazni da neće moći stati na određeno mjesto zbog meteoroloških prilika odlučili smo se javiti zastupnicima Sabora ovim pismom.

U prvom redu pozdravljamo sve sudionike i želimo vam uspješan rad na korist sveukupnog hrvatskog naroda.

Sabor Hrvata R BiH je za nas Sabor koji treba biti dostojanstven u svom radu i zaključcima, ne dovodeći ni jednim slovom u pitanje jedinstvo i interese cjelokupnog hrvatskog naroda, kako u R BiH tako i šire.

U tom duhu upućujemo vam i slijedeća razmišljanja kao izraz našeg viđenja situacije u kojoj se nalazimo i ciljeve koje bi trebalo ostvariti ovim Saborom.

Želimo sudionike Sabora upoznati sa našom hrvatskom zajednicom. HZ župe Soli obuhvaća sve Hrvate tuzlanske regije. Tu nas je preostalo još oko četrdeset tisuća.

Od početka rata u R BiH hrvatski narod se odmah uključio u obranu ovih prostora, kako u postrojbama HVO-a tako i u postrojbama Armije i MUP-a.

To uključivanje je u značajno većem procentu u odnosu na stupanj sudjelovanja hrvatskog stanovništva u regiji. U tu borbu Hrvati su ušli s vjerom u zajednički život u zajedničkoj domovini R BiH.

Međutim, nismo sigurni da je zbog nastali zbijanja i odnosa između Muslimana i Hrvata na cijelom području R BiH, moguće ustrajati u ovoj borbi s početnim zanosom i motivima. Zbog toga se usudujemo izraziti svoje neslaganje i nezadovoljstvo s politikom središnjih organa

R BiH, jer nas cjelokupni postupci na našoj regiji dovode u podređen položaj, što je model projekcije R BiH za koji se kao konstitutivni narod ne možemo više boriti.

U sveukupnom djelovanju Predsjedništva i Vlade R BiH izražava se nepovjerenje prema predstavnicima hrvatskog naroda kojima se pripisuje cjelokupna krivica za sukobe Muslimanskog i Hrvatskog naroda.

U organizacijskim formama općina i okruga zbog prakse preglasavanja u svim pa i u bitnim narodnosnim pitanjima kao što je pitanje jezika, obrane i sl. ne štuje se ustavno pravo hrvatskog kao državnostnog i konstitutivnog naroda. U praksi je na djelu politika volje jednog naroda.

Stoga smatramo da Sabor treba pozvati predstavnike muslimanskog naroda na preispitivanje svoje politike i prakse prema hrvatskom narodu, s ciljem da se normaliziraju odnosi na svim područjima R BiH na principijelnim osnovama. A to su jednakopravnost, suverenost i konstitutivnost.

Predlažemo da se svi kooptirani predstavnici hrvatskog naroda u Predsjedništvu sami preispitaju i povuku, jer je nedopustivo da stoje iza niza odluka i uredbi koje su na štetu hrvatskog naroda.

Glede ratnih zbijanja u R BiH predlažemo da Sabor zatraži:

- zaustavljanje ratnih djelovanja i razdvajanje sukobljenih strana uz pomoć međunarodnih snaga,

- da se nakon prekida ratnih djelovanja pristupi konkretnim i konstruktivnim razgovorima o rješavanju svih gorućih problema, od prehrane stanovništva pa do osiguranja pravne i imovinske

sigurnosti svakog građanina bez obzira pod čijom se kontrolom nalazi.

Ukoliko se rat odmah ne zaustavi, zahtijevamo da se prilikom mobilizacije uvažavaju pravila međunarodnog prava.

Glede budućeg uređenja R BiH predlažemo:

- Da se ustraje na konceptu suverene R BiH u međunarodno priznatim granicama.

- Da bi se ovaj koncept mogao ostvariti smatramo nužnim ispoštovati principe glede unutarnjeg uređenja zasnovani na suverenosti, državnostnosti i jednakopravnosti sva tri naroda.

U tom duhu držimo da je prijedlog međunarodne zajednice od tri konstitutivne jedinice prihvatljiv.

Također, držimo da je neophodno ostvariti jednakopravnost i u pravu na po 33,33% teritorija za svaki konstitutivni narod bez obzira na njegovu veličinu.

Da se u svim konstitutivnim jedinicama osiguraju prava naroda i građana po najvišim međunarodnim standardima.

Da Sabor obvezno javno iskaze zahvalnost Republici Hrvatskoj i njenim građanima za svestranu pomoć od prvih dana rata svim građanima R BiH, a posebice nama Hrvatima.

Ne smije se zaboraviti činjenica da nas je u Republici Hrvatskoj više od dvije trećine našlo utočište i prvu pomoć u svemu.

U tom pogledu nas iznenađuje nezahvalnost muslimanskoga vodstva i želimo to posebno naglasiti.

S poštovanjem i pozdravom - Hrvati Hrvatske zajednice župe Soli.

Zenica, 5. veljače 1994. godine

BEZ RIZIKA NEMA USPJEHA, A RIZIK JE DANAS OPASAN

Razgovarao: Nikola J. IVANOVIĆ

HG: Gospodine Kovačeviću, u javnosti ste poznati kao dugogodišnji direktor Mlina "Husinski rudar" Ljubače, ali Vas familija, susjedi i prijatelji poznaju i pod nadimkom "Ivo babin." Otkud taj nadimak?

KOVAČEVIĆ:

"Mo-ju majku su svi zvali baba, a i rodila me u zrelijim, da ne kažem starijim, godinama, pa je i ja pamtim kao babu. U tome se, eto, krije spomenuti nadimak."

HG: Smeta li Vam taj nadimak?

KOVAČEVIĆ: "Ne, ne meta! Čak mi imponira."

HG: Nešto ste podugo direktor Mlina.

KOVAČEVIĆ: "Ovih dana se navršava 21 godina moga direktorovanja u ovoj firmi, a prije toga sam bio na rukovodećem mjestu u komercijali."

HG: Po kojim je to zakonima moguće imati tako dugačak mandat?

KOVAČEVIĆ: "Zadnji, odnosno, tekući mandat započeo sam prije godinu i pol dana."

HG: Ne vjerujem da niste razmislili pitanje, a neću Vam dopustiti da zaobidete odgovor. Kao nastavak na prethodni odgovor, recite mi, jeste li to toliko dobar ekonomist pa da toliko dugo direktorujete?

KOVAČEVIĆ: "Ne, nisam ni slučajno najbolji ekonomist. Spadao sam i spadam među ekonomiste srednje kvalitete ili nešto iznad sredine. Ova djelatnost je, rekao bih sretnija od drugih - metalurgije, rudarstva ili kemije. Prije minulog rata bio sam direktor mlinsko-pekarske industrije koju su sačinjavali sadašnji mlin i pekara, kao dvije odvojene tvrtke."

HG: Koliko je Mlin "Husinski rudar" danas uspješna tvrtka i koliko upošljava djelatnika?

KOVAČEVIĆ: "Imamo 140 stalno uposlenih i uvijek imamo desetak sezonača. Redovito se isplaćuju plaće. Unazad tri godine (1996./97. i 98.) imali smo rekordne proizvodnje, od osnivanja Mlina, a to znači od 1951. godine. U tim godinama smo imali prosječnu plaću od 700 maraka. U prošloj godini smo plaće umanjili za 40 posto, ali i danas je prosječna plaća 450 maraka, a to je u ovim uvjetima, a u poređenju sa drugima, dosta dobro."

HG: Mlin je tijekom minulog rata dobio i brojna priznanja, što je posjetiteljima uočljivo, jer ste ih istakli na zidove prijemnog dijela ureda.

KOVAČEVIĆ: "Bili smo veliki donatori tijekom rata. Mlin spada u prva tri poduzeća koja su doprinijela obrani. Sva priznanja nisu ni istaknuta."

HG: Jeste li osobno dobili koje priznanje?

KOVAČEVIĆ: "Za 1997. i 1998. godinu bio sam među deset najboljih menadžera Tuzlansko-podrinjskog, sada Tuzlanskog kantona. U 1998. godini sam bio i među 20 najboljih ili najuspješnijih direktora u Federaciji BiH."

HG: Sa kojim iznosom je Mlin bio donator manifestacija "Izbor menadžera?"

KOVAČEVIĆ: "U narodu se uvijek priča da se to može i kupiti. Vjerujem da toga i ima, ali što se tiče Mlina i mene osobno, samo su ispunjavani obrasci po traženim kriterijima i ništa više. Znači, nije bilo nikakvih donacija."

HG: U kojem obimu, trenutačno, realizirate proizvodnju?

KOVAČEVIĆ: "Na žalost, samo 60 posto od spomenute tri, najuspješnije, godine. Više se ne možemo nositi sa tržišnom "Arizona", gdje je mjesečno u prometu 2.500 tona brašna. Kada smo imali veću proizvodnju, sa svim plaćenim porezima, u našim diskontima bili smo skuplji od "Arizona" samo za jednu marku po vreći brašna od 25 kilograma. Sada je razlika četiri marke i s time se ne možemo nositi."

HG: Valjda pekari kupuju brašno u ovom Mlinu?

KOVAČEVIĆ: "U tome i jest problem. Osim naše, tuzlanske, susjedne "Pekare", te privatnih pekara Hukić, Kabil i Ibrčić, ostali kod nas eventualno kupe tonu brašna, radi zakonskog pokrivanja, a ostale količine kupuju na crno, odnosno na "Arizoni".

HG: Unatoč tomu, opstanete i radite!

KOVAČEVIĆ: "Nekako se provlačimo i u ovom teškom vremenu, ali sve je teže."

HG: Rijetki su, ako ih uopće ima, direktori državnih poduzeća koji nisu stranačko-politički angažirani. Poslije dužeg staža u Savezu komunista bili ste član SDP-a, a sada ste član HDZ-a?

KOVAČEVIĆ: "Ne krijem ni jedno članstvo. U ranijem političkom miljeu bio sam član Saveza komunista. Do kraja 1995. godine bio sam član SDP-a i u Predsjedništvu Općinskog odbora Tuzla, pa čak se o meni razmišljalo da budem i predsjednik. Zbog toga što se u to vrijeme bavila nekim marginalnim stvarima, napustio sam tu stranku. I dalje mi je ta stranka draga i vidim uspješna je. U HDZ sam ušao u proljeće 1996. godine i odmah postao član Županijskog odbora Soli."

HG: Što Vas je ponukalo na ovakav stranačko-politički potez?

KOVAČEVIĆ: "Mislio sam u to vrijeme da je HDZ, tada, bila jedina stranka koja treba okupljati i predstavljati Hrvate."

HG: Znači, SDP nije bio dovoljno hrvatski?

KOVAČEVIĆ: "SDP je i danas, kada se pogleda struktura, bar u Tuzlanskom kantonu probosnjačka stranka. To je i logično, ako se ima u vidu broj stanovnika, odnosno brojnost Bošnjaka. Do daljnjeg ostajem u HDZ-u, jer ne želim baš ubrzano mijenjati dresove. Što će se desiti u nekoj budućnosti, ne znam."

HG: Bilo je komentara da ste u HDZ prešli kako biste sačuvali direktorsku funkciju. Kakav je Vaš komentar na to?

KOVAČEVIĆ: "To nije istina. Od HDZ-a nisam imao i nemam nikakve zaštite. Procesuiran sam u tzv. tuzlanskom sudskom slučaju, (Vikalo i ostali - op.a.) pa ni u tome nisam dobio zaštitu HDZ-a. Ovdje sam se održao unatoč tome što je od 1992. godine na mene bilo izvedeno sedam žestokih, političkih, napada. Pomogli su mi u tome prijatelji Bošnjaci, koji znaju što sam i kako sam radio prije i tijekom rata."

HG: Zašto ste okrivljeni u spomenutom sudskom procesu?

KOVAČEVIĆ: "Ovo je u cjelini politički proces, pa je nekome trebalo da u cjelokupnoj ekipi okrivljenih, ima i Hrvata, a to je uz mene i Željko Pešić, doministar u Ministarstvu pravde. To je obračun u SDA-u, između centrale i Tuzlanskog kantona, pa je trebalo, vjerojatno pred strancima, maskirati imenima nas dvojice. Što se tiče mene, optužen sam po članu 358. za izdavanje lažnog dokumenta."

HG: Kojeg i kakvog?

KOVAČEVIĆ: "Riječ je o jednoj potvrdi koju sam izdao za Federalni distributivno-logistički centar - FDLC. U stvari ovdje su samo zamijenjene teze. Na dan 23. 10. 1997. godine, kada je pravljeno presjek u bilancu, na skladištu smo imali 1.412 tona pšenice - FDLC-a, od koje se dobiva 76 posto brašna. Znači, imao sam preko 1.000 tona brašna (u pšenici - op.a.), a potvrda je izdana samo na 1.000 tona. Tu je bilo još oko 1.000 tona našeg brašna. Imao sam i moralno i pragmatično pravo da izdam takvu potvrdu, jer sam na zalihama imao oko 2.000 tona brašna."

HG: U kojoj fazi je ovaj proces u svezi s Vama?

KOVAČEVIĆ: "Krivična prijava je podnesena u drugom mjesecu prošle godine, a ovih dana se okončava vještačenje."

HG: Što očekujete od vještačenja?

KOVAČEVIĆ: "Očekujem u pravom smislu te riječi stručno vještačenje, koje bi sudski proces moglo i obustaviti. S druge strane imam informacija da postoje naredbe iz viših sfera, da se, bez obzira na rezultat vještačenja, svi okrivljeni moraju suditi."

HG: Pribojavate li se zatvora?

KOVAČEVIĆ: "Kao i svaki čovjek, čitavu godinu sam zbog toga u depresivnom stanju. Tim prije što nikada nisam imao sličnih situacija. Uvijek se plašim da mi se ne servira opet kakav prekršaj."

HG: Prošle godine ste boravili u Australiji, a u tuzlanskoj javnosti je bilo špekulacija da ste pobjegli od suđenja.

KOVAČEVIĆ: "S obzirom na to da sam se vratio, to je najbolji dokaz da ne bježim ni od čega, pa ni od bilo koje odgovornosti. Čuo sam za takve priče po povratku. Kada bih se na tako nešto odlučio, sazvao bih prijatelje u restoran i dostojno se s njima oprostio. Ima i jedna zanimljivost vezana za sve to. Jedan moj prijatelj se kladio da ću se vratiti i tako zaradio 500 maraka. Očito, riječ je o prijatelju koji je vjerovao i vjeruje u mene."

HG: Na izvjestan način Vi ste i zaštitni znak sela Ljubače.

KOVAČEVIĆ: "Oko 90 posto urađenog u Ljubačama, od 1973. godine, (nekoliko kilometara asfalta, pošta, automatska kuglana, ...) financirano je od strane Mlina i Pekare, pa je to valjda zbog toga. I dan-danas nastojim pomoći mojim Ljubačanima."

HG: Na kraju, povucite paralelu između direktorovanja nekada i sada.

KOVAČEVIĆ: "Sada je teško raditi. Najkraće rečeno počinjem se plašiti sistema. Tu se sužavaju menadžerske sposobnosti. Bez rizika nema ni posla, a ni uspjeha. Plašim se ulaska u poslove koji u sebi imaju i 0,1 posto rizika, jer to po nečijim viđenjima može biti rizik 99,9 posto, odnosno potpuni promašaj.

ULOGA TELEVIZIJE U IZBORIMA 2000.

MARICA PETROVIĆ

Ako, poniženi ponudeni, ne ugasim televizor, vidjet ćemo uobičajeni scenarij što nam ga sve bosanskohercegovačke televizijske kuće nude svih ovih godina otkako smo postali medijski bogatiji u odnosu na predratno vrijeme. Voditeljice i voditelji sumnjive naobrazbe (sve su profesije u ovom vremenu devalvirale, ali je novinarstvo, ipak, palo na najniže grane) sjede čelo stola i nemoćno prozivaju pristojne sudionike, a oni, vjerojatno budući pobjednici, ne čekajući prozivku, sami si daju prostor.

"Počinjemo li ponovno preporučivati sami sebe? Ili su nam možda - kao nekima - potrebna preporučena pisma za vas ili od vas? Naše ste preporučeno pismo vi, upisano u naša srca i mogu ga poznati i čitati svi ljudi." (2 Kor 3,1), brani se sv. Pavao u Drugoj poslanici Korinćanima (lako je njemu!) od napada onih koji mu prigovaraju da sam sebe preporučuje.

Koja je obrana naših predstavnika u vlasti i onih koji se natječu to postati, a koji nas ovih dana svojim nemuštim jezicima pokušavaju uvjeriti s malih ekrana kako smo - upisani u njihova srca!?

Nije lako ljudima koji misle svojom glavom i hoće imati vlastiti stav o situaciji u "jednoj jedinjoj". Onaj čovjek koji u pola osam navečer gasi televiziju i uključuje se u program u dvadeset i jedan sat, kako bi gledao "Pravo na ljubav", "Dvojnicu" ili "Esmeraldu", svejedno, nema problema. On uživa u jednom svijetu koji mu je svjesno ponuđen i u kojem mogu živjeti samo povlašteni, oni kojima je more do koljena! To je onaj dio sretnika koji su si osigurali sva kraljevstva. U ovoj priči nema njih.

Ovdje razmišljamo glavom onih nesretnika koji gledaju dnevnik, gase televiziju u dvadeset i jedan sat, čitaju novine, i prate političke emisije.

IZBORI 2000.

Ovih dana svjedoci smo neuspjelim pokladnim sijelima u kojima se predstavljaju političari s našega područja koji će, već sutra, krojiti naše sudbine i odlučivati o našim životima. Ako, poniženi ponudeni, ne ugasim televizor, vidjet ćemo uobičajeni scenarij što nam ga sve bosanskohercegovačke televizijske kuće nude svih ovih godina otkako smo postali medijski bogatiji u odnosu na predratno vrijeme. Voditeljice i voditelji sumnjive naobrazbe (sve su profesije u ovom vremenu devalvirale, ali je novinarstvo, ipak, palo na najniže grane) sjede čelo stola i nemoćno prozivaju pristojne sudionike, a oni,

vjerojatno budući pobjednici, ne čekajući prozivku, sami si daju prostor. "Sram ih bilo", reći će dobro odgojen promatrač sijela, a onaj dobro obaviješten, zna kako je to jedini način doći do riječi i izložiti stav. Ne vrijedi ondje ona poznata - Tko čeka, taj dočeka - nego - Ne zna se tko pije, a tko plaća! Što vrijedi pristojnost, gospodstvenost i kvalitetna artikulacija ponuđenog, npr. gospođi Morankić iz MBO, kada su je, kao jedinu ženu te večeri, gledatelji uglavnom procjenjivali po tome kako izgleda i kako je dotjerana! Kada unezvijerani voditelji odahnu, zavapivši kako je vrijeme isteklo, na njihovim licima ugledamo osmijeh olakšanja što su isplivali iz još jedne bujice u koju ih, ni krive ni dužne, ubacuju preko noći, promovirajući ih u zvanje koje su nekada imali samo oni najiskusniji i politički najobrazovaniji novinari.

A gosti!?

Gosti su posebna priča. Nižu se imena, znana i neznana, partije stare i nove, slike i prilike naših sudbina, ili točnije, onoga što nam se nudi kao sudbina.

"Nitko ne prišiva zakrpe od nevaljanog sukna na staru haljinu; inače njezin umetak povuče novo od staroga, te nastane rupa još veća. Nitko ne uljeva novog vina u stare mjehove; inače novo vino prodre mjehove te vino propadne. Također, i mjehovi. Nego, novo vino u nove mjehove!" (Mk 2,21)

Nude nam se stare zakrpe čije je sukno uvaljano i koje neće nikud ništa povlačiti, nego će ostati stari nepremostivi jazovi, dovoljno veliki da ne trebamo veće. Novo vino nije još prispjelo, a i mjehove nismo nove nabavili. Previše je onih koji gase televizor u pola osam navečer. Nema među nama ljudi koji nam govore razumljivim jezikom. Priče koje slušamo odbijaju, a ne privlače. Običan čovjek koji nije dužan znati politički misliti treba uzor, treba političara koji mu se jasno obraća. Onaj koji kaže - EVO TI VODA, ŽEDNI I NEOKUPANI GRAĐANINE TUZLE; EVO TI PUT, GRAĐANINE IZ PRIGRADSKOG NASELJA; EVO TI MIROVINA, UMIROVLJENI GRAĐANINE; EVO TI POSAO, RAZVOJAČENI VOJNIČE, to je onaj kojim vapije uho i oko prosječnoga

građanina-glasača Tuzlanske županije. Oni ljudi što sjede za stolom i otimaju se za riječ, trebali bi biti otvorena knjiga iz koje bi oni koji znaju čitati pročitali sebi bliske. Ljudi koji ne znaju politički čitati, a koji su vrlo važni i kojih je najviše sudjelovalo i stradalo u domovinskom ratu, trebali bi čuti riječi toliko žudne, one za koje su se išli boriti. Ne treba više lagati, najveći broj poginulih nisu bili borci za vjeru, ni jednu ni drugu ni treću. Bili su to ljudi koji su se borili za Bosnu i Hercegovinu - samo ih treba upitati, pa ćemo čuti. U njihovim glavama ta je zemlja izgledala poput trokuta što nam ga nacrtase stranci, sigurno nije bilo dio trokuta što su ga zamišljali njihovi poglavari.

Ovi stranci koji se otvoreno ne izjašnjavaju, upućuju nas na pravi put. Kažu - Glasujte za promjene, što priliči jasno glasi - Nemojte u stare mjehove, dat ćemo vam nove! Ali mi nemamo novoga vina!

Stare priče, stara obećanja s kojima nas neće primiti u Vijeće Europe, jer nisu realizirali ni Dayton, ni Pakt stabilnosti, ni integraciju u Europsku uniju, ništa! Ništa do sada nisu napravili, a svašta su naobećavali. Gdje je snaga koja će maknuti stare priče? Novi ljudi koje gledamo kao oporbu starima, izgledaju neuvjerljivo, ne libe se priznati kako u svojim partijama nisu razmatrali značajnu životnu problematiku i samo što otvoreno ne vele: - Mi samo želimo vlast, ionako je sve upropašeno, nemamo što više upropastiti dajte, promijenite radi promjene, vidite da stranci to traže, a kad se mi namjestimo, vidjet ćemo kako ćemo. Začas mandat prođe, a onda opet Murta, pa opet Kurta... svejedno, navikli smo! To se čita iz otvorene knjige koja se lista na televiziji Tuzlanskog kantona i ostavlja bez daha posljednje mohikance koji iz raznih razloga ostaju vjerni Domovini.

JEZIK POLITIČARA I TELEVIZIJE

Ovakvo jedno razmišljanje nametne se prosječno zainteresiranom promatraču situacije u koje se pribijam. Zapravo sam htjela slušati jezik kojim se služe političari i o tome pisati, a onda sam shvatila da je način na koji kažu, jezik kojim govore, u ovom povijesnom trenutku od malog značaja u odnosu na sadržaj, na ono što naši političari poručuju. Znam čitati, ali slova i riječi kojim se oni služe, meni su strana. Ne nalaze put do mene i ne mogu nikoga odabrati. Uplašena tom činjenicom, svjesna sam koliko se nikoga ne tiče ono što sam ja htjela slušati - jezik kojim se koriste. Kako ipak ne bih, posve zavedena, ostala neobavljena posla, što mi nije u naravi, napisat ću nešto i o tome.

Jezik kojim se služe naši političari vrlo je neujednačen. Ako računamo da svi znaju da se u Federaciji službeno koriste hrvatski i bosanski, onda se daje uočiti njihova potisnutost u odnosu na srpski jezik, koji je jedini službeni jezik u srpskom dijelu naše zemlje.

Većina političara ostaje uporna u korištenju vrlo frekventnoga pojma (*opština*), iako je na zgradi Tuzlanske općine u njezinim dokumentima već dugo vraćen stari oblik (*općina*), tradicionalan u većini bosanskohercegovačkih govora. Pošto je jednu večer tema bila u vezi s proračunom/budžetom, riječ (*pare*), umjesto (*novac*), koju je koristila i voditeljica, naprosto je parala uho.

Dejstvovanje, učestvovanje, prevazilaženje, prevashodnost i slične riječi koje razumijemo, ali, svojim rječnicima preporučimo druge, teško se povlače iz neobjašnjivih razloga osim potpune nezainteresiranosti političara za jezik kojim govore. Hrvatima je važno upotrijebiti par prokazanih neologizama, a Bošnjacima koji turcizam više i, eto njihove jezične kulture. Nije uputno komentirati druge razine osim leksika, jer velik broj ima problema čak i s kongruencijom. Ili imaju tremu (a ne bi je smjeli imati!) ili su dugo izbivali izvan domovine, ili imaju problema sa sluhom, ili (što je najvjerojatnije?) nisu obrazovani. Oni manje sitničavi mogu reći - Pa nisu političari radio ili televizijski voditelji pa da baš moraju pravilno artikulirati svaki glas ili naglasak. S te strane, imaju pravo. Jer, ako slušamo bosanskohercegovačke (ne samo tuzlanske) spikere i voditelje, čut ćemo mnoge glasove kojih u našem jeziku nema, ili lokalne akcente koji nose svatko sa svoga područja. Na iole ozbiljnim prijemnim provjerama, pri najnižim fonetsko-filološkim kriterijima, ovi bi mladi ljudi propali u natjecanju za ova ruda mjesta koja imaju poseban društveni značaj. Ovako, ma koliko bili dobronamjerni, primjećujemo da je glavni kriterij u odabiru ili izgled ili rođačka crta. Svjedoci smo kojih su godinama, kao i kakvog su izgleda i stručnosti ljudi koji ove poslove obavljaju na svjetskim medijima. Naše spikerice izgledaju kao da su privedene s kakvoća provincijalnoga natjecanja za miss.

Vratimo se političarima! Zbilja se na prste jedne ruke (i još ih ostaje) mogu nabrojati oni koji vode računa o tome kako govore. Biti političar podrazumijeva određeno poštovanje prema biračima i ljudima koji te slušaju. Sigurni izvori tvrde kako je Ilica Račan zadnjih godina posjećivao Filozofski fakultet u Zagrebu i uzimao instruktivne sate i retorike. Oni koji ga pamte iz vremena Jugoslavije znaju ga kao usporenog i zamornog govornika, za kojega je slušatelj trebao dosta strpljivosti i volje, a danas ga čujemo kako sasvim korektno izlaže svoje stavove.

Ne možemo zamisliti ni jednoga našeg političara koji toliko poštuje svoje birače da bi poradi njih uzeo sate iz govorništa, mada temeljni red nalaže da im se obraćaju jezikom koji je, kao službeni, zakonom propisan. Hoćemo li dočekati vrijeme odgovornih ljudi koji na poziv političara ne gledaju kao na priliku da se materijalno osiguraju i slikaju na televiziji, nego kao na najozbiljniju djelatnost u kojoj će sudjelovati kako bi omogućili koliko-toliko korak naprijed ovoj našoj do grla zaglibljeljoj zemlji? Do tada, ako to dočekamo, strpjet ćemo se mi koji slušamo kako tko govori. Sa stajališta gladnih i obespravljenih, neukusno je biti tako sitničavi!

Ante Portas

HRVATSKA RUŽA VJETROVA

Fatmir Alispahić

Hrvatskom danas vladaju neopterećeni ljudi. Oni vole Hrvatsku, a različitost doživljavaju bogatstvom civilizacije. Oni smatraju da će se hrvatski interesi u BiH najbolje zaštititi kroz reafirmaciju tolerancije i multikulturalnosti, kao prirodnog, povijesnog ambijenta za hrvatsko biće u BiH.

Hrvatska je preko noći prešla put od prosjaka do kraljevića. Naši susjedi su danas miljenici međunarodne zajednice, jer podstiču kultivaciju traumatiziranih prostora Evrope. Oni žive globalnu budućnost i sudjelovaće u njenom kreiranju. Izronili su iz balkanske atlantide i postali organska komponenta sretnijeg dijela svijeta. Priča djeluje kao povijesna sapunica, baš kao što sve lijepo biva jednostavno.

Promjene u Hrvatskoj imaju svoju vremensku, kvantitativnu i kvalitativnu dimenziju.

Promjene su konkretan materijalizirani proizvod potrebne količine organizacionih i inih pretpostavki koje vode do pomijeranja povijesnih gibanja. Svoditi hrvatski preporod na dimenziju slučaja, Predsjednikove smrti, nagomilanog socijalnog nezadovoljstva i netrpeljivosti prema tuđmaneriji, podjednako je pogrešno koliko i glorificirati biračko tijelo koje je navodno spoznalo da Evropom vladaju socijaldemokrati. Vladali su i prije.

Antipod Hrvatskoj je klinički mrtva Srbija. U savremenoj povijesti teško je naći primjer zemlje sa tako vitalnom dimenzijom anarhije i nasilja, a da se to etablira kao volja države. Čak ni Radoje Domanović (1873-1908) u svojim odvaljenim satirama, zbog kojih je premlaćivan od režima, nije mogao domaštati tako nemilosrdnu stvarnost. Nekoliko pokušaja srbijanske opozicije, kao što su višesedmične masovne demonstracije, urušili su se u grotlu krnjave strategije. Budući da preziremo hipotezu da je jedan narod pametniji od drugog, diferenciju valja tumačiti moralnom validnošću.

Hrvatskom danas vladaju neopterećeni ljudi. Oni vole Hrvatsku, a različitost doživljavaju bogatstvom civilizacije. Oni smatraju da će se hrvatski interesi u BiH najbolje zaštititi kroz reafirmaciju tolerancije i multikulturalnosti, kao prirodnog, povijesnog ambijenta za hrvatsko biće u BiH. To objašnjava

nedavnu Račanovu gestu, kada je inicijativu za osnivanje hrvatskog SDP-a u Širokom Brijegu prosljedio ka Sarajevu. "Ali, taj SDP je muslimanski!" - rekli su mu. "Kad vi uđete u njega, više neće biti muslimanski!" - rekao im je Račan.

S druge strane, srbijanska opozicija nije nikada izmijenila miloševićevski koncept odnosa prema BiH, i prema Republici Srpskoj, odveć znano, nastaloj na genocidnoj ideologiji etničkog čišćenja. Oni pričaju o europeizaciji Srbije, ali im jezik otvrdne kad dođu do Drine.

Oni etničko čišćenje Bošnjaka smatraju svršenom stvari: krivi su drugi, te neće valjda "demokratska Srbija" ispravljati nanesene nepravde?! Rušile su se džamije odvajkada, pa šta?! Oni valjda još strateški naivno vjeruju da će svijetu prodati rog za svijetlu, a da će se pojam demokratizacije ograničiti na promjenu vlasti. Etička i moralna travestija srbijanske alternative nije (bila) u stanju poslati biračkom tijelu jasnu poruku, sa zaglavljem istine, pokajanja, pomirenja i reafirmacije otvorenosti. Otud srbijanska alternativa nije uspjela ni okrnuti Miloševićev tron?!

Ista priča naravno važi i za toliko željenu humanizaciju Republike Srpske. Sa podjednako formalističkom uvjerljivošću tamo se ispovijeda budućnost i prosperitet. Pa i kad u Banju Luku dođe sin ili unuk, ko to više zna, posljednjeg jugoslavenskog kralja, da običe "vekovna srpska ognjišta". Umjesto da običe ledinu gdje je nekad bila Ferhadija i kaže da je to mjesto s kojeg počinje budućnost srpskoga naroda - kad se Ferhadija obnovi. Prezirući savjest, političko srpstvo tapka u mjestu samoizolacije. Zahvaljujući upornosti OHR-a, pokoji se Bošnjak ili Hrvat uspije jedva vratiti u svoju kuću na osami. Tek da osjeti miris dostojanstva. I to je sve.

Naš znameniti književnik Ivan Lovrenović, u obimnom i sadržajnom intervjuu u posljednjem broju "Globusa", kaže da je "cjelokupni politički model u BiH postavljen tako da obeshrabruje promjene".

Nad ovom činjenicom postoje metafizički ili religiozni prostori ljudskog bitisanja koji su neovisni o sumnjivom izbornom zakonu, a koji mogu utjecati na promjene. Podsticanje vječnih i povijesnih istina o čovjekoljublju, o srodstvu naših različitosti, o esteticu zajedništva - može bitno mijenjati zatrovanu političku svijest.

Da je neki Dodik obišao srebreničke prognanike, vjerojatno nam ne bi smetao Daytonski sporazum. Njegova revizija bi odveć bila stvar prošlosti.

Iza promjena u Hrvatskoj stoji moralni kredibilitet. I sofisticiran trud.

Grad otvorenih kapija

Fatmir Alispahić

Međunarodna suradnja Tuzle je uglavnom bilateralna i odvija se u različitim vidovima. Ostvarena je značajna pomoć u zdravstvu, školstvu, kulturi, komunalnoj infrastrukturi i elektroenergetskom sustavu.

Potvrđujući i u tijeku rata kontinuitet u očuvanju vrijednosti zajedničkog življenja, Tuzla je stvorila preduvjete za kvalitetnu suradnju s brojnim međunarodnim organizacijama.

U početku je aktivnost bila usmjerena na trasiranje informacija o najurgentnijim problemima, u cilju osiguranja adekvatne humanitarne pomoći.

Općina Tuzla formira Direkciju za racionalno snabdijevanje građana, koja svoje rezerve i pristiglu humanitarnu pomoć usmjerava prema najugroženijim kategorijama stanovništva. Ipak, sve slobodne zelene površine u gradu, pa i sami parkovi, bili su pretvoreni u vrtove.

Istovremeno je prihvaćeno oko 200.000 izbjeglih i raseljenih lica, uglavnom iz Podrinja. Tuzlaci su se konstantno brinuli za oko 60.000 prognanika. U toku 1999. u Tuzli živi još oko 45.000 izbjeglih i raseljenih lica.

Direkcija za racionalno snabdijevanje, a kasnije Općinski logistički centar i Općinski sekretariat za izbjegla i raseljena lica, te nekoliko udruženja građana, imali su u ratu primarnu funkciju za organizaciju više vidova humanitarne pomoći.

Dunav - Drava - Sava

Bilateralnim kontaktima s međunarodnim organizacijama ostvarena je značajna pomoć u zdravstvu, školstvu, kulturi, komunalnoj infrastrukturi i elektroenergetskom sustavu.

Demokratska i humanistička politika gradske uprave, osigurala je prisutnost evropskih nevladinih i vladinih organizacija čiji je cilj bio pomoći Tuzli, njenom stanovništvu i široj regiji.

Na inicijativu Bologne, u listopadu 1995. pod pokroviteljstvom Vijeća Evrope, otvoreno je Veleposlanstvo lokalne demokracije. Bio je to prvi projekt te vrste u Bosni i Hercegovini. Ambasada potom realizira i niz značajnih projekata za Tuzlu i regiju.

Ostvaramoći obustrane interese i mogućnosti šire suradnje Općina Tuzla je potpisala povelje o bratimljenju sa gradovima Bologna (Italija), L'Hospitalet (Španija), Osijek (Hrvatska) i Pečuh (Mađarska). Također je usposta-

vljena suradnja šire kooperacije sa Regijom Lazzio (Italija), gradovima Graz (Austrija), Geneve (Švicarska), Buffalo, Rochester i Dayton (SAD), Macerata i Arezzo (Italija), Rubi (Španija), Renn, San Bjui, Saint Denise (Francuska), Aachen, Tübingen, Bremen i Berlin Helesdorf (Njemačka), Brande (Danska), Goteborg, Uddevalla (Švedska) i organizacijom Holandski gradovi za Tuzlu.

Tuzla i Tuzlanski kanton potpisali su 27. novembra 1998, sa Osijekom, Županijom osiječko-baranjskom (Hrvatska), te Pečuhom i Skupštinom Baranjske županije (Mađarska) - Protokol o osnivanju Euroregionalne suradnje Dunav - Drava - Sava. Globalni cilj je proširivanje privrednih i kulturnih veza među ovim područjima.

Projekti vodosnabdijevanja

Međunarodna suradnja Tuzle je uglavnom bilateralna i odvija se u različitim vidovima: razvoj lokalne samouprave, komunalne djelatnosti, malih i srednjih poduzeća, suradnji privrednih komora, u oblasti obrazovanja, kulture i sporta, unapređenju zdravstvene djelatnosti i dr. Poslije Daytonskog mirovnog sporazuma suradnja dobiva težište na poslijeratnoj obnovi i izgradnji Tuzle. Izrađeni su prioritetni programi obnove: vodosnabdijevanja (rekonstrukcija sekundarne mreže i osiguranje novih izvora pitke vode), toplifikacije grada, rekonstrukcija kanalizacione mreže, klizišta, objekata obrazovanja, prometnica, javne rasvjete i poboljšanje sistema prikupljanja i odvoza čvrstog otpada. Načinjeni su i programi za povratak raseljenih lica, projekti iz oblasti ekologije, zdravstva, kulture, sporta i privredne djelatnosti.

U saradnji sa međunarodnim organizacijama (EU, USAID, UNHCR, IMG i dr) realizirani su projekti poboljšanja vodosnabdijevanja: proširenje sistema Sprečko polje kapaciteta 200 l/s, poboljšanje lokalnih sistema vodosnabdijevanja Mramor, Dobrnja, Čanići i Simin Han, Čaklovići, sanacija dijela sekundarne vodovodne mreže, poboljšanje opremljenosti J.P. Vodovod i kanalizacija, a u toku 1998. dovršena je izgradnja rezervoara u Ši Selu, kapaciteta 5000 m³ pitke vode. Pripremljen je Projekat interventnog snabdijevanja pitkom vodom koji se sastoji iz sanacije sekundarne vodovodne mreže, u cilju smanjenja gubitaka, i obezbjeđenja novog izvorišta kapaciteta 250 l/s vode.

Projekt Interventno vodosnabdijevanje kapaciteta 250 l/sek iz TE Tuzla dobio je potporu od Savjeta Evrope i Nizozemske. Uređen je i Idejni projekt dugoročnog snabdijevanja pitkom vodom Tuzle, Lukavca, Živinica i Kalesije, kapaciteta 600 l/sek, gdje bi se kao izvorište koristila akumulacija jezera Modrac, uz odgovarajuću ekološku zaštitu jezera. Do 1999. je za rekonstrukciju sekundarne vodovodne mreže, sanaciju postojećih izvora

i osiguranje novih, iz sredstava općinskog Budžeta i donacija međunarodne zajednice uloženo - cca 20 milijuna DM.

Mogućnosti zajedničkog ulaganja

Realizirana je potpuna ili djelimična adaptacija najvećeg dijela školskih objekata koji su tokom rata služili za smještaj izbjeglih i raseljenih lica. Izvršena je sanacija dijela objekata kulture (Dom mladih, Galerija portreta, Bosanski kulturni centar, Univerzitetska biblioteka), a ostvareni su i vrijedni projekti izgradnje i sanacije objekata (obdaništa, Dom za djecu bez roditeljskog staranja, objekt Majka i dijete). Od najvažnijih projekata je dogradnja Internata za djecu sa posebnim potrebama, vrijednosti oko 2,5 milijuna DM, što je financirao talijanski Crveni križ, u suradnji sa MKCK. Izvršena je rekonstrukcija glavnih prometnica, sanacija više lokalnih putova, kao i aktivnih klizišta koja su ugrožavala prometnice i imovinu građana. Asfaltirane su ulice u naseljima Ši Selo, Solana, Breške, Dragunja, Kojšino, Slavinovići, Mosnik... Popravljeni su postojeći mostovi i izgrađeno pet novih pješačkih mostova preko Jale. Javna rasvjeta je rekonstruirana djelimično ili potpuno, a osvijetljene su i manje saobraćajnice. Saniran je dio sistema centralnog grijanja i izvršeno priključenje na daljinski sistem grijanja više značajnih objekata: Dom penzionera, Expres restoran, Medicinska škola, Dom za nezbrinutu djecu, osnovne škole Centar, Kreka i Novi Grad. Ovim je otvorena mogućnost da se više stambenih objekata priključi na sistem toplifikacije grada. Realizirani su značajni projekti u oblasti zdravstva i primarne zdravstvene zaštite (ambulante, Dom zdravlja, objekti Univerzitetskog kliničkog centra), kao i projekt edukacije osoblja zdravstvenog sektora, financiran od USAID-a iz fonda sanacije općinske infrastrukture MIS (projekat Buffalo). Za potrebe uvjetnijeg zbrinjavanja prognanih i raseljenih, sredstvima međunarodne zajednice realizirani su projekti u naselju Mihatovići (vrijednosti preko osam miliona DM) i opravka kuća za smještaj prognanika. Općina Tuzla je pripremila i više projekata za povratak domaćinog stanovništva (projekti Kojšino, Solina, Kužići i Kovačića).

Osnovni pravci dalje suradnje s inozemnim organizacijama bazirani su na prezentaciji mogućnosti kooperacije s Općinom Tuzla, i aktualnom aktivnošću prezentiranja mogućnosti zajedničkog ulaganja u poboljšanje i modernizaciju Tuzle i svih vidova života njenih građana.

Otvoreni grad

Općinsko vijeće Tuzla je na svojoj sjednici od 29. studenoga 1997. godine, prihvaćajući u cjelosti zaključke i stavove Ministarskog savjeta PIC-a o primjeni UNHCR-ovog programa sadržanog u Aneksu 7. Daytonskog sporazuma o povratku manjina i projekta "OTVORENI GRADOVI" (Sintra, svibanj 1997), donijelo Deklaraciju o proglašavanju općine Tuzla otvorenom općinom. UNHCR je 17. srpnja 1998. zvanično priznao općinu Tuzla OTVORENI GRADOVI.

Najveći hrvatski dužnosnici u Tuzli

Na Božićnom domjenku, koji su u kristalnoj dvorani Hotela "Tuzla", zajedničkim snagama priredile sve hrvatske institucije u Tuzli, zamijetio sam da su najveći (po visini) dužnosnici među Hrvatima Tuzlanske županije: Zdenko TADIĆ, član HDZ-a i doministar u Ministarstvu znanosti, obrazovanja kulture i športa Vlade Tuzlanske županije, Ante ZVONAR, član Nove hrvatske inicijative i zastupnik u Skupštini Tuzlanske županije i Anto PRANJIĆ, član HDZ-a i doministar u MUP-u Tuzlanske županije.

Kada sam to glasno izrekao u nazočnosti nekih HDZ-ovih dužnosnika nisu ni saslušali da se konstatacija odnosi na visinu, nego su dodali da taj epitet pripada lvi ANDRIĆU-LUŽANSKOM, dopredsjedniku Federacije BiH i Peji BANOVIĆU, predsjedniku Županijskog odbora HDZ-a i zapovjedniku Štaba civilne zaštite u Tuzlanskoj županiji.

Ne sporim ničiju veličinu po funkciji, ali ostajem kod tvrdnje da svakoj osobi njegova fizička visina ostaje do kraja života, a političke veličine su bile, jesu i bit će prolazne, da ne kažem listopadne. Što je više nego dobro!

Primarius Srećko TUNJIĆ, lider HSS-a u Tuzlanskoj županiji i nositelj liste Koalicije demokratsko-liberalnog centra, na predstojećim lokalnim izborima je zaista neumoran. Kako god ga prozovem u "Krivom ogledalu", on se potruđi pa mi uzvati odgovor. U prošlom broju "Hrvatskog Glasnika" sam napisao da mi je nepoznato gdje se u Tuzli nalazi ured Hrvatske seljačke stranke. Uvaženom primariusu nije bilo teško uzvratiti odgovor i na ovu konstataciju, pa je rekao: "Ured Hrvatske seljačke stranke je u domu svakog člana."

Jednom od prethodnih brojeva "Hrvatskog Glasnika" gospodina Jurja NOVOSELA, glavnog i odgovornog urednika sam nazvao "matori". Unatoč tome što sam tu riječ upotrijebio u pozitivnom kontekstu glodur mi se naljutio. Umjesto bilo kakvog ispričavanja naglašavam da je glodur Novosel izuzetno mlad duhom, a uz urednikovanje je aktivan u Društvu "Hrvatski dom", HKD-u "Napredak", Katoličkom školskom centru u Tuzli, nedavno formiranom Fondu zdravstva...!

Inače, što se tiče redovite radne djelatnosti odavno je u mirovini, ali ne u onoj u koju se ide zbog umanjene radne sposobnosti. Unatoč tome što mi nisu poznati mladići koji uživaju mirovinu, eto uredniče budi i mladić. No, godine čine svoje, a i Krsni list je neumoljiv.

Ovih dana sam se u dva navrata susretao sa aktivistima iz lukavačke Mjesne zajednice Donji Bistarac. S obzirom na to da ih sve poznajem bio sam više nego uvjeren da ću planirani posao brzo završiti. Međutim, prevario sam se! Pošto su Skupština i Savjet MZ-a višestranački, a i dvonacionalni (Hrvati i Bošnjaci) nisam mogao postići

konsenzus između HDZ-ovaca i SDP-ovaca. Što se tiče susjeda Bošnjaka tu nije bilo nikakvog spora.

Što je još gore, saznao sam i to da pojedini Bistarčani i ne razgovaraju jedni s drugima, a razlog za tako nešto je samo različita stranačka pripadnost. Dragi moji Bistarčani, (ako ovo pročitate) znajte da u tako zaoštrenim odnosima nisu ni stranački lideri na županijskim razinama, a o onima višim da i ne govorim. Prema tome, objavite rat strančarenju i zajednički učinite nešto na poboljšanje uvjeta življenja u Bistarcu.

Iz pouzdanih izvora sam saznao da su glumci, Milica i Vlado KEROŠEVIĆ, podnijeli zahtjev da se vrata, na posao, pod krov Narodnog pozorišta Tuzla, a sukladno Uredbi visokog predstavnika o tome da se na posao moraju primiti svi oni koji su u određenoj tvrtki ili instituciji radili do kraja 1991. godine.

BILJEŠKE: O provincijalnom, otužnom stanju ulica u Tuzli

NAPUHANI POLITIČKI POGLED I RUPE NA ULICAMA

Zašto u Tuzli, u najužem dijelu grada tamo, od Irca do Brčanske Malte ima tako mnogo rupa na cesti?

Tuzla kao regionalni centar ne bi trebala da se diči samo svojom klasičnom gospodarskom moći, industrijskim postrojenjima - takav način zadovoljstva vlastitim razvojem odavno je "deplisiran" i pada zapravo u razdoblje takozvanih industrijskih revolucija (I. i II.) XIX. stoljeća. Takav svjetonazor, međutim, kod nas još uvijek vrlo snažno potiče tzv. tehnička inteligencija koja je već prošla srednju životnu dob i koja vrijednosti umije vidjeti samo u tehničkim/tehnološkim pronalascima i unapređenjima. Vrijednosti koje, inače, nisu spome, ali s aspekta životnog standarda odnosno, prosječnog blagostanja, većine pučanstva koje ti pronalasci omogućuju. Ovakav svjetonazor proizvodi i specifičan nemar spram svega što nije gospodarski rast, pa i spram urbane sredine u kojoj se živi i u kojoj su ulice jedan od najglavnijih dijelova.

Međutim, uz ove vrijednosti poznato je da ima i niz drugih viših vrijednosti koje njeguju humanističke znanosti, umjetnosti i religija, a koje su izraz sasvim ljudskog ali (i vremensko i neograničenog) smisla, što kapital i tehnološki razvitak ne može proizvesti i bez čega bi se ljudski život survao u ponor puke praznine i prostog) prostačkog funkcionalnog življenja i uživanja u trajanju.

Ono što još zanemaruje tehnička inteligencija to su tradicija, dobri običaji i javne navike koje nastaju u vremenskim rasponima stoljeća, a koje su dio uljudenosti i izraz kultiviranih odnosa među ljudima. Dio takvih navika u javnom životu trebale bi svakako biti i solidno urađene i stvarne ceste.

Ali, mi smo izgleda daleko, od takvog svijeta i takvih navika. Mi zapravo raspolazemo sa zastarjelom industrijom ("socijalističkom industrijom!"), zapravo mastodontima "onih

Ukoliko, za one koji su zainteresirani da se vrata na svoje radno mjesto nema posla, firma je dužna, nakon šestomjesečnog čekanja, djelatnicima isplatiti financijsku otpremninu.

Sasvim je izvjesno da za Keroševićeve ima posla u tuzlanskom hramu Boginje Talije, ali ostaje da se vidi ima li za njihov povratak ljudske i političke volje.

Na nedavno održanom sastanku u Hrvatskom klubu "Ivan Mažuranić" u Tuzli čuo sam i tvrdnju da između ove institucije i Društva "Hrvatski dom" nema dovoljno suradnje. Iskren da budem, to mi je bilo poznato i ranije, a ovaj put se na to osvrću zbog konstatacije da sve ovisi o selektoru.

Na koje timove i koje selektore se mislilo nije rečeno, pa i meni ostaje da nagađam, pitam i čekam odgovor do narednog broja "Hrvatskog Glasnika".

Krivo (o)gledao: Nikola J. IVANOVIĆ

vremena" kojima bi bilo bolje pomoći da odumru što prije i s obzirom na svjetski razvoj uopće i s obzirom na ekološki pojam "održivog razvoja," i s obzirom na ekologiju uopće. Sasvim sukladno tome imamo i loše urađene i nekvadratne ceste iz vremena "socijalističke izgradnje".

S druge strane vrlo su važne uloge koje ovaj Grad nosi ili zbog kojih je on, kako se meni čini, "suviše pun sebe". Najprije to je ponos samom činjenicom da je Tuzla središte Kantona. No, po sebi to ne bi imalo toliko naglašenog značaja da ustrojstvo BiH nije tako zamršeno i bez političke snage i da se tako često ne čuju govori o potrebi kantonizacije BiH. Poseban doprinos takvom političkom imageu daje sustav obrazovanja stavljen potpuno u nadležnost Kantona. Na kraju i uz najvažniju ulogu političkih istupa predstavnika grada i Kantona i u tome - sve to stvara u javnom političkom mišljenju u osnovi lažne stavove i predodžbe o vodećoj, ako ne i presudnoj, ulozi Kantona (uopće) u ustrojstvu BiH.

Sav taj napuhani politički ugled, međutim, pada kao mjehur od sapunice na samo jednom, naizgled trivijalnom i banalnom pitanju - pitanju (ne)uređenosti ulica u središtu Kantona, Tuzli! Što je, dakle, s ulicama i zašto na njima ima tako mnogo rupa, zbog kojih grad izgleda provincijalno i sasvim jadno?

Zar ne bi trebalo regionalno središte imati ceste bez rupa?

... Zar ne bi ulice bez rupa i uredne mogle i trebale biti jedan od prvih znakova stvarno novog vremena - svijetlog, pozitivnog, jasnog i javnog pogleda na stvarnost i budućnost od kojeg bi, najzad, možda, moglo započeti i stvarno, a ne samo populističko-nacionalističko povjerenje ovog izmučenog puka u svoje "dične" predstavnike.

Romeo KNEŽEVIĆ

Slavko JURIĆ, predsjednik SDP-a Posavskog kantona

Razgovarao: Pero BAOTIĆ

Gospodin Slavko Jurić, rođen je u Donjoj Mahali 1960. Osnovnu školu i Gimnaziju pohađao je u Orašju, a Poljoprivredni fakultet u Sarajevu od 1979.-1983. Predsjednik je Kantonalnog i član Glavnog odbora SDP-a BiH od 1999. godine. Trenutno g. Jurić rukovoditelj je područnog ureda NHO-a "Sunrise" Sarajevo, organizacije koja se bavi provođenjem programa mikrokredita na području Posavskog kantona.

U posljednje vrijeme stranka SDP zauzima sve više medijskog prostora, posebice se to odnosi na susjednu R Hrvatsku, a kako se približavaju općinski izbori, također, i na našim prostorima, u BiH. Budući da se val demokracije koji stiže iz Europe intenzivno širi i približava prema našoj zemlji, koristimo se prilikom da porazgovaramo s g. Slavkom Jurićem, predsjednikom SDP-a Posavskog kantona.

- Gospodine Jurić, približavaju se općinski izbori u Bosni i Hercegovini, hoće li vaša stranka kako na lokalnom tako i državnom nivou predstojeće izbore dočekati spremno. Što vi kao predsjednik očekujete od ovih izbora koji su pred vratima i kakve su konkretne aktivnosti glede samih priprema?

JURIĆ: Smatramo da proces priprema za predstojeće izbore teče veoma dobro. Ono na čemu možemo graditi svoj optimizam jesu konkretne činjenice, a one nam svakog dana sve više idu u prilog tako što stranka svakoga dana dobiva na brojnosti zahvaljujući jednom demokratskom zanosu koji dolazi iz Europe preko Hrvatske. To je preduvjet za dobre izborne rezultate. Odmah nakon općih izbora koji su bili prije dvije godine mi smo započeli ozbiljnije pripreme za predstojeće izbore. Te pripreme se uglavnom sastoje u omasovljenju stranke i stvaranja organizacione strukture. Angažiranjem velikog broja aktivista stranke, potpuno spremno ulazimo u kampanju, a što se tiče predizbornih skupova oni su predviđeni u samoj završnici kampanje.

U ovom trenutku ne bih se upuštao u prognozirane rezultate izbora. Radije bih skrenuo pozornost na jednu očiglednu činjenicu, koja se tiče ovog predizbornog razdoblja u kome birači imaju priliku za razmišljanje kome će dati povjerenje na izborima. Mi smatramo da i samo naše stanovništvo uviđa da postojeći koncept jednonacionalne vlasti ne može odgovoriti na zahtjeve koje iziskuje jedna višenacionalna država kao što je BiH. Ne smatramo da pitanje nacionalnih prava treba biti potisnuto, nego smatramo da su nacionalna prava dio ukupnih građanskih prava. U današnje vrijeme uporno naglašavati samo nacionalno pitanje, u vremenu kada svijet ide naprijed, kada dolazi do jedne globalizacije svijeta, smatramo iluzijom. Mi ne trebamo zapostaviti svoje nacionalno osjećanje, no za nas su mnoga druga pitanja u ovom trenutku goruća. To je pitanje zapošljavanja, povratka, pitanje pravne države, uopće razvoja na svim područjima i razinama.

- Možete li kratko reći nešto o aktivnostima vaše stranke kroz proteklih nekoliko godina na području Posavskog kantona, a onda i uopće u BiH. Tu se možete osvrnuti i na doprinos SDP-a kroz razdoblje domovinskog rata pa do danas.

JURIĆ: SDP BiH je na području Orašja formalno djelovala tokom cijelog rata sudjelujući, preko dvojice vijećnika, u radu Općinskog vijeća, dok je svamir rad zbog ratnih okolnosti bio zaustavljen. Do obnavljanja rada dolazi 1997. godine, formiranjem Inicijativnog odbora SDP BiH za Općinu Orašje. Od tada stranka aktivno sudjeluje u političkom životu ovoga područja. Na zadnjim općim izborima smo osvojili jedno zastupničko mjesto u Skupštini kantona, čime su stvorene osnovne

pretpostavke za dalje jačanje i ozbiljniji rad SDP-a. Danas imamo formirane dvije općinske organizacije, u Orašju i Odžaku, mjesne organizacije u Tolisi, D. Mahali, O. Luci i Boku, a u planu je formiranje mjesnih organizacija i u ostalim mjestima.

U ratu, kao što sam već rekao, SDP nije politički djelovao, pa se naš doprinos obrani prije svega ogleda u izravno sudjelovanju naših članova u jedinicama HVO-a, od kojih su mnogi imali zapovjedne funkcije. Može sa sigurnošću tvrditi da za obranu ovoga prostora treba, prije svega, zahvaliti običnim ljudima, kojima je osnovni motiv obrane bio ostanak u svojim domovima.

- Budući da je naš list namijenjen u prvom redu čitateljstvu Tuzlanskog kantona, a zatim i čitateljstvu drugih kantona, možete li nam u kratkim crtama predstaviti kako teče suradnja s tuzlanskim SDP-om.

JURIĆ: Naši kontakti s Tuzlanskim SDP-om su gotovo svakodnevni. Do sada su u dva navrata delegacije našeg odbora bile u posjetu OO SDP BiH Tuzla. Ovi posjeti su imali za cilj stjecanje osnovnih znanja o organizaciji i načinima djelovanja SDP-a, u čemu su nam tuzlanske kolege nesebično pomogle. Prilikom ovih posjeta dogovoreni su i drugi oblici suradnje i razmjene iskustava koji će svakako više koristiti našoj organizaciji, s obzirom da je neusporedivo manja i da se tek razvija.

- Ovih dana mogli smo pročitati optimističnu izjavu g. Zlatka Lagumdžije, a tiče se predizbornog ispitivanja raspoloženja biračkog tijela. Prema anketi koju je sprovela NDI vaša stranka bi, da se izbori održavaju u ovom trenutku, bila u velikoj prednosti u odnosu na vaše političke protivnike npr. u četiri sarajevske općine, zatim u Zenici pa i Tuzli. Znači li to da je SDP stranka pogodna isključivo za gradske sredine?

JURIĆ: Činjenica je da SDP najveće šanse na izborima ima u navedenim sredinama, ali se ne bih složio s tvrdnjom da je SDP pogodna samo za gradske sredine. Tome u prilog ide, već spomenuto, formiranje Mjesnih organizacija u selima naše Općine i sve veći broj članova SDP-a upravo iz seoskih sredina. Također postoje ankete koje su radili stručnjaci NDI koje pokazuju da utjecaj i popularnost SDP-a, a u ovim sredinama ima značajnu tendenciju porasta. Ljudi na selu imaju istančan osjećaj za pravdu i poštenje i upravo u nama sve više vide alternativu vladajućim strankama.

- Jedno od najkompleksnijih pitanja za cijelu Bosansku Posavinu je pitanje prognanika i mogućnost njihova povratka kućama. Premda je stav SDP-a transparentno jasan, bilo bi dobro još jednom ga čuti upravo zbog važnosti ovoga pitanja?

JURIĆ: SDP se jasno zalaže za dosljedno provođenje aneksa 7. Daytonskog mirovnog sporazuma. Naš stav je da se trebaju vratiti svi na svoje, što je osnovni preduvjet trajnog mira u Bosni i Hercegovini.

Bosanska Posavina je područje na kome je problem izbjeglica veoma izražen. Deklarativno zalaganje za povratak od strane vladajućih stranaka s jedne strane i zadržavanje postojećeg stanja, ima za posljedicu nerješavanje ovog gorućeg problema. Zato je značajno reći da SDP vodi aktivnosti

osnivanja organizacija i povjereništva u Republici Srpskoj i Federaciji gdje zajednički djeluju socijaldemokrati s područja tih općina, bez obzira žive li danas u njima ili su izbjegli i raseljeni. Ove aktivnosti imaju za cilj promjenu postojećeg koncepta vlasti, što će omogućiti lakše i brže rješavanje pitanja povratka.

- Na čemu će SDP graditi svoju predizbornu kampanju? Što je to što će, po vašem mišljenju, donijeti prevagu u odnosu na druge, tijekom predizborne kampanje, a onda i na samim izborima?

JURIĆ: Vladajuće stranke su ovu zemlju svojim djelovanjem nastojale i donekle uspjele vratiti u prošlost. SDP je stranka koja je okrenuta budućnosti i gradit će svoju predizbornu kampanju upravo na rješavanju onih problema društva koji su danas kočnica za stvaranje jedne normalne države koja može ući u europske i svjetske integracije. Tu ću spomenuti samo neka pitanja npr. promjena koncepta oblastima; od ljudskih prava i demokracije, do školstva i privrede, borba protiv korupcije, zalaganje za jednakopravnost naroda, religija i spolova itd. Multietnički karakter naše partije i istinsko zalaganje za rješavanje ovih životnih pitanja za sve građane BiH će donijeti prevagu u odnosu na druge.

- Poznato je da SDP u BiH ima simpatizere iz redova sva tri naroda. No, zanima nas kako stvari stoje sa RS?

JURIĆ: Osnovna razlika između SDP-a i drugih stranaka je da je SDP stvarno višenacionalna partija te da je SDP partija cijele države Bosne i Hercegovine i to svakim danom sve više. To se može potkrijepiti činjenicom da DP na ove izbore izlazi u 107 općina, a od toga u 35 općina u Republici Srpskoj. Osnovane su organizacije SDP-a u Banjoj Luci, Trebinju, Bijeljini i drugim gradovima tog entiteta.

- Ovih dana mogli smo pročitati u tisku da su predstavnici HDZ-a BiH razgovarali sa premijerom Račanom o osnivanju hrvatskog SDP-a u BiH. Je li takva ideja uopće moguća?

JURIĆ: Odgovorno tvrdim da takva ideja apsolutno nije moguća. SDP Hrvatske i SDP BiH su članice Socijalističke internacionale i kao takve su obvezne na međusobnu suradnju. Iz svih dosadašnjih istupa funkcionara SDP-a Hrvatske je potpuno jasno da takva ideja nikome ne pada na pamet, niti je ona spojiva sa socijaldemokracijom za koju se obje partije zalažu.

- Budući da se naše novine, pored ostalog čitateljstva obraćaju velikom broju ljudi koji su vjernici trebaju li se, kao takvi, plašiti vašeg mogućeg dolaska na vlast?

JURIĆ: Naeelan stav SDP BiH je da je SDP za istinsku slobodu i jednakost svih religija i svih vjerskih zajednica. Cilj SDP-a nije izgradnja ateističkog, nego demokratskog društva, društva ljudskih prava i sloboda. Otuda svaki građanin vjernik može bez ikakvog ograničenja biti član SDP-a i obavljati sve dužnosti u SDP-u i društvu. Za nas pripadnost nekog člana vjerskoj skupini ne predstavlja ni prednost ni nedostatak.

Gospodine Jurić, u ime našeg uredništva zahvaljujemo na razgovoru i želimo Vam puno uspjeha na izborima.

HRVATI SE PRIBOJAVAJU BOŠNJAČKE MAJORIZACIJE

Pripremio: N. J. IVANOVIĆ

U anketi koju smo priredili za ovaj broj "Front slobode", na postavljeno pitanje - kako zaštititi nacionalne interese na nižim razinama vlasti - čuli smo i zabilježili oprečne stavove. Hoće li malobrojniji narodi biti još zapostavljeniji poslije lokalnih izbora, sa otvorenim listama, ostaje nam tek da spoznamo!

U anketi "Hrvatskog Glasnika", mjesečnika Hrvatskog kulturnog društva "Napredak" u Tuzli, tiskanom krajem prosinca 1999. godine, neki od anketiranih političko-stranačkih dužnosnika iznijeli su mišljenja da bi u Bosni i Hercegovini sistemski trebalo ustrojiti zaštitu nacionalnih interesa na nižim razinama vlasti. Pojednostavljeno rečeno, po njihovim mišljenjima, trebalo bi imati neku vrstu domova naroda na kantonalnim i općinskim razinama.

NEJAKA TREĆINA I PREGLASAVANJA

Srećko Tunjić, vijećnik "Združene liste 97" u Općinskom vijeću Tuzla i predsjednik Kantonalnog odbora Hrvatske seljačke stranke o tome je rekao: "Prigodom usvajanja Statuta Općine Tuzla tražio sam da se u uvodnom dijelu teksta navede da će se ovim aktom štiti i nacionalni interesi. Taj prijedlog nije prošao, unatoč tome što u ovom

organu zakonodavne vlasti imamo 10 Hrvata, od trideset vijećnika. Znači jednu trećinu, što je znatno više od postotka hrvatskog pučanstva u tuzlanskoj Općini. Nacionalni interesi tuzlanskih Hrvata gumuti su na marginu i kada su imenovani povjerenici mjesnih zajednica. Od 18 povjerenika samo su četiri Hrvata. Na to sam također reagirao, ali moja intervencija nije prihvaćena. Ova dva, najilustrativnija, slučaja nisu jedina, kada je u pitanju zaštita nacionalnih interesa Hrvata u Tuzli i Tuzlanskom kantonu. Zbog toga, kao i zbog niza drugih slučajeva, recimo zapošljavanja Hrvata i Hrvatica u općinskim i kantonalnim administracijama, dovoljni su razlozi da se nekim sistematskim rješenjem počnu štiti nacionalni interesi malobrojnijeg naroda, u bilo kojem dijelu Bosne i Hercegovine. U eventualnom reagiranju na ovaj moj prijedlog neću kao argument prihvatiti protupitanje - u kakvom su položaju Bošnjaci u sredinama gdje su Hrvati većina ili što je sa nacionalnim pravima Hrvata i Bošnjaka u Republici Srpskoj, jer se moj prijedlog odnosi na cijelu BiH, a slučajevi koje sam naveo samo su ilustracija stanja."

Pejo Banović, predsjednik Županijskog odbora HDZ-a "Soli", vijećnik u Općinskom vijeću Tuzla i zapovjednik Štaba civilne zaštite u Tuzlanskom

kantonu, slaže se, kao rijetko kada, sa tvrdnjama kolege Tunjića i dodaje: "Ne samo kao članovi HDZ-a, nego i kao Hrvati, preglasavani smo u više navrata, a prigodom usvajanja bitnih odluka i u Skupštini Tuzlansko-podrinjske, pa Tuzlanske županije. Po zahtjevu zastupnika HDZ-a izmijenjeno je županijsko znakovlje, ali je i novo usvojeno preglasavanjem, a nitko od hrvatskih zastupnika nije bio za takvo rješenje. Hrvata nemamo u Rektoratu Sveučilišta u Tuzli, nema uposlenih na Aerodromu, nedovoljan je broj ravnatelja u institucijama kulture. Spram broja hrvatskih žitelja, nismo adekvatno zastupljeni u općinskim i županijskim administracijama. Nismo..., nismo..., nismo! Navedeni i niz drugih slučajeva, gdje su Hrvati zakinuti za svoje pravo, dovoljan su razlog za političko instaliranje tijela ili institucije koja će štiti nacionalne interese Hrvata u Tuzli i tuzla-nskom kraju, a isto to treba učiniti u svim sredinama gdje je neki od naroda malobrojniji."

SUPROTNI STAVOVI BOŠNJAČKIH DUŽNOSNIKA

Na pitanje, kako zaštititi nacionalne interese na nižim razinama, odgovor nam je dao i Adnan Jahić, predsjednik Kantonalnog odbora SDA Tuzla i stranački glasnogovornik na federalnoj razini.

"Bez obzira na to što imamo brojne slučajeve kršenja ljudskih, pa i nacionalnih, prava na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine, nisam pristalica administriranja i ustrojavanja novih, recimo, mini domova naroda. Sasvim je izvjesno da bi to polučilo svojevrsnu blokadu rada. Uz dosljednije provođenje i kvalitetnu doradu ustavnih i drugih zakonodavnih rješenja, ne bi bilo nikakve potrebe za posebnim šticeanjem nacionalnih interesa na nižim razinama vlasti."

Zlatko Dukić, žurnalist, direktor Radio-Tuzle i zastupnik SDP-a u Skupštini Tuzlanskog kantona, na postavljeno pitanje kratko je odgovorio: "Nisam za to! Nacionalni interesi su dovoljno zaštićeni na državnom i federalnom nivou."

Sead Avdić, jedan od dopredsjednika SDP-a BiH i stranački zastupnik u Skupštini Tuzlanskog kantona predlaže: "Od Bosne i Hercegovine treba napraviti državu u kojoj će biti zaštićena sva ljudska prava. Moramo se izboriti za pravo svakog građanina, u svakom dijelu države, a to znači i za pravo svakog naroda. Onog trenutka kada budemo imali vladavinu zakona, a ne stranaka i pojedinaca, neće biti nikakve potrebe za posebnom zaštitom nacionalnih interesa. Ovakvih i sličnih zahtjeva je bilo i ranije, ali kada napravimo državu po mjeri čovjeka i kada svi budemo konstitutivni u cijelom BiH, onda neće ni biti potrebe za ovakvim i sličnim zahtjevima."

Ova kratka anketa je pokazala da u aktualnoj političkoj praksi, Tuzle i Tuzlanskog kantona, imamo oprečna mišljenja. U ovom slučaju, konstitutivni, a malobrojni Hrvati se pitaju, kakva li će situacija tek biti poslije lokalnih izbora, sa otvorenim listama. Pribojavaju se, bar po tvrdnjama stranačkih dužnosnika, da ih neće biti ni ovoliko koliko ih je sada, te da će u još većem broju slučajeva biti preglasavani od strane bošnjačkih zastupnika. Osobito, kada na političko-parlamentarnoj sceni budu u pitanju nacionalni interesi Hrvata.

Povodi: Silajdžićeva inicijativa za promjenu Dayton

Fatmir Alispahić

BREAK DOWN

Silajdžićevim izlijetanjem u javnost minirana je, i vjerovatno na duži period odgođena, mogućnost revizije Daytonskog sporazuma

Inicijativa građanina Silajdžića za promjenu Daytonskog sporazuma obilato je ilustrirala političku nezrelost i zagubljenost ovdašnjeg društva. Moglo se i očekivati da će nacionalna jednostranost zdravu ideju dovesti u stanje pobačaja. Salve isto značne, marionetske potpore, zabetonirale su razdaljinu od ideje do njene upotrebljivosti. Na žalost, još uvijek se ne shvata da se stvari u Bosni mogu mijenjati na dva načina: ili kad tri naroda žele isto, ili kad to želi međunarodna zajednica. Silajdžić, kao građanin, ili kao političar, u Bosni ne može promijeniti ništa. Kao ni Dodik. Kao ni Jelavić. Ovo je zemlja konsenzusa.

Neupitno je Silajdžićevo političko znanje, i iskustvo. On je sigurno svjestan svojih skučenih dometa u globalnom bh. kontekstu. On zna da ako nema konsenzusa sva tri nacionalna konstituenta, promjene može izvesti samo međunarodna zajednica. Šta je onda htio ovim naoko čoravim poslom? Silajdžiću nije svojstven luksuz zalaganja za irealne, neopipljive ciljeve. Ako je nešto znao, onda je želio vijećarski kukuriknuti prije zore. O tome je ovdje riječ.

U posljednjih mjesec-dva međunarodni zvaničnici (koji ne ostavljaju vizitke) obavljaju razgovore sa uticajnim pojedincima u Sarajevu i u većim bh. gradovima. Interesira ih njihovo mišljenje o mogućnostima promjene Daytonskog sporazuma. Razgovor počinju od činjenice da danas nisu iste geopolitičke uvjetovanosti kao u prosincu 1995. godine. I Srbija i Hrvatska su udaljenije od BiH. Na

kraju razgovora uvijek blago upozore na konspirativnost. Sudeći po neobaviještenosti medija o ovome, ljudi sa kojima je razgovarano umjeli su, zbog višeg interesa, držati jezik za zubima. Čini se da je promjena Daytonskog sporazuma trebala biti izvedena uz brižne i sofisticirane pripreme. Voljom međunarodne zajednice. Uz ovdašnju medijsku i političku potporu bosanskohercegovačkih snaga. Dogodio se break down. Silajdžićevim izlijetanjem u javnost minirana je, i vjerovatno na duži period odgođena, mogućnost revizije Daytonskog sporazuma. Umjesto da se projekt revizije realizira poticajem međunarodne zajednice, i pozitivnom voljom Srba, Hrvata i Bošnjaka - cijela stvar je svedena na bošnjačku inicijativu.

Haris Silajdžić je mogao imati samo dva razloga da provali i (privremeno) upropasti projekat. Prvi je uzrokovan njegovom nemogućnošću da samoljublje podredi razumu, i višim interesima. Budući da je razumio da se međunarodna zajednica priprema za reviziju Daytonskog sporazuma, odlučio je da otvori kapije povijesti. Što bi kajmak kupio neko drugi?! Ozbiljnost projekta je razvaljena grotesknim razlozima.

Drugi razlog je politički interes za održanjem postojećeg stanja, kroz blokadu mogućnosti promjene Daytonskog sporazuma. Samo tako nacionalna oligarhija kojoj pripada Silajdžić može ostati na vlasti.

I u jednoj i u drugoj varijanti - osoba Silajdžić dobija. Tko gubi?

ZAŠTO BOSANSKA POSAVINA NIJE OBRANJENA?

Piše: Anto CIGELJEVIĆ

(Nastavak iz prošlog broja)

BITKA ZA ODŽAK

Ustaljenim scenarijem, stvaranjem kaotičnog stanja, nesigurnosti građana u legitime vlasti, JNA je i u ovoj općini najprije počela izvoditi diverzije. Noću između 5. i 6. veljače '92. u mjestu Kladari, na graničnom dijelu između općina Odžak i Bosanski Brod, minirana je kuća tadašnjeg načelnika Policijske postaje Odžak, Hrvata, koji je ovu dužnost obnašao kao kandidat HDZ-a. Nekoliko dana kasnije minirana je i benzinska crpka u Odžaku, vlasništvo građanina muslimanske nacionalnosti. Nastavljajući svoj rušilački pohod u općini Odžak, u ožujku, teroristi JNA izravno jatakuju i na ljudske živote. Postavili su, naime, eksplozivnu napravu u prostorije Hrvatskog kulturnog društva "Napredak" u Odžaku, od koje je smrtno stradao Hrvat Tihomir Dujković, dok je više ljudi ranjeno.

Usporedo s time, JNA i SDS dobrovoljačke odrede ustrojavaju u tipične postrojbe JNA - u odjeljenja, vodove, čete i bataljune, osobito one u Donjoj Dubici, Novom Gradu i Gornjem Svilaju. Zbog njihova osobito važnog vojno-strategijskog položaja uz rijeku Savu, početkom '92. JNA u ovim selima formira pješačke čete s protu-oklopnim vodovima.

VITEŠKA OBRANA

Svjesni nadolazeće situacije, Hrvati i Muslimani odžačke općine sve češće na "cmom tržištu" kupuju oružje. Njih oko četiri tisuće na privremenom radu u inozemstvu počelo je dragovoljno prikupljati novac i slati ga, kako bi se osigurali barem minimalni uvjeti za obranu. Brojni dragovoljci iz ove Općine već su sudjelovali u obrani Republike Hrvatske, što će u presudnim ratnim trenucima biti i te kako značajno za obranu ovdje. U hrvatskim selima počele su se formirati prve postrojbe, koje će, izbijanjem ratnog sukoba, prerasti u snažne postrojbe HVO-a. Potkraj '91. osnovan je Općinski krizni štab, koji dovršava obrambene pripreme, sukladno materijalnim i kadrovskim mogućnostima.

Na općinu Odžak srpski agresor je napao u nedjelju, na katolički Uskrs, 19. travnja '92., raketiranjem naseljenih mjesta višecijevnim bacačima iz Kruškovo Polja, u Općini Bosanski Šamac. Postrojbe Općine Odžak, sastavljene od Hrvata i Muslimana, odmah su uspostavile kružnu obranu na rubnim dijelovima Općine, usmjerenu prema agresoru, te blokirale postrojbe JNA u Novom

Gradu i Donjoj Dubici. Srpske formacije iz ovih sela počele su bez prestanka tući minobacačima i granatirati hrvatska sela Posavsku Mahalu, Vrbovac, Donji Svilaj te grad Odžak, i granična sela u Republici Hrvatskoj, ispaljujući projekte i preko Save, najviše na sela Jaruge i Sikirevce. Iz Miloševca, u Općini Modriča, na prostor Općine Odžak 23. travnja '92. postrojbe JNA su ispalile raketni sustav od 32 rakete!

Cilj JNA je bio s okupiranog teritorija Bosanskog Šamca i Modriče, posebice iz Pisara, Crkvine i Miloševca, prijeći rijeku Bosnu, smjerom Pisari - zaselak Struke u selu Prud, te preko Borote uspostaviti lanac i povezati se sa svojim postrojbama u Donjoj Dubici i Novom Gradu, a potom se iz Gornjeg Svilaja spojiti s četničkim postrojbama na području okupiranog dijela općine

Nova crkva u Vidovicama, općina Orašje, prije i njezini ostatci nakon rušenja od strane četničke vojske, početkom svibnja '92.

Bosanski Brod. Srpski bi agresor tako izašao na rijeku Savu, od sela Liješće u bosanskobrodskoj, do sela Grebnice u bosanskošamačkoj Općini. Time bi veći dio bosanske Posavine, osim vertikalnog odsjecanja već obavljenog okupacijom Bosanskog Šamca, bio i na sjevernoj horizontali odsječen od Republike Hrvatske. Tako bi se Općina Odžak našla u srpskom okruženju oblika potkoviće, s uskim poluotvorom prema slobodnom području Općine Modriča. Svjesno toga, zapovjedništvo Općine Odžak je pojačalo obranu na crti Prud - Struke - Gornja Dubica, neposredno uz rijeku Savu.

Zupna crkva sv. Josipa u Gornjoj Dubici, općina Odžak, građena 1850., i njezin izgled nakon srpske agresije

Narednih dana, četnici su snažno napadali sa svojih položaja u Novom Gradu i Donjoj Dubici.

No, dobro organizirani, branitelji Općine Odžak su 8. svibnja svladali njihove snage u ovim selima, ubivši već prvog dana rata, u borbi, Rajka Đurića, predsjednika SDS-a i četničkog zapovjednika iz Donje Dubice, a uhitivši Milana Rakića, zapovjednika četničkog bataljuna iz Novog Grada, i zarobivši bataljun JNA, više od šest stotina vojnika, njihovih vođa, aktivista i pomagača. Sve te srpske ratne zarobljenike hrvatska je strana oslobodila za 956 civila deportiranih s okupiranog dijela Općine Bosanski Šamac, među kojima je bilo 350 žena i 126 djece! Došavši, razoružavanjem ove formacije JNA, u posjed velikih količina naoružanja, vojne opreme i streljiva, obrana Odžaka je sredinom svibnja oslobodila i rubne dijelove Općine, sela Gnionicu, Jošavicu i Gornji Svilaj.

Međutim, radi konačnog "probijanja koridora", tj. okupacije Bosanske Posavine, četnici su sredinom '92. na ovaj prostor dovezli brojno ljudstvo, naoružanje i ratnu tehniku. Općina Odžak se našla na njihovu najžešćem udaru. Početkom srpnja četnici koriste sva raspoloživa sredstva i snage kako bi je okupirali. Ratni zrakoplovi JNA danomice bombardiraju i raketiraju grad. Glavninu neprijateljskih

snaga predvodio je s istoka Novica Simić, sadašnji general Vojske Republike Srpske, s južne strane napadali su pripadnici "Kninskog korpusa" koji su došli iz "SAO Krajine", predvođeni Milanom Martićem. S jugozapada su napadali pripadnici Drugog krajiškog korpusa, kojim je zapovijedao general Momir Talić. Najekstremnijima su se iskazali pripadnici Jedanaeste dubičke i Šestnaeste krajiške motorizirane brigade iz Banje Luke.

Pred toliko jakim okupatorom, branitelji Odžaka su se 13. srpnja '82. morali povući s prostora svoje i uputiti se prema slobodnom teritoriju Općine Bosanski Brod.

POTPUNI PORAZ U BORBAMA S BRANITELJIMA ORAŠJA

Bez obzira što su Hrvati većinsko stanovništvo i na njezinu području, planom okupacije Bosanske Posavine Srbi su i Općinu Orašje uvrstili u svoj teritorij, te se vrlo rano počeli pripremati za njezinu okupaciju. Vojno su ustrojavali i naoružavali svoje sunarodnjake u okolnim selima: Donji Žabar, Čović Polje, Lončari i Lepnica, a potom i u samome gradu Orašju, te na zapadnom i istočnom dijelu Općine, u selima Bukova Greda i Kopanice. Glavno sjedište JNA nalazilo se u Pelagićevu, a pomoćna djelatnost usuglašavana je iz Obudovca, sela u bosanskošamačkoj općini.

- Nastavit će se -

IGRAONICO, RADI I DALJE!

Moram priznati da sam se dvoumio hoću li uopće prisustvovati predstavi završnog ciklusa dječje igraonice, koja radi i djeluje u okviru Udruge "Hrvatska žena" u Tuzli. Nisam se pokajao, naprotiv bilo bi mi žao da sam to propustio.

Predstava je održana 19. veljače 2000. godine u Oratoriju Franjevačkog samostana u Tuzli u 17,30 sati pred oko 50 posjetitelja.

Dječica su na samo svoj bezazlen način pokazala ono što su naučila. Bilo je tu dosta poučnog za roditelje i ostale goste. Doživio sam onu Isusovu, "Ako ne budete kao oni, nećete ući

u Kraljevstvo nebesko". Njih je sedamnaestero za sat vremena dokazalo opravdanost uložene truda u Igraonicu, u kojoj se uče na svoj način osjećati, razmišljati i govoriti. Njihovi različiti kostimi rječito govore koliko su uložili truda i inventivnosti zajedno sa prof. Evicom Cerić.

Bilo je tu pantomime, brzine govora, pravilnog izražavanja i upozorenja da i oni imaju pravo na slobodu, igru i protest.

Gledao sam tu pametnu dječicu i zaključio kako im treba posvetiti više pozornosti i dati više samopouzdanja - budućnosti radi.

Poruka priče o orlu među kokošima imala je idejnu snagu ne samo za djecu, nego i za roditelje, treba znati tko si i što si, bez obzira u kakvom si okruženju.

Nadam se da će i dalje "Igraonica" preko Udruge "Hrvatska žena" igrati i raditi pa će svakog radnog ciklusa izlaziti 77 x 7 djece. Ona će imati što nama pokazati, a mi o njima pravilno brinuti i nastaviti ih pratiti i pomagati u njihovom kulturnom, vjerskom, fizičkom i svakom drugom uzdizanju.

Zvonko BOSANKIĆ

VALENTINOVANO DAN ZALJUBLJENIH

"Tražio sam ljubav, prije svega zato što pribavlja zanos - tako silan zanos da sam često bio spreman za nekoliko sati te radosti žrtvovati ostatak života. Tražio sam je i zato što uklanja osamljenost. Na kraju, i zato što sam u ljubavnom sjedinjenju doživljavao - u mističnoj minijaturi predodžbu raja kakvim su ga zamislili sveci i pjesnici"...

Bertrand Russell

Tako bi Valentinovo, Dan zaljubljenih, doista trebalo biti svaki dan, svi smo baš 14. veljače, bili osobito nježni i darežljivi kad su u pitanju oni koje volimo.

Povjesničari kažu da se proslava Valentinova razvila iz drevne svetkovine starih Rimljana zvane Luperkalije. Rimljani su štovali boga Luperkusa, koji je po njihovu vjerovanju štitio grad Rim od najezda vukova. Svetkovina u čast boga Luperkusa održavana je svake godine 15. veljače. Za Luperkalije se vezuje i jedan prilično neobičan događaj, koji bi se mogao nazvati "izvlačenje imena". Naime, mlade djevojke napisale bi na komadić papira svoje ime i stavile ga u posudu. Mladići su zatim izvlačili iz posude po jedan papirić, a djevojka čije bi ime mladić izvukao postala bi njegova ljubavna izabranica na godinu dana. Ljubav na prvi papirić, moglo bi se reći: Što li je samo bilo s jadnicima koji se nisu sviđali jedni drugima.

Mnogo godina poslije, oko 3. stoljeća poslije Krista, živio je svećenik imenom Valentin. U to je vrijeme rimski car bio Klaudije II., poznat po tome što je vodio mnoge ratove i zato je zaradio nadimak Okrutni. On je želio svoju vojsku održati snažnom i čvrstom, pa je vojnicima zabranio da se žene. Vjerovao je, naime, da su vojnici učinkovitiji i spremniji za borbu ako su samci, odnosno ako nemaju obitelji o kojoj će se brinuti. Ne treba ni reći kako je ta grozna Kaludijeva odluka utjecala na mlade vojnike, osobito na one koji su već bili zaručeni. Svećenik Valentin usudio se usprotiviti carevoj naredbi i potajno je vjenčavao vojnike i njihove izabranice. Kako je Rim u to doba bio mali

grad, vijest o "neposlušnom" Valentinu ubrzo je stigla i do carevih ušiju. On je hrabroga svećenika zatvorio i potom osudio na smrt odrublivanjem glave. Smrtna je presuda izvršena 14. veljače 270. godine. Ipak prošlo je još mnogo godina prije nego što je Valentinovo postalo ono što je danas. U vrijeme Valentinove smrti kršćanstvo je polako preraslalo u glavnu religiju Europe.

Crkva je s vremenom zabranila sve poganske svečanosti, pa su se prestale slaviti i Luperkalije. Zbog svoje žrtve u ime ljubavi Valentin je proglašen svecem, 14. veljače postao je njegovim danom, a Luperkalije su se pretvorile u Valentinovo, Dan zaljubljenih.

- U SAD i Kanadi učenici međusobno razmjenjuju valentinske darove: najprije ih, umotane u šareni papir, sve stave u veliku košaru ili kutiju, pomiješaju ih i onda izvlače. Čar je u tome što nitko ne zna čiji će dar dobiti. Također je uobičajeno da mladići i djevojke šalju čestitke ili darove poštom, potpisavši se samo izrazom: Guess who (Pogodi tko).

- U engleskom gradu Norwichu postoji i običaj da dečko ostavi pred vratima svoje drage košaru s darovima, pozvoni i pobjegne.

- Na Siciliji se na selu još zadržao običaj da toga dana djevojke stanu prije izlaska sunca i stoje kraj prozora ako treba i satima. Vjeruje se da će prvi mladić kojeg djevojka ugleda postati njezin mladoženja.

Simpatičan je danski običaj da se mladić ne potpiše na čestitku nego stavi onoliko točaka koliko slova ima njegovo ime.

Djevojci preostane slatki zadatak da odgonetne tko je tajanstveni obožavatelj. Danci za Valentinovo u čestitkama šalju i prešane visibabe iz herbarija.

Danas je već i kod nas običaj da se toga dana simpatijama darivaju bomboni, čokolade i slične slastice raskošno umotane u ambalažu s ljubavnim porukama.

ANA MAZIĆ

VALENTINOVANO

14. veljače, dan zaljubljenih u cijelom svijetu, kada ljubav dostiže vrhunac, bio je dostojno predstavljen i u našoj školi.

Priredba je počela u Valentinovsko predvečerje i naša srca su sva kucala istim ritmom. Plesačice, "plesaći", recitatori i ostalih, vođeni profesoricom Cerić su nam prikazali svu čar ljubavi koja naše duše puni žarom i nemir. Sva vreline i uzbuđenje moglo se primijetiti na plesu. Na Valentinovo svi smo mogli našu ljubav pokazati simpatijama bez srama jer je to bilo naše pravo. Balade su dizale naše osjećaje, kao prsti po žicama harfa i mi smo svi pjevali i plesali zajedno u mraku, zagrljeni, puni mira, ispunjeni božanskom ljubavlju. Od srca smo se i smijali kada su se izabrani plesaći parovi odlučili da iskušaju sreću i osvoje glavnu nagradu čokoladu? Čak se i naš profesor povijesti, Romeo Knežević odvažio da zapleše sa našim prijateljima. Naši svirači iz Gimnazije "Meša Selimović", su nas zabavljali raznim pjesmama i davali nam povod da zaplešemo svom snagom i da se predamo tom uzburkanom vihoru oslobođenih emocija. Otkako je i svijeta i vijeka, srca su plamsala kao papir i gorjela do pepela jedno za drugo. Zato smo mi odlučili dati počast ljubavi i ljubavnicima. Vjerujem da će ovo milenijsko Valentinovo svima nama ostat u divnom sjećanju kao praznik ispunjen neiskvarenom ljubavlju mladih ljudi.

Olga FONIČOV, 1-b

U Hrvatskom domu bilo je svečano i veselo gdje se uz izvanrednu glazbu proslavljalo Valentinovo, zahvaljujući odličnoj organizaciji Udruge "Hrvatska žena".

POKLADNO SIJELO U DOKNJU

Društvo Hrvatski dom Tuzla i ove godine organizira već tradicionalna pokladna sijela u svojim ograncima Dokanj i Husino, a Ljepunice su iz opravdanih razloga izostale.

Ovogodišnja pokladna sijela su sadržajem obogaćena organiziranjem šetnje kroz mjesta domaćina u prigodnim maskama i narodnim nošnjama.

Da je to tako potvrđuje već održano sijelo u novoformiranom ogranku Dokanj, 26. veljače 2000. godine. Bilo je tu pjesme, kola, svirke do u kasne noćne sate.

Tu večer je predsjednik Društva Hrvatski dom, gospodin mr. Josip Šimić, svečano proglasio formiranje ogranka Društva Dokanj. Rukovodstvo Ogranka čine: Leon Milošić, predsjednik, Ružica Pejić, dopredsjednik, Boris Pejić, tajnik i članovi: Petar Grgić, Viktor Banović, Bono Kaldrmdžić i Grga Đulabić.

Tom prigodom je i predsjednica Udruge Hrvatska žena gospođa Marica Vikić, proglasila formiranje Ogranka Udruge u Doknju. U rukovodstvu su izabrane Zlata Milešić, Ružica Pejić, Manda Banović, Dragica Matošević, Slavojka Markanović, Spomenka Banović i Svjetlana Milešić.

Učenici Opće gimnazije KŠC "Sveti Franjo" iz Tuzle izveli su Čehovljevu jednočinku "Svadba".

U Doknju nije odabrana najljepša narodna nošnja. Bilo je previše ljepote, a malo vremena za procjenu. Zato je odabrana nošnja najmlađeg i najstarijeg sudionika večeri. Taj simpatični kriterij s razumijevanjem je pozdravljen.

Ovakve večeri pokazuju kolika je želja naših ljudi za okupljanjem i druženjem. Pokladno vrijeme svake godine rado je čekana prilika.

Ove godine obnavlja se i pokladna povorka na ulicama kroz grad. Ta tradicionalna šetnja zakrabiljenih ulicama Tuzle, nastavak je jedne tradicije koja je nekada njegovana u ovom gradu.

7. ožujka u 14 sati ispred Hrvatskog doma pridružite se šetnji pod maskama.

Gosti sa Husina

Domaćini

Pred šetnju kroz Dokanj...

Generalni tajnik Zvonko Bosankić s najmlađima

Publika i sudionici...

Najstariji sudionik

Predsjednik Društva mr. Josip Šimić

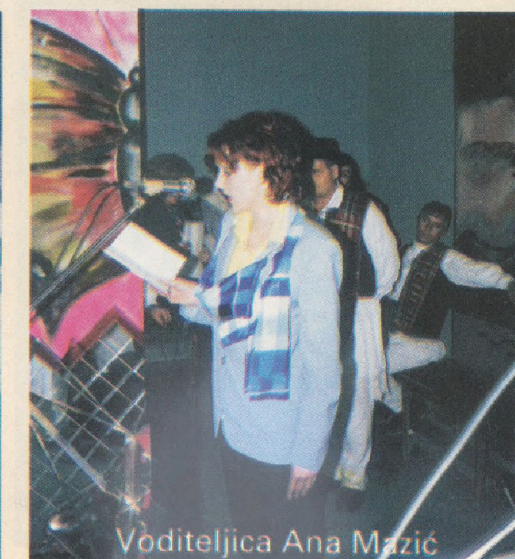
Učenici izvedu "Svadbu"

Najmlađi sudionik

Predsjednica Udruge Hrvatska žena Marica Vikić

Voditeljica Ana Mazić

MARIJINA SVETIŠTA SU KAO DOM MAJKE, MJESTA PREDAHA NA DUGOM PUTU KOJI VODI DO KRISTA

Vrhunac i središte svakoga bistričkog proštenja je Euharistija. Velika misna slavlja predvode češće naši biskupi uz sudjelovanje svih župnika i drugih svećenika, voditelja hodočašća. Najsvečanije mise slave se "sub divo" pod vedrim nebom.

Samo velika livada sa svojim kalvarijskim brežuljkom može ugostiti tolike Božje uzvanike. Kao onih pet tisuća što ih Isus nahrani u pustinji.

Ovdje stane i do deset, pa i pedeset, a kad je najveća svečanost i više stotina tisuća Kristovih poklonika. Tada se širi sveto prostorije, kao što čitamo u stihovima bana Ivana Mažuranića:

**Crkva mu je divno podnebesje.
Oltar časni brda i doline...**

Kad zavone sva zvona, kad se iz tisuća grla ori Slava Bogu na visini ili Puna su nebesa i zemlja Tvoje slave ili ponizni i zaufani Jaganjče Božji... daruj nam mir, imate dojam da prisustvujete nebeskoj Euharistiji Ivanove Apokalipse. Čas posvećenja, čas smjerne tišine i duboka klanjanja, "Uzmite, jedite... Uzmite, pijte... Ovo je Tijelo moje... Ovo je Krv moja". I zamalo sav taj silni svijet zapjeva himnu djece Božje, himnu bratstva svih ljudi: "Oče naš koji jesi na nebesima." I eto nas kod svete pričesti. "Tko mene ljubi ... ljubiti će ga moj Otac i k njemu ćemo doći i nastaniti se u njemu" (Ivan 14,23). Tu smo doista u srcu hodočašća. Nebesko se sa zemaljskim povezuje, ljudsko se s božanskim združuje. I tu je mjesto da se prisjetimo stihova bana-pjesnika...

Svaki hodočasnik-pričesnik postaje bogonosac da svijetom pronese Kristovu ljubav i Kristov mir.

Dr. Bonaventura DUDA
Glasilo "MILOSTI PUNA"

Papa Ivan Pavao II.

BISTRICA PRIVLAČI

Najpoznatije hrvatsko Marijino svetište Marija Bistrica smještena je 40 km sjeveroistočno od glavnog hrvatskog grada Zagreba, na sjevernom gorskom krilu Zagrebačke gore. Ono što je Francuzima Lurd, Portugalcima Fatima, talijanima Loretop, Poljacima Čenstohova, Austrijancima Mariazell, Hrvatima je to životopisna Marija Bistrica, napisao je jednom zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac. Svetište Majke Božje Bistričke, u koje iz Hrvatske i inozemstva godišnje dolaze stotine tisuća hodočasnika, vjekovima je središnje mjesto u vjerničkom životu hrvatskoga naroda...

Odjek beatifikacije kardinala Stepinca i boravak svetoga oca Ivana Pavla II. u Mariji Bistrici potakli su tisuće hodočasnika da ponovo dođu na Mariju Bistricu. Novouređeni prostor podno Kalvarije, koji se na dan beatifikacije zbog velikog mnoštva nije mogao ni vidjeti, bio je cilj mnogih dolazaka u Mariju Bistricu, neposredno nakon slavlja ali i svih nedjelja poslije. Svakom predmetu na oltaru hodočasnici su pristupali kao relikvijama. Pobožno su doticali i razgledali i Stepinčevu sliku, reljefe na oltaru i ambonima, tron, "zid ufanja i nade" ... Sve je to podsjećalo na veliki i nezaboravni događaj koji je slavu bistričkog svetišta kao i Alojzija Stepinca - njegova hodočasnika i blaženika - pronio svijetom.

Pred hodočasničku sezonu 1999. obnovljena su krovna svetišta te su na njima ucrtani grbovi pape Ivana Pavla II., zagrebačkog nadbiskupa bl. Alojzija Stepinca i Marije Bistrice koji će u trećem tisućljeću također privlačiti i podsjećati na velike dane 1998. godine.

Iz Bistričkog hodočasnika

Mješoviti zbor župe sv. Petra i Pavla Tuzla

SEDMAM GODINA ZAJEDNO

Na večernjoj misi, 16. veljače 2000., Mješoviti zbor tuzlanske župe proslavio je 7 godina zajedničkog pjevanja. Bila je to svečana proslava na kojoj je o radu Zbora govorio gvardijan fra Petar Matanović. Istakao je vrijednost Zbora za župu i grad te veličinu zajedničkog druženja.

Hrvatski glasnik pratio je rad ovih vrijednih pjevača i afirmirao djelovanja prof. Evice Cerić, prof. Zrinke Andrejaš i sestre Klementine koje vode Zbor od osnutka.

Svi oni koji imaju zadovoljstvo slušati Zbor u različitim prilikama, svjedoci su kvalitete i ustrajnosti koju, unatoč svemu, njeguje ova skupina pjevača. Osim na misama svake nedjelje, Zbor je u našem gradu imao koncerte koji su bili vrlo zapaženi.

Sedam godina zajedništva nije malo. Znati odnjevovati skupni rad zahtjeva strpljivost i ljubav. Ljudi iz Mješovitog crkvenog zbora imaju na što biti ponosni.

HANN WOLFGANG GOETHE
dijelaj: ROBERT RAPONJA

SARAJEVSKA ZIMA 2000
XVI. INTERNACIONALNI FESTIVAL SARAJEVO
SERIJAN 1999/2000
NARODNO POZORIŠTE TUZLA

IFIGENIJA NA TAURIDI

U povodu 250. godine rođenja Johanna Wolfganga Gothea na pozornici tuzlanskog kazališta premijerno u veljači 2000. godine je izvedeno veliko Goetheovo djelo IFIGENIJA NA TAURIDI, redatelj Robert Raponja i dramaturg Nijaz Alispahić.

Igrali su: u ulozi Ifigenije Meliha Fakić, Arkada - Nermin Omić, Toanta - Muharem Osmić, Pilada - Milenko Iliktarević, Oresta - Nenad Tomić, Klitemnestre - Remira Osmanović, Erinija: Mirna Hasanbegović, Suzana Kubinek, Lejla Čudić, Svećenica: Minja Musić, Mirna Malohodžić, Samra Šahbegović, Stražara i predaka: Hajrudin Hodžić Dino, Enver Hasić Haš i Senaid Subašić.

Scenograf i kostimograf: Vanja Popović, kompozitor: Asim Horozić, songovi (tekst) Nijaz Alispahić, koreografija i scenski pokret: Rajko Pavlič.

Ovom zahtjevnom redateljsko-dramaturškom scenskom događaju glumci su uspjeli gledateljima približiti likove iz grčke mitologije obrađene po Goetheu, posebno Ifigeniju i Oresta. Zanimljiva glazba, prikladni kostimi i koreografska rješenja bila su na zavidnoj razini.

Što kaže grčka mitologija o Ifigeniji? Ifigenija je bila kći Agamemnona i Klitemnestre. Agamemnon je dao Ifigeniju dovesti u Aulidu, da bi je žrtvovao i time ublažio srditu Artemidu i uklonio tišinu vjetera. No, dok je trajala žrtva, Artemida ju je uklonila i ostavila umjesto nje košutu, te je prenese u Tauriju, gdje je bila predstojnica tamošnjega hrama, dok nije Orest, po savjetu proroka, došao po nju te su napustili tu nemilu zemlju. Lik Ifigenije je obrađen u književnosti, muzici, likovnoj umjetnosti (Eshil, Sofoklo, Euripird, Racine, Goethe, Gluck, freske u Pompejima).

Redatelj Robert Raponja u uvodnoj riječi kaže:

Goetheova "IFIGENIJA NA TAURIDI" dojmiva je dramska meditacija o potrebi ispaćenih ljudskih duša da se pročiste i da nađu žudeni mir, spokoj i blaženstvo, ali i da dobiju mogućnost za novi početak i nesputan rast.

Protagonisti ove priče posljednji su Afrejevići, Agamemnonova djeca Ifigenija i Orest. U djetinjstvu oni su bili svjedoci i žrtve rata, najbliži su im stradali, a i sami su nastavili krvavi lanac zlodjela. Kako sve to prekinuti? Kako se iz tog krvavog kotla izdignuti?

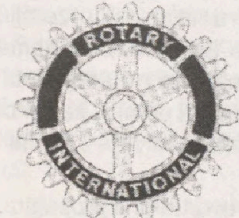
Duboko u Orestu i Ifigeniji nastanila se bol i tuga, duša im je postala u zrelih godinama, kad bi morala cvjetati, jalova od potištenosti. A treba živjeti! Kako?

Može li tuđina domovinom postati, kad domovina postade tuđinom? Postoji li kakav lijek ili narkotik koji može donijeti zaborav ili makar miran san? Tko može vratiti izgubljeno djetinjstvo, radost i osmijeh? Kako se može živjeti u sadašnjosti kad prošlost vrišti i kad se slike užasa i boli materijaliziraju i u teškom zraku, i na uzbudljivoj vodi, i u pijesku i vode se u plamenu ognja, i ocrtavaju se kao sjene u gaju...

Goethe je veliki Učitelj. Ove godine cijeli svijet obilježava 250 obljetnicu njegovog rođenja. Svjetlo njegovog rođenja. Svjetlo njegovog učenja može i nama danas obasjati put. Goethe-u su etika i estetika sinonimi, njegov svjetonazor je kristalno jasan i jednostavan, a istovremeno mudar i dubok. Goethe vjeruje da božansku iskru u čovjeku nitko i ništa ne može ugasi.

Vjerujem u kazalište koje afirmira moralne vrijednosti, i dijete vjeruje u istinitost svoje najdraže igre.

Pripremio: J. N.

HAMDIBEG

U četvrtak, 24. veljače u Ars klubu "Arlekin" ROTARY INTERNATIONAL CLUB,

priređio je javnu projekciju video-zapisa predstave HAMDIBEG, Harisa Silajdžića, u dramizaciji Nijaza Alispahića, a u redateljskoj postavci Violete Džoleve iz Skopja. Gledateljima su se obratili: Eldin Tabučić, dr. Hajrudin Simić, Nijaz Alispahić i Violeta Džoleva. Bila je to ugodna večer u organizaciji Rotary kluba.

Predsjednik Rotary kluba: prof. dr. Hajrudin Simić, a članovi predsjedništva: prof. dr. Jugoslav Stahov, Zlata Hukić, Aleksandar Remetić, Dušan Terzić, Eldin Tabučić i Zlatko Berbić.

KLITEMNESTRA

U režiji Roberta Raponje u Ars klubu "Arlekin" odigrana je u veljači monodrama KLITEMNESTRA ili ZLOČIN, Marguerite Yourcenar.

Remira Osmanović je odigrala ulogu Klitemnestre - nešto u modernijem scenskom prikazu, na zavidnoj umjetničkoj razini.

Prema grčkoj mitologiji Klitemnestra je kći Tindarejeva i Ledina, sestra Helenina, žena Agamemnonova, koja je, od Egista zavedena, kod gozbe dala po njemu ubiti Agamemnona s Kasandrom (Homerska priča: njega je sama ubila u kupaonici), a potom je zajedno s Egistom ubijena od svog sina Oresta.

KONCERT

Umjetnici iz Zagreba SILVANO KUZMIN, violina i JAKŠA ZLATAR, klavir, održali su u Kristalnoj dvorani hotela "Tuzla" u ponedjeljak, 21. veljače, koncert s programom iz djela: Antonia Vivaldija, Dore Pejačević, F. Lhotke i Johannesa Brahmsa. Gledatelji su bili oduševljeni izvođenjem djela navedenih umjetnika i samim glazbenicima. Očekujemo da će ponovno doći u naš grad.

Dizajn: Branka Arnaut Brkjačić

SLOŽENA JEZIČNA SITUACIJA

Marica PETROVIĆ

- Nastavak iz prošlog broja -

Iako je rat već poodavno završen, u tekstovima lingvista s bosanskohercegovačkih krajeva ne uočavaju se velike promjene i odstupanja od stavova koji su se možda mogli pravdati u vremenu agresije. Kada se nađu u ulozi autora planova, programa, udžbenika i priručnika, osjeti se njihova opterećenost dnevnopolitičkim interesima.

Nedoučeni, nacionalno previše zagriženi autori najviše štete nanose vlastitom jeziku i ne doprinose razrješavanju vrlo složene jezične situacije koja zahtijeva obrazovane i razborite ljude.

U rujnu 1999. godine javnosti su putem tv-dijaloga, govorili aktualni ministri znanosti, obrazovanja i kulture dva entiteta Federacije Bosne i Hercegovine. U listopadu, govoreći o zajedničkim udžbenicima, svoj je stav javno iznio i ministar u vladi Republike Srpske. Bili su jasni - ni u čemu se nisu slagali!

Ima nacionalizama s pozitivnim predznakom. Ako nacionalizam podrazumijeva njegovanje svoga standardnog idioma ili brigu o jezičnoj kulturi, poznavanje nacionalne baštine i prošlosti ili nastoji i druge s time upoznati, onda on može naći mjesto u svakom vremenu i prostoru.

Ako nema isključivosti, nego toleranciju i upoznavanje i tuđih nacionalnih vrijednosti i kultura, onda to oplemenjuje multietničke sredine i jedan je od putova ka poštivanju svih prava, u prvom redu malobrojnijeg naroda.

Svaki školovan čovjek u Bosni i Hercegovini trebao bi znati za Matiju Divkovića, Mula Mustafu Bašeskiju ili Petra Kočića.

Koliko će kojemu piscu biti posvećeno prostora u kojem narodu, može se odrediti nizom priručnih sredstava, ali se vrijednosti jednoga naroda u Bosni i Hercegovini ne smiju prenaglašavati na uštrb drugih. To je provjereno pravilo u zajednicama u kojima živi više naroda koji govore različitim jezicima.

Govoreći na već spomenutom znanstvenom skupu u Mostaru 1997. lingvistica iz Osijeka Sanda Hamm naglasila je:

"Gramatika bosanskog jezika (Naklada Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu, 1890.) nema uporišta za misao o jezičnim posebnostima bosanskog jezika koje nepobitno dokazuju posebnost kulture i tradicije BiH, a kada je o pravopisnoj, fonetskoj i morfološkoj razini riječ, upitnom se pokazuje i opravdanost naziva bosanski jezik, ali i njegova izdvajanja kao posebnoga jezičnog sustava". (Navedeno glasilo Motrišta).

Najgrublji i najkraći stav o jezičnoj situaciji u Bosni i Hercegovini iznio je Dubravko Horvatić, pišući na temu - Autohtoni hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini spram srpskomu i bosanskomu novogovoru - (nadslov, prim. M. P.) Pod naslovom Jugovarijanta pojačana turcizmima.

U Večernjem listu, kolovoza 1999. godine objavio je:

"Današnji bosanski jezik koji se stvara od prilike od 1990. na ovamo zapravo je službeni jezik SR Bosne i Hercegovine iz razdoblja 1945-1990., tj. ijekavica srpskoga leksika, no sada oplodjen forsiranim turcizmima. To je na bosanskohercegovačkom tlu novogovor, bez ikakve autentičnosti i autohtonosti. Naime, i ijekavica srpskoga leksika, zapravo crnogorski jezik, vukovski, koji je podloga bosanskom jeziku, također je na bosansko-hercegovačkom tlu novogovor koji je uvezen potkraj prošloga stoljeća kao sredstvo posrbljivanja nesrpskoga pučanstva, a od 1945. nadalje bio je, u istu svrhu i službenim jezikom SR Bosne i Hercegovine. Ni on, za razliku od hrvatskoga jezika nije autohton na području Bosne i Hercegovine.

Od ovakvog tumačenja samo su gora ona sa srpske strane koja govore o srbima "trivere" i o jednom, srpskom, jeziku za sve.

Ne bi bilo ispravno pomisliti kako samo srpska i hrvatska strana unose nered i falsificiraju podatke. Nastojeći argumentirati da u Bosni i Hercegovini nema Srba ni Hrvata, već da je samo riječ o Bošnjacima ili bosancima katoličke i pravoslavne vjere, aktualizirana je Bašagićeva pjesma "Bošnjak" iz časopisa Bošnjak iz 1891.

"Da nije davno bilo Sveg' mi svijeta nema petnaest ljeta kad u našoj Bosni ponosnoj junačkoj zemlji Hercegovoj Od Trebinja do brodskih vrata Nije bilo Srba ni Hrvata. A danas se kroz svoje hire Oba stranca k'o u svome šire. Oba su se gosta saletila Da nam otmu najsvetije blago Naše ime ponosno i drago."

To je isti onaj Safvet beg Redžepagić Bašagić koji će, pet godina kasnije, 1896. u zbirci "Trfanda iz hercegovačke dubrave" pjevati u slavu hrvatskoga jezika:

"...hrvatskog jezika šum Može da goji, Može sa spoj, Istok i Zapad Pjesmu i um."

Pjesnici nisu lingvisti i nije dobro potezati za njihovim stavovima kao argumentima. Oni ne moraju odgovarati objektivnoj zbilji, već svoj stav formiraju pod utjecajem emotivnog doživljavanja svijeta.

Kao putokazi trebaju poslužiti stavovi lingvističkih stručnjaka koji znaju problema-

tiku i imaju osjećaj i obzir prema drugim nacionalnim entitetima, dobro poznaju povijest Bosne i Hercegovine i zainteresirani su za zakonito rješavanje "standardnojezičnih" prava u njoj. Nije lako prepoznati takve lingviste i istaknuti njihove stavove na pravom mjestu! Jedan od značajnijih živih poznavatelja b/h/s sistema koji je podrijetlom sa bosansko-hercegovačkih prostora, hrvatski jezikoslovac Ivo Pranjković u Vijencu, novinama Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost, u listopadu je, 1999. godine napisao:

"Sam naziv bosanski jezik ima određenu tradiciju i opravdanje, što ne znači ni da je savršen ni da je jedino moguće. U svakom slučaju, mislim da Bošnjaci imaju na njega pravo i da im to pravo nitko ne bi trebao osporavati. Ako bi, međutim, taj naziv pretpostavljao bilo kakav vid jezične unitarizacije ili nametanja određene državne jezične politike odnosno političke volje Hrvatima i/ili Srbima, onda mislim da je takva jezična politika unaprijed osuđena na neuspjeh. Štoviše, mislim da bi nastojanja toga tipa još više zakomplicirala ionako kompliciranu jezičnu situaciju u BiH."

O jezičnoj situaciji u Bosni i Hercegovini svoj stav ima i Dalibor Brozović koji je o tome govorio u Neumu, rujna 1998.

Na upit što je jezik Hrvata u Bosni i Hercegovini, odgovorio je:

"Nema nikakva posebnoga jezika Hrvata u BiH, kao što ni u drugim narodima nema razlike da bi se jezik preko granice morao drugačije govoriti nego u nacionalnoj zemlji. Ako to ama baš nitko ne čini onda nema nikakva pametna razloga da mi sebi razbijamo glavu što bismo mogli učiniti, kakav bi trebao biti poseban jezik za Hrvate u Bosni i Hercegovini.

Tko god tako nešto eventualno propagira, ili je u zabludi ili ima kakve druge, svakako ne dobre, namjere. Uostalom, sam se hrvatski jezik dobrim dijelom više oslanja na govor Hrvata u Bosni i Hercegovini, negoli na govor dobra dijela Hrvata u Hrvatskoj.

Ne treba misliti da su u Hrvatskoj čakavci i kajkavci većina. Hrvata štokavaca u samoj Hrvatskoj ima više nego čakavaca i kajkavaca zajedno, ali ni njihov govor kad se uzme u cjelini nije književnome jeziku (ili da se znatveno izrazim) hrvatskome standardnom jeziku ništa bliži od govornoga jezika Hrvata u Bosni i Hercegovini."

A o bosanskom jeziku i odnosu bosansko-hercegovačkih Hrvata prema njemu, rekao je:

"Ono zbog čega smo mi (Hrvati, op. M. P.), stradavali desetljećima, ne bi bilo ni malo pametno da sad sami kome drugome činimo. Mi možemo razgovarati o tome i proučavati ono što se proglašava bosanskim jezikom, o čemu već postoje udžbenici, pravopis, rječnik itd. Ne može nam, međutim, nitko

zabraniti da o tome znanstveno raspravljamo. Ako možemo pisati znanstvene rasprave o engleskome (...) možemo pisati i o jeziku naših sugrađana u ovoj istoj zemlji, ali ne da im u tom pogledu želimo nešto krojiti. (...) S druge strane, dakle, nikome ne možemo oduzimati pravo da, ako želi i kad želi, poseban jezik za svoj kolektiv, ali ne možemo si niti dopustiti da nam se nameću norme toga, recimo novoga, jezika i da bi on trebao biti opći jezik za cjelokupno stanovništvo u Bosni i Hercegovini. (...) Ne moramo, međutim, šutjeti na neke diletantske i zbilja jeftine pisanije o bosanskom jeziku, o njegovoj prošlosti, o tome kakav je on bio nekada ili pak da pristanemo na to da se niječe znanstvena istina da je gotovo svagdje u Bosni i Hercegovini narodni govor kakav je u Hrvata jednak je takav i u Bošnjaka-muslimana. To ne znači da mi na temelju toga trebamo postavljati bilo kakve zahtjeve svojim sugrađanima Bošnjacima, ali ne možemo ni pristati da se zbog jeftinih političkih ciljeva i afirmacije tog jezika proturaju u širu znanstvenu i kulturnu javnost i neistine o narodnome jeziku u Bosni i Hercegovini, jeziku Hrvata i Bošnjaka-muslimana.

Ima manjih dijelova Bosne i Hercegovine gdje Bošnjaci i Hrvati ne govore istim dijalektom, ali to je vrlo neznatan dio i radi se o onim terenima gdje su ili doseljeni muhadžeri iz Srbije (u prošlom stoljeću) ili su Hrvati seljeno stanovništvo iz zapadne Hercegovine ili uopće u situacijama kada na nekom terenu ne žive potomci onih koji su na tom terenu živjeli u srednjem vijeku. No, to je u Bosni manji dio prostora. U svim ostalim krajevima Hrvati i Bošnjaci govore istim dijalektom, istim (raz)govornim jezikom.

Ta nam činjenica ne daje nikakva prava na neke zahtjeve prema našim sugrađanima, ali niti prava našim sugrađanima da nas obvežu da priznamo ono što nisu znanstvene istine. Znanost je ipak iznad toga". (Stećak, list za kulturu i društvena pitanja, Sarajevo, rujna, 1998.)

Ako je znanost uistinu tako iznad porazavajuće složene jezične situacije u Bosni i Hercegovini, kako to da se rješenja ne daju ugledati ni najdobronamjernijem poznavatelju stanja koji iole poznaje znanost o jeziku? Svi pokušaji međunarodne zajednice da pomogne na tom polju, nespretni su i promašeni jer se, i s te strane, problemom jezika ne bave stručni ljudi, nego političari koji problem pokušavaju riješiti "preko koljena".

Sredinom 1998. godine jedan je belgijski znanstvenik držao u Sarajevu predavanja o tome da je u Bosni i Hercegovini jedan narod, s jednim jezikom i tri religije. (Stećak, list za kulturu i društvena pitanja, br. 55/srpanj 1998.)

Najnovija aktivnost koja se nadovezuje na niz nespretnosti koje joj prethode (odnosi se na jezik, književnost, povijest i zemljopis), je brisanje nepoćudnih sadržaja iz spomenutih oblasti u udžbenicima za osnovne i srednje škole. Naslovljen je kao Uredba 1 (Stachment 1) s podnaslovom List of Objectionable Material to be Removed or Annotated in

Textbooks for Schools in Bosnia and Herzegovina for the 1999-2000 School Year.

Ne može se poreći da je sam pokušaj po sebi pozitivan i kad bi se mogao realizirati, ipak jedan pomak ka toleranciji, ali teško da će se taj posao moći uspješno odraditi. Evo jednoga primjera iz te Uredbe, iz oblasti povijesti jezika u Hrvata:

"Slijedeći odlomak sadrži materijal čija istinitost nije utvrđena i koji može biti uvredljiv ili može navoditi na pogrešne zaključke. Ovaj materijal se trenutno nalazi u procesu pregledanja."

To se odnosi na naziv pisma poznatoga pod imenom bosančica ili bosanica. U istom udžbeniku, istoga autora u ranijim izdanjima isti podatci naslovljeni su naslovom BOSANČICA, a u inkriminiranom udžbeniku naslovom HRVATSKA ĆIRILICA. Neki učenici imaju starije izdanje, a neki novo.

Svima udžbenicima stavlja se pečat na stranicu 233. Iako je jasno da kod naziva BOSANČICA nema nesporazuma, a sporni se naziv u ranijim izdanjima uopće ne spominje, ne samo u naslovu, nego ni u tekstu koji naslovljava: Tko je kompetentan da odredi u koji udžbenik treba staviti pečat, a u koji ne!?

Sociolingvistička situacija u Bosni i Hercegovini može se promatrati sa više aspekata, ali su najveći problemi u školstvu, nakladničkoj oblasti i sredstvima informiranja. Nema poteškoća u komunikaciji, iako su službeni jezici u Federaciji hrvatski i bosanski, a u Republici Srpskoj srpski.

Problemi se javljaju u pitanjima slobode upotrebe jezika jer se u praksi ne pridržavaju Deklaracije o ljudskim pravima koja u tom pitanju jamči potpunu slobodu. Još uvijek se

nedovoljno jasno ne naglašava povijesni značaj ćirilice kod Hrvata i Bošnjaka, a Srbi joj daju apsolutni primat. Najstariji spomenici u Bosni i Hercegovini napisani su jednim oblikom ovoga pisma koje se različito naziva, ali mu je ime bosančica najprimjerenije. Znakovit je odgovor, prof. S. Halilovića, na upit jedne učiteljice, u Gračanici (Seminar iz bosanskog jezika, listopad 1999. godine) - Što ćemo sa ćirilicom: Čuvajte je kao oči u glavi!

Upoznavajući jezičnu situaciju u Bosni i Hercegovini čitanjem ovoga prikaza, vidi se koji sve zadatci stoje pred lingvistima u ovoj zemlji. Ne treba shvatiti da je situacija bezizlazna, nego jezične putove komparativno tražiti. Pravila se ne mogu jeziku nametati, ona su u njemu.

Budući je opće politička situacija takva da ide na ruku kompliciranju ionako kompliciranoga stanja u lingvistici, treba trezveno i stručno zasukati rukave i napraviti put kroz jezičnu povijest u Bosni i Hercegovini. Od povelja i isprava bosanskih banova i kraljeva, od Kulina do Stipana Tomaševića, od Humačke ploče do suvremenih jezičnih spomenika.

"Trebali bismo imati više povjerenja jedni u druge. Mjesto da se okupimo i riješimo sve normative i da budemo ponosni na sebe i na svoju prošlost, na ljude koji su stvarali, mi režimo i na svoju prošlost i na ljude koji su je stvarali", riječi su Josipa Silića (Magazin, Jutamjeg lista u lipnju 1999.) izrečene u vezi s jezičnom situacijom u Hrvatskoj, a Bosna i Hercegovina može samo još dodati - treba povećati broj stručnjaka koji će se baviti lingvistikom.

JEZIČNI SAVJETI

ZAŠTO GOSPODA MINISTRICA
A NE MINISTARKA?

Dr. Eugenija BARIĆ

Iako već duže vrijeme u javnim medijima čujemo i čitamo imenicu *ministrica*, ona ponekom još uvijek zapara uho.

Imenica *ministrica* označuje žensku osobu na položaju ministra. Tvorena je, dakle, od istoznačne muške imenice *ministar*.

Prije se za ženu na položaju ministra češće upotrebljavao muški lik - *ministar*, što je donosilo sintaktičke probleme, npr. *gospođa ministar je rekla* - a rjeđe ženski lik *ministarka*.

Imenica *ministarka* poznatija je kao dio naslova Nušičeve komedije *Gospođa ministarka*, u kojoj ima značenje 'ministarova supruga', što, naravno, nije glavni razlog za njezino potiskivanje likom *ministrica*.

Razlog je ovome posve drugi. Naime, dvije su skupine muških imenica sa završetkom -ar. U jednoj skupini završetak -ar nalazimo u svim oblicima takve imenice,

npr. *slikar*, gen. *slikara*; mn. *slikari*, dok u drugoj skupini završetak -ar već u genitivu jednine prelazi u -ra, a takva je imenica *ministar*, gen. *ministra*; mn. *ministri*.

Gramatika kaže da imenice tipa *ministar* imaju nepostojano a (koji se javlja u jednim oblicima, a u drugim izostaje).

Među imenice sa završetkom -ar, koji u genitivu prelazi u -ra, dakle u imenice s nepostojanim a, ide i imenica *magistar*. Taj se lik upotrebljavao i za ženu s tim znanstvenim zvanjem, a uza nj i ženski lik *magistra*, koji u posljednje vrijeme polako potiskuje drugi ženski lik: *magistrica*.

Imenica na -ar, genitiv -ra nema mnogo. Uz spomenute *ministar* i *magistar* tu su još medicinske profesijske imenice *pedijatar* i *psihijatar*, od kojih ćemo, vjerujem, bez negodovanja prihvatiti ženski lik *pedijatrica* i *psihijatrica*.

AKTIVNOSTI HKD "NAPREDAK" NAKON OBNAVLJANJA RADA

1999. godina

- nastavak iz prošlog broja -

U 1999. godini HKD "Napredak" je obilježio 90. obljetnicu od osnivanja (1909.-1999.). Bila je to godina u kojoj je Napredak doživio afirmaciju, ne samo u gradu Tuzli, nego i šire - Federaciji BiH i u inozemstvu. Tamburaški orkestar i Hrvatski glasnik dali su najveći doprinos HKD "Napredak".

Tamburaški orkestar, prezentirajući se javnosti imao je 17 nastupa u raznim prigodama, a glasilo HKD "Napredak" - Hrvatski glasnik, mjesečnik od 1992. godine prati život Hrvata tuzlanskog kraja i šire, kao i sve aktivnosti hrvatskih društava, rimokatoličkih župa, kulturna zbivanja u gradu Tuzli, političkih organizacija i dr. List je tiskan na 32-36 stranica u najvišoj tiskarnoj tehnici. Organizirani su razni kulturni sadržaji, predstavljajući književnih djela, izložbe slika, obilježavanje značajnih datuma i blagdana.

- Mali sastav Tamburaškog orkestra sudjelovao je na tradicionalnoj proslavi POKLADNIH SIJELA u Ljepunicama, Doknju i na Husinu (6. 02., 14. 02. i 16. 02.);

- 6. 03. - Održana je Peta godišnja skupština HKD "Napredak", na kojoj je predsjednik mr. Miroslav Petrović podnio izvješće o radu za proteklu godinu i program aktivnosti za 1999. godinu. O Glasniku su govorili ravnatelj fra Petar Matanović i Juraj Novosel, glavni i odgovorni urednik. Skupštinu su pozdravili gospoda: Davorin Zagorščak, generalni konzul Republike Hrvatske, Pejo Banović, predsjednik Županijskog odbora HDZ, Zdenko Tadić, ministar TK, dr. Srećko Tunjić, predsjednik Županijskog odbora HSS i slikar Vinko Lamešić. Tamburaški orkestar sudjelovao je na Skupštini Napretka.

- 10. 04. - Tamburaški orkestar sudjelovao je na svečanostima prigodom zatvaranja Privrednog sajma PROMO '99.

Prvi tjedan svibnja u organizaciji Ministarstva prosvjete, znanosti, kulture i športa TK obavljeno je gospodarsko i kulturno predstavljanje Kantona u Zagrebu.

- 7. 05. - U okviru Manifestacije upriličen je i nastup HKD "Napredak" iz Tuzle, koji se zagrebačkoj publici predstavio promocijom glasila "Hrvatski glasnik" i koncertom Velikog tamburaškog orkestra, kojim je ravnao gosp. Vinko Dobričić. HKD "Napredak" je predstavio predsjednik mr. Miroslav Petrović, a promociju Glasnika njegov glavni i odgovorni urednik

Juraj Novosel. Za nastup HKD "Napredak" u Zagrebu u prvom redu treba zahvaliti ministru g. Zdenku Tadiću i generalnom konzulu g. Davorinu Zagorščaku.

S nastupa u Zagrebu...

- 8. 05. - Nakon sudjelovanja na Kantonalnim danima u Zagrebu, vodstvo HKD "Napredak" i Tamburaški orkestar posjetili su Hrvatsko nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, gdje ih je primio prečasni msgr. Lovro Cindori.

- 9. 05. Tamburaški orkestar sudjelovao je na otvorenju izložbe slika Hrvatskih likovnih stvaratelja u FBiH u Oratoriju Franjevačkog samostana u Tuzli.

- 11. 05. - Tamburaški orkestar sudjelovao je na obilježavanju VII obljetnice 108. HVO brigade u Općini Ravne-Brčko.

- 14. 05. - Tamburaški orkestar sudjelovao je na XXII. festivalu hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku, gdje je osvojio brončanu plaketu "Pajo Kolarić".

- 29. 05. - Tamburaški orkestar sa solisticom Anom Mazić sudjelovao je na večeri tamburice u Kreševu. List Hrvatski glasnik predstavio je njegov glavni urednik Juraj Novosel.

- 12. 06. - Tamburaški orkestar gostovao je u Sivši - USORA u povodu proslave "Dani hrvatske kulture USORA '99."

- 24. 06. - Tamburaški orkestar sudjelovao je na IV. smotri "Dani sv. Petra i Pavla" u Tuzli.

- 18. 09. - Tamburaški orkestar je sudjelovao na III. festivalu hrvatske tamburaške glazbe FBiH u Orašju (Veliki orkestar i mali sastav sa solisticom Anom Mazić).

- 8. 10. - Tamburaški orkestar je sudjelovao na proslavi V. obljetnice 115. gardijske brigade u Općini Ravne-Brčko.

Program manifestacija u povodu 90 godina HKD "Napredak" Tuzla, realiziran je od 14. studenoga do 21. prosinca 1999. godine.

- 14. 11. - Otvorena je izložba Miroslava Šetke, akademskog slikara iz Zenice, pod nazivom "Ciklus povratka životu".

- 21. 11. - Tamburaški orkestar, uz ravnatelj g. Vinka Dobričića, održao je cjelovečernji koncert u Župnoj crkvi Breške. Solistica Ana Mazić.

- 26. 11. - Održan je svečani koncert Tamburaškog orkestra pod ravnanjem g. Vinka Dobričića u Kristalnoj dvorani hotela "Tuzla".

- 28. 11. - U oratoriju Franjevačkog samostana upriličena je večer posvećena sv. ocu Papi pod nazivom: "Slikom, glazbom i riječju sa sv. Ocem Papom u našim krajevima" uz sudjelovanje Mješovitog zbora župe i učenika Opće gimnazije KŠC.

Napretkovi su dani upriličeni istodobno kad i Tuzlanski kazališni dani, što se pokazalo dobrim primjerom suradnje.

- 29. 11. - Predstava u Narodnom pozorištu u Tuzli "Ministrov sin" Fadila Hadžića, redatelja Petra Šarčevića.

- 2. 12. - U Narodnom pozorištu u Tuzli predstava za djecu Vlade Keroševića "Hajde da se igramo", pod nazivom Napredak djeci: Hrvatski teatar Soli Husino.

- 7. 12. - Madžarska Medeja, Arpada Gonca, Hrvatskog kazališta Pečuh, bila je veliko glumačko ostvarenje Vlaste Ramljak i redatelja Petra Halasztoha.

- 9. 12. - Književna tribina prof. dr. Krunoslav Pranjić (Sveučilište Zagreb). Za okrepu: "Iz riznice Andrićeva duha", uz sudjelovanje učenika Opće gimnazije KŠC, Kristalna dvorana hotela "Tuzla".

- 9. 12. - Predstava "Hamlet u selu Mrduša Donja", Ive Brešana, redatelj Mustafa Nadarević, Narodno pozorište Tuzla.

Čestitke nakon predstave INOCE

- 10. 12. - Hrvatsko kazalište iz Osijeka izvelo je dramu INOĆE, redatelja Želimira Oreškovića, Narodno pozorište Tuzla.

► Obilježavanje je prekinuto 11. prosinca zbog smrti hrvatskog predsjednika dr. Franje Tuđmana.

- 17. 12. - Đakovačko KUD "TENA", folklorni ansambl "Slavonske kraljice", izveo je Božićni koncert s programom "Daj đeveru".

- 18. 12. - U Narodnom pozorištu bila je Skupština HKD "Napredak" kao kruna događanja od 14. studenog. Svečani dio programa ispunio je Mješoviti zbor naše župe, Tamburaški orkestar i učenici Opće gimnazije KŠC. Zborom je ravnala prof. E. Cerić, uz klavirsku pratnju prof. Z. Andrejaš, dok je uz ravnatelj g. Vinka Dobričića, solo pjevala Ana Mazić uz pratnju tamburaša. U radnom dijelu Skupštine g. dr. Miroslav Petrović govorio je o Napretku, a Skupštinu su pozdravili gospoda: dr. Franjo Topić, mr. Selim Bešlagić, Zdenko Tadić i mr. Josip Šimić.

Na svečanoj sjednici Skupštine za doprinos u djelovanju Društva dodijeljena su priznanja i zahvalnice mnogim institucijama i pojedincima, te istaknuta imena sponzora. Odluku je pročitao glavni tajnik Juraj Novosel.

U istoj večeri, nakon Skupštine, u prostoru Hrvatskog doma otvorena je izložba "Vrijeme Napretka u fotografiji i tisku". Izložbu je otvorio g. Jakob Križan.

Izložen je Hrvatski glasnik, mjesečnik glasila Hrvata župe soli, koji izlazi od 1992.

- 19. 12. - Održan je Božićni šahovski turnir u hotelu "Bristol" na kojem je sudjelovalo 60 šahista iz cijele BiH. Turnir je otvorio prof. dr. Jozo Budimir.

- 21. 12. - Održan je koncert Mješovitog crkvenog zbora i Katoličkog školskog centra. Narodno pozorište Tuzla.

S konferencije za medije

DRUGI O NAMA ...

STEĆAK (IZVADCI)

Prof. dr. Franjo TOPIĆ,
predsjednik HKD
NAPREDAK

KRONOPIS: 18. prosinca idemo tajnik Kruno i ja u Tuzlu na svečanu sjednicu Napretkove Podružnice u povodu 90 godina njezina postojanja. Vrijeme je očajno, na cesti je do Kaknja leda oko 20 cm debljine s mjesječevim kraterima. Vozimo oko pet sati. A onda od Doboja do Tuzle mliječna magla da ju je trebalo razgrtati. Sjednica se održava u Kazalištu. Okupili su se ugledni gosti sa županijskim ministrima i gradonačelnikom te crkvenim i kulturnim predstavnicima. Skupština je uistinu lijepo pripremljena, dobar je i prigodni kulturni program. Nakon Skupštine idemo u Hrvatski dom, gdje se otvara izložba o Napretku. Potičem i druge da skupljaju foto kao i ostalu dokumentaciju i da priređuju ovakve izložbe. Inače tuzlanska podružnica radi izvrsno. Ostao sam iznenađen da imaju čak 4.200 članova, to je nakon Sarajeva (7.000) daleko najveći broj članova jedne podružnice. Vraćamo se uvečer kasno po ledu i magli, ali je najvažnije da smo sretno stigli pa makar i u jedan sat poslije ponoći. U Sarajevu je palo u zadnje dva dana 95 cm snijega, a na Bjelašnici preko dva metra...

**Srećko PAPONJA, glavni i odgovorni urednik
UZ 90. OBLJETNICU HKD NAPREDAK -
PODRUŽNICA TUZLA**

S iskustvom Nestora i zanosom mladca
Koliko je Hrvatsko kulturno društvo Napredak sazele za svoju stoljetnicu, koja "pada" 2002. godine, najbolja je potvrda njegova Podružnica TUZLA, koja je 90. obljetnicu svo-

U povodu 90 godina HKD "Napredak" uputili su pismene čestitke:

- **Uzoriti Vinko kardinal Puljić, nadbiskup Vrhbosanski,**

- **Prof. dr. Franjo Topić, predsjednik HKD "Napredak" Sarajevo**

- **g. Davorin Zagorščak, generalni konzul Republike Hrvatske u Tuzli**

- **Preč. mons. Lovro Cindori, župnik i ravnatelj Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božije Bistričke,**

- **Prof. dr. Izet Žigić, predsjednik Skupštine TK,**

- **g. mr. Selim Bešlagić, načelnik Općine Tuzla,**

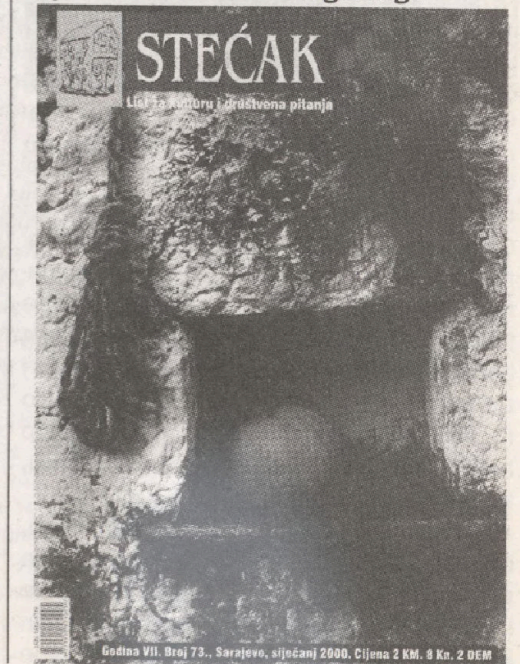
- **g. Zdenko Tadić, ministar TK,**
- **g. dr. Srećko Tunjić, predsjednik županijskog odbora HSS BiH Tuzla,**

Tijekom proslave obljetnice Napretka redovno su održavane konferencije za medije.

Pripremio: J.N.

tako, visoku pozornost zaslužuje i načelnik općine gosp. Selim Bešlagić koji Društvo redovito podržava, a za ovu priliku mu je pružio pravu potporu u svakom pogledu. Franjevački samostan u Tuzli ima posebnu ulogu i zasluge za rad Napretka. Bez njega ovo društvo ne bi bilo ni obnovljeno. Nije mala pomoć i vlade Kantona! Zatim, treba istaknuti Generalni konzulat Republike Hrvatske u Tuzli i Maticu iseljenika u Zagrebu, msgr. Lovru Cindorija, RKT župne urede, mnoge tuzlanske firme i pojedince, koji u mnogome pomažu rad ovoga Društva.

Napredak djeluje u prostorima Hrvatskoga doma. To je prostor u kojem se HKD Napredak osjeća na svome jer je kolektivni član Društva "Hrvatski dom". Rad ovoga uspješnog dvojca značajan je za Hrvate tuzlanskoga kraja u tolikoj mjeri da se ništa značajno ne dešava izvan ovoga kruga.

Među bosanskim Hrvatima u Pečuhu OD DJEČJEG VRTIĆA DO AKADEMIJE ZNANOSTI

Piše: Anto CIGELJEVIĆ

Pečuški školski sustav čini 46 dječjih vrtića, 53 osnovne i 38 srednjih škola, Sveučilište, dok znanstveni rad u gradu organizira i koordinira Pečuški odbor Madžarske akademije znanosti. U njemu se, što je za nas posebno važno, ističu i hrvatske obrazovne institucije: Vrtić, Srednjoškolski centar "Miroslav Krleža" (Osnovna škola, Gimnazija i Učenički dom), Katedra za hrvatski jezik i književnost, Hrvatski znanstveni zavod..., koji su dio povijesti i sadašnjosti grada. Nedavno je, tako, ovdje, dostojno obilježena 50. obljetnica hrvatskog školstva u Madžarskoj, što je za svakoga ovdašnjeg Hrvata povijesno značajan događaj.

DUGA I SLAVNA TRADICIJA ŠKOLSTVA

I Pečuško sveučilište je, čak nazvano po našem sunarodnjaku. Ovdje je, naime, još daleke 1367. kralj Ljudevit Veliki utemeljio prvo madžarsko i četvrto sveučilište u Sre-

dnjoj Europi, uz koje se razvio bogat znanstveni i kulturni život, a Pečuh postao utvrdom humanizma. Između 1459. i 1472. u Pečuhu boravi i djeluje krupna politička i crkvena ličnost, jedan od najpoznatijih humanista svojega doba Janus Pannonius - humanističko ime Hrvata Ivana Česmičkoga (1434.-1472.), pečuškog biskupa i hrvatskog bana, a istaknuo se kao pjesnik elegijama i epigramima u latinskom jeziku. On je umro na Medvedgradu kod Zagreba. Njegov se kip nalazi u parku biskupskoga dvora u Pečuhu, a u gradu ima svoj Muzej i svoju ulicu.

Također, Pečuški biskup, Juraj Klimo, hrvatsko-slovačkog podrijetla, utemeljio je prvu javnu knjižnicu 1774., a dvije godine kasnije i školu, te mnogo pridonio napretku kulture i znanosti. Godine 1830., kada je

utemeljena, Sveučilišna je knjižnica dobila 35 tisuća njegovih knjiga, među kojima je najvrednija knjiga "Pečuški misal", izrađen 1499. u Veneciji. Inače, trenutačno, knjižnica Sveučilišta "Janus Pannonius" u Pečuhu ima četiri stotine tisuća knjiga!

Osim što su predvodili doselidbe Hrvata u ovu Zemlju, u stvaranju hrvatskog školstva važna je bila djelatnost franjevaca. Franjevci su utemeljili prve škole, visoka učilišta. Njihova srednja učilišta u obližnjem Mohaču i Baji, odnosno njihova viša škola Studium Generale u Budimu, zlatnim slovima upisani su u povijest hrvatskog školstva u Madžarskoj. Zahvaljujući njima, tiskali su se ne samo molitvenici nego i udžbenici na hrvatskome jeziku. I hrvatske puške škole su cvjetale u 18. stoljeću.

Već 1722. otvorena je prva Hrvatska ("ilirka") pučka škola u Pečuhu. Zgradu je hrvatskoj zajednici darovao hrvatski ban Ivan Makar, a školu su utemeljili isusovci sakupivši od dragovoljnih priloga čak 458 forinti. Grad je dao sedamdeset forinti, a i barun Makar je dao materijalnu potporu pa je škola započela rad sa osamdeset učenika, kaže prof. Đuro Franković.

Pod upravom isusovaca, Škola se nalazila u Hrvatskoj, danas Aninoj ulici, u kojoj je prije tri godine, u povodu 275. obljetnice, otkrivena spomen-ploča, postavljena na inicijativu hrvatske samouprave grada. Na taj je način trajno obilježena ta zgrada. Spomen-ploču su uz prigodne riječi posvetili: provincijal isusovaca u Madžarskoj pater János Adám i superior Družbe Isusove u Osijeku pater Pero Mijić-Barišić. Učenici Hrvatske osnovne škole "Miroslav Krleža" izveli su prigodni program na madžarskom i hrvatskom jeziku.

U Pečuhu je mnogo Hrvata iz Bosne studiralo filozofiju i teologiju, među njima i bosanski franjevci, dva rodaka iz Tolise kod Orašja, brat Martin i Bono Nedić; fra Martin je studirao filozofiju i bogosloviju 1835. a fra Bono 1888. izdao je i knjigu o Toliškoj župi. U međuvremenu, 1843., ovdje je bogosloviju svršio i Blaž Josić, iz Rapača kod Tuzle, kasnije provincijal Bosne Srebrene, poznat kao autor pjesme koja ima više od tisuću stihova!

Svake je školske godine popriličan broj đaka, čak i do njih pedeset, dolazio iz Hrvatske, poglavito iz Slavonije. Ovdje su se, tako, školovali i dva slavna hrvatska književnika: August Šenoa i Miroslav Krleža. Šenoa je 1849./50. školsku godinu učio u cistercijskoj gimnaziji, gdje mu je postavljena i spomen-ploča. U njegovom, prvom gramatičkom gimnazijskom razredu bilo je 35 đaka i odličan uspjeh postiglo je čak njih 25, među kojima i on. Krleža je, pak, najviše prevedeni hrvatski pisac u Madžarskoj, učio tri godine (1908.-1911.) u kadetskoj školi u Pečuhu.

NOVI ŠKOLSKI SUSTAV

Poslije Drugoga svjetskog rata hrvatsko školstvo se obnavlja, utemeljuje se novi školski sustav. Godine 1945. u Pečuhu je djelovala hrvatska gimnazija, a 1946. u Pečuhu je utemeljena Hrvatska učiteljska škola, kao važna pretpostavka otvaranja hrvatskih škola, a 1949. utemeljena je i katedra na tamošnjoj Visokoj školi, u selima je pokrenuta nastava na hrvatskom jeziku. Godine 1952. započela je radom Hrvatska škola i učenički dom, 1983. pridružuje im se Hrvatska gimnazija "Miroslav Krleža", i tako

Početak nove školske godine u OŠ i Gimnaziji "Miroslav Krleža" u Pečuhu

se u neprekinutom pedesetogodišnjem djelovanju stvara najuglednija hrvatska obrazovna ustanova u Madžarskoj, uz onu u Budimpešti.

Temelje današnjoj hrvatskoj školi je položila i dugogodišnja ravnateljica Učeničkog doma bila, u njemu provela svoj život, Marija Temun-Neđučin. "Nakon rata", sjeća se ona, "u Baranji je bilo mnogo naših škola. Ja sam radila u Katolju, učila sam djecu od I do VIII razreda. Teško je bilo, nismo imali ni uvjete, ni uspjeha kao velike madžarske škole. Zato smo došli na ideju da pokušamo u Pečuhu otvoriti jednu našu školu. Naravno, nitko nije htio ukinuti naše male seoske škole. Glede toga, angažirali smo se u lipnju 1952., odmah nakon završetka školske godine. Nas troje: Marija Csepelszigeti, tada učiteljica u Madžarsaaru, Dragutin Neđučin, nadzornik, i ja dogovorili smo se da Marija bude ravnateljica škole, a ja ravnateljica dačkog doma. Najviše učenika za buduću gradsku školu okupili smo iz okolnih hrvatskih sela: Katolja, Šaroša, Velikog Kozara i Vršende. Mnogo su nam pomogli naši učitelji i tadašnji zastupnik u Parlamentu Andrija Kasapović, koji je uživao veliki ugled u političkom i javnom životu. Išli smo od sela do sela, uglavnom pješice, i razgovarali s roditeljima, agitirali, uvjeravali smo ih, što nije bilo bezopasno. Svuda nas je dočekalo veliko nepovjerenje jer je to bilo doba "titoizma", kada je svatko bio sumnjiv. Roditeljima su prijetili da će ih, ako svoje dijete upišu u našu školu, poslati u Rusiju, u Sibir. U to su vrijeme stradali mnogi naši intelektualci, među njima i naša Marija Csepelszigeti.

No, naša je upornost urodila plodom. Rujna 1952. mogli smo započeti školsku godinu u Pečuhu. Naši su se pedagozi razišli po državi pa nismo imali nastavnike. Morali smo angažirati Madžare s juga, koji su znali naš jezik. Jedino je Marija Blažev, rodnom iz Santova, bila naša. No, oni su bili dobri nastavnici, dobri stručnjaci i znali su naš jezik, što je bilo veoma važno.

Prvih godina imali smo 70-ak učenika, prosječno. U ono se vrijeme nije čula ni jedna madžarska riječ, svi su dobro znali materinsku riječ. Svi smo stanovali u dačkom domu, u istoj ulici, niz godina, bila je i škola i učenički dom.

Istina, prvih godina, kada smo polagali temelje, bilo je mnogo poteškoća, ali je to bilo najljepše. Imali smo sjajnu djecu, svi su se trudili, zalagali u školi, ali i izvan škole. Svi su odlazili na tržnicu i kupovali sve što je trebalo za kuhinju. Vrlo smo dobro surađivali s roditeljima. Zaišta smo bili kao jedna obitelj. Priredivali smo kulturno-zabavne programe na koje su dolazili svi roditelji. Razgovarali smo, dogovarali se i bavljali zajedno. Već prve godine organizirali smo kulturnu skupinu koja je odlazila u naša sela. Vremenom je popustio strah roditelja da će ih poslati u Rusiju. Polako, ali sigurno, gradili smo ugled naše škole i našega dačkog doma. Mnogo smo radili i nitko nije tražio naknadu za prekovremeni rad. Mi smo iskreno voljeli ono što smo radili, voljeli smo naš narod.

Za učenički dom se tada nije plaćalo ništa, bilo je sve besplatno. Nastojali smo što više pružiti našoj djeci. A ona su bila pristojna, daroviti pjevači i plesači, dobri učenici i dobri sportaši. Postupno, izborili smo svoj ugled, svoje mjesto u gradu i županiji.

Godine 1953., kada su završili Višu pedagošku školu, došli su nam novi, naši nastavnici: Kata, Dragica, Vujkov i drugi. Većina ih je, zajedno sa mnom, cijeli svoj radni vijek provela u našoj pečuškoj školi i dačkom domu.

Danas, pak, "iz godine u godinu raste zanimanje za našu školu", kaže ravnatelj Hrvatske gimnazije "Miroslav Krleža", Gabor Györfvári, "zahvaljujući i djelatnicima Hrvatskog vrtića koji usmjeravaju mališane i njihove roditelje na nju".

Pečušku hrvatsku obrazovnu instituciju pohađa 206 učenika, i to 117 u osnovnoj školi i 89 u gimnaziji. U prvi razred Osnovne škole upisano je devetnaestero djece, a u prvi razred Gimnazije osamnaest učenika, recimo. Kroz nju su prošla i djeca izbjeglice iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a neka se i danas nalaze ovdje na školovanju očekujući povratak u svoj zavičaj.

U Gimnaziji je pokrenut nulti razred sa sedam učenika. "U njega se", kaže profesorica Janja Živković, njegova voditeljica, "upisuju djeca koja su hrvatskoga podrijetla ali koja ne znaju hrvatski ili nisu hrvatskog podrijetla, ali žele naučiti hrvatski. Godinu dana ona uče hrvatski jezik, i to u velikom broju, 530 sati, i tek nakon toga se upisuju u prvi razred Hrvatske gimnazije. Dosta djece iz mješovitih brakova žele naučiti hrvatski, hrvatsku kulturu i tradiciju".

Gdje poslije mature u ovoj gimnaziji?

- Nas je '87. maturiralo 24, polovica se upisala na razne fakultete, nas četiri javile smo se na studije u Zagreb, a zagrebački fakultet smo završile nas tri. Njih nekolicina završila je učiteljsku školu u Baji, a one su se zaposlile u vrtićima. Neki su studirali na fakultetima u Pečuhu. Dosta ih se zaposlilo kod raznih firmi jer im je znanje hrvatskog jezika dobro došlo - navodi profesorica Živković primjer vlastite generacije.

Učenički dom u ulici Pála Heima br. 4, pod ravnanjem Ivana Gugana, nastanjuje petnaest osnovaca i 47 gimnazijalaca, a neka mjesta su osigurana i za učenike hrvatskog podrijetla, koji su upisani u druge srednje škole.

U Pečuhu je i Zemaljski ured za usluge u javnom obrazovanju, koji djeluje pri Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Madžarske, čija je zadaća organiziranje natjecanja iz hrvatskog jezika, ispita, matura, stručnih usavršavanja unutar zemlje i u Republici Hrvatskoj. Referentica za nastavu hrvatskog jezika je Anica Trojanaca, u čijoj su nadležnosti sve škole u kojima se odvija nastava hrvatskog jezika u Madžarskoj. Imamo mi, kaže ona, čelništvo i na državnoj razini koje je odgovorno za što bolju opskrbu naših škola suvremenim udžbenicima, audovizuelnim sredstvima i raznim pomagalicama.

"Naša škola" časopis je za metodička pitanja kojeg od kraja 1983. izdaje Institut za pedagogiju županije Baranja. On kontinuirano izlazi. Njegova urednica je, sve do odlaska u mirovinu, bila Mila Preradović, dugogodišnja savjetnica za hrvatski jezik ovog instituta, a sada je to Marija Prakatur, savjetnica za hrvatski jezik. Grafički je prepoznatljivog oblika, povećeg formata, i u njemu nalaze svoj prostor radovi učenika i nastavnika, odnosno profesora Hrvatskog srednjoškolskog centra u Pečuhu, ali i glasovitih stručnjaka za školstvo, umjetnost i povijest, te najviše pomaže nastavnicima hrvatskog jezika u njihovom svakodnevnom radu i praksi. U njemu se i nalazi najviše njihovih napisa koji na najautentičniji način održavaju u sebi sve metodičke dvojbe na koje nailaze u svojem svakodnevnom radu, u provođenju nastave na hrvatskom jeziku. Problemizirane i teoretizirane na njegovim stranicama postala je njihova praksa, kao način kako se "putem vlastitog metodičkog časopisa može što uspješnije koraknuti naprijed".

NAJVEĆI HRVATSKI DJEČJI VRTIĆ U MADŽARSKOJ

U Republici Madžarskoj u sedam županija ima 35 hrvatskih dječjih vrtića, sa tisuću i pol djece

i pedeset uposlenih, koja se financiraju iz državnog proračuna. Najviše vrtića je u županiji Baranja, dvanaest. Osam njih, po Narodnom zakonu, ako u naselju ima os-

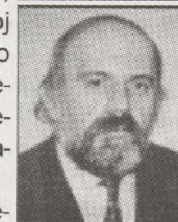
mero djece čiji roditelji traže učenje hrvatskog jezika, može se organizirati skupina.

- Nastavit će se -

DRUGI O NAMA...

VEČERNJE NOVINE

Sarajevo, subota i nedjelja
12. i 13. februar/veljača 2000. 18

Krug

Piše:
Gradimir
Gojer

Glasnik

U Tužli se tijekom predhodne stravične vojne pojavio neobičan mjesecnik.

Nakladnik mu je Hrvatsko kulturno društvo "Napredak".

I to "Napredak" Župe Soli.

Danas mi u ruke dode osamdesetsedmi broj ovoga mjesecnika. Dobra novina, odlično mišljena, kvalitetno realizirana.

Rijetko pišemo o onima koji strpljivo grade imidž i ugled pojedinih glasila, časopisa i novina.

A, bez njih, objektivno kulturna je slika našeg prostora siromašna i nereprezentativna...

Ovaj put "kršim" to nelogično pravilo.

Pišem o hrvatskom glasniku, ali i uredniku mu Juraju Novoselu. Novosel je entuzijast prve klase jer i pored svih financijskih nedaća, sa Fra Petrom Matanovićem, Maricom Petrović, Romeom Kneževićem i Martinom Antunovićem pravi suvremeno koncipiranu novinu...

Hrvatski glasnik bavi se kulturnim i duhovnim temama, a tek onkrajno bilježi ono što je dominantna drugih časopisa i novina političke događaje i njihove analize...

Već mi je po tom bliskiji, već mi po tom "leži" više od tiskarske i novinske konfekcije..

Kad dobro razmislim Juraj Novosel je podvižnik.

Jer, praviti takvu novinu, koja po mnogo čemu oslikava kulturnu kroniku Tuzle, jeste podvig.

Glasnik mi signalizira još jednu stvar.

Vrijedilo bi štampati knjigu kao kulturnu kroniku Tuzle, diljem i kronološkim redom časopisnih predjelista "Glasnika".

I nešto što nije zanemarivo, zapravo vrlo je značajno: Glasnik je mjesto na kojem se okupljaju autori iz različitih nacija.

Sastav suradnika je multietnički.

To u današnjem vremenu nije zanemarivo.

I zato "Hrvatski glasnik", Župe Soli i njegov urednik Juraj Novosel zaslužuju ove stuppe.

Ozbiljan je to nakladnički pothvat HKD "Napredak".

TAJNA DUGOVJEČNOSTI

Za vrijeme svog pohoda na Rusiju, Napoleon se upoznao jednog jako starog Gruzijca.

- Koliko ti je godina, starče? - upitao ga je.
- Stotinu i deset, Vaše Veličanstvo!
- Zar toliko puno? To je sigurno zato što ne piješ alkohol?

- Pogodili ste, Vaše Veličanstvo. Čitavog života nisam popio ni kapi.

Napoleon se okrene svojim vojnicima:

- Jeste li čuli, gospodo? A imaš li još koga živog od obitelji, starče?

- Imam oca!

- Pa koliko je onda njemu godina?

- Stotinu i trideset!

- A gdje ga se može naći?

- Svaku večer u jarku pred kućom - nije se otrijeznio već čitavo stoljeće!

INSPIRATIVNO
BLATO

Najstariji sin kraljice Viktorije, Eduard VII. (1841.-1910.), kralj Velike Britanije i Irske i car Indije, prvi je uveo u modu manšete na muškim hlačama. A sve se dogodilo slučajno.

Jednog dana dok je odlazio s konjskih trka, počela je padati kiša. Da bi zaštitio hlače od blata, zavrnuo ih je oko gležnja. Odmah su ga slijedili svi koji su to vidjeli.

Već sutradan, svi su vodeći engleski krojači dobili tisuće narudžbi da im se sašiju hlače s manšetama. Ta moda održala se, s malim prekidima, sve do naših dana.

NEIZLJEČIVO UMRO

Jean Rostand (1894.-1977.) francuski biolog i pisac, jedan od najvećih eksperimentatora na području biologije bio je, poput većine znanstvenika rastresen čovjek.

Jednog dana sreo se na ulici s poznicom: "Vi se sigurno sjećate mog supruga? Naravno! Umro je prije deset dana", kroz suze govori udovica.

"Zaista mi je žao, gospodo! Moja iskrena sućut. Nadam se samo da nije umro od neke opasne i neizlječive bolesti?"

ŽRTVA - SVJETSKA
POVIJEST

Glasoviti engleski moreplovac, istraživač, političar i pisac, sir Walter Raleigh (1554.-1618.) bio je za vladavine Jakova I. osuđen na smrt (1603.), ali je pomilovan i zatvoren u tamnicu Tower.

Tijekom robijanja napisao je "Svjetsku povijest". Jednog dana gledao je iz svoje ćelije dvojicu osuđenika u dvorištu kako se prepiru. Jedan od njih bio je ubijen. To su promatrala i dva zatvorska časnika koji su nedugo iza toga došli Raleighu.

Poveo se razgovor o spomenutom događaju. Međutim, svaki od njih imao je svoju verziju. To je Raleigha toliko razbjesnilo da je sav svoj rukopis bacio u vatru.

"Ako se tri čovjeka ne slažu u opisu nečeg što se događalo samo prije pola sata, odakle meni hrabrost da pišem o nečemu što se dogodilo tisućama godina?"

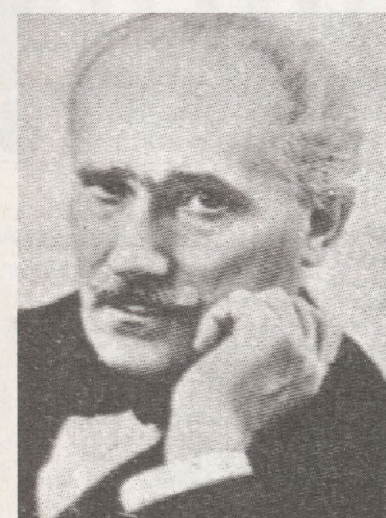
Spašena su samo dva sveska, od ukupno sedamnaest.

KROJAČICA

Sylvie Vartan, francuska pjevačica koja je vrh popularnosti dosegla sredinom 60-tih godina ovog stoljeća, pojavila se na jednom koktelu u haljini koju su svi stali hvaliti.

"Baš mi je drago što vam se sviđa, znate, ja sama sebi šivam haljine... samo što ih nikada ne nosim..."

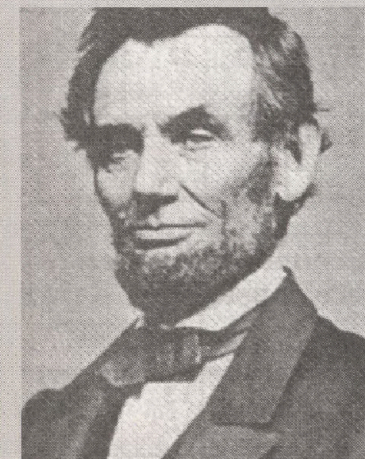
FENIKS

ORKESTAR BEZ
LJUBAVI

Najslavniji talijanski dirigent Arturo Toscanini (1867.-1957.) cijeli je dan probao jednu operu s čuvenim orkestrom Bečke filharmonije i nikako nije bio zadovoljan. Kad se požalio direktoru, ovaj ga je upitao:

"Što zapravo nije u redu, maestro? Samo recite, odmah ćemo popraviti. Možda niste zadovoljni orkestrom?"

"Niti govora! Orkestar je fantastičan! Samo ja nikako ne mogu shvatiti jedno: u sredini drugog čina partitura zahtijeva sviranje "s ljubavlju", a zamislite svi u orkestru sviraju kao oženjeni ljudi!"

PREDSKAZANJE

Američki predsjednik Abraham Lincoln samo dvadesetak dana prije atentata usnuo je vlastitu smrt. 23. ožujka 1865. godine priredio je večeru za nekoliko svojih prijatelja. U jednom trenutku ispričao im je svoj san.

"Začuo sam tiho plakanje. Plakalo se u bijeloj kući. Izašao sam iz svog ureda i krenuo hodnicima i dvoranama. U sredini Istočne dvorane ugledao sam lijes okružen počasnom stražom i ljudima koji su plakali. Lijes je bio otvoren, ali nisam vidio lice pokojnika. Tko je umro?, upitao sam. Predsjednik! Ubijen je u atentatu!, odgovorio je vojnik iz počasne straže".

15. travnja san se obistinio. Lincoln je podlegao ozljedama nakon atentata koji je izvršio glumac J. W. Booth.

DOKAZ DA JE ZEMLJA OKRUGLA

Slavni francuski izvođač šansona Charles Aznavour, pravim (armenskim) imenom Varenagh Aznavourian, slovio je među svojim kolegama (i kolegicama), kao nadasve domišljat i duhovit čovjek.

Nakon jednog koncerta, poveo se tijekom večere razgovor o tomu da li je Zemlja zaista okrugla, i ako jest, koji su dokazi za to.

"Naravno da je okrugla, rekao je Aznavour. Najjednostavniji dokaz za to, ako dobro razmislite, jest sljedeći: muškarci cijelog svojeg života jure za ženama, a na kraju, žene ipak uhvate muškarce".

Napokon bez ogrtača

Jednostavna haljina, sitne prugice i dugi sako modni su hitovi ovog proljeća

Praktična jednostavnost

Ako volite jednostavnost, ova će kratka haljina biti idealan odabir. Kopča se cijelom dužinom patentnim zatvaračem, koji čini detalj i na rukavima. Ovisno o dodanim detaljima, može biti dio popodnevene, ali i večernje kombinacije.

Jakna od krepa

Tamnoplava, duga jakna od krepa, jednorednog kopčanja, može zamijeniti i lagani proljetni ogrtač. Može se nositi s kratkom suknjom s prorezom, ali i s hlačama.

Haljina nalik
na ogrtač

"Obična" strukirana duga haljina, krojena poput ogrtača, hit je ove modne sezone. Jedini ukras su džepovi s preklopima i neobičan pojas u kombinaciji metala i kože.

Za poslovne žene

Poslovne žene vole eleganciju i jednostavnost. Ovaj kostim, s dužom jaknom čiji su krajevi zaobljeni a džepovi urezani, te uskom suknjom koja otkriva koljena, zadovoljit će i zahtjevnije.

Čari lycra

Tamnoplava prugasta tkanina s lycrom temelj je ovog kostima. Jakna je strukirana, s raskošnim ovratnikom, a kopča se samo jednim dugmetom. Suknja je jednostavna, s malo većim prorezom sa strane.

Uzdužno i koso

Prugice pružaju velike mogućnosti kreativnoj mašti dizajnera. Potvrđuje to i ovo odijelo: sako je do struka kombiniran koso položenom tkaninom, a u nastavku pruge su uzdužne. Dakako, neizbježan je i prsluk s nešto gušćim prugicama. Hlače su šireg kroja.

VITA, ožujak 2000.

Neizbježno prugasto

Čini se da će ovog proljeća u obnavljanju garderobe biti teško izbjeći sitne prugice i dugi sako. Ovo odijelo dužeg sakoa i čistih linija odlično će pristajati visokim i vitkim ženama. Hlače su klasičnog kroja mrkve.

JESTE LI ZNALI ...

Bokvica - eliksir protiv mamurluka i umora

Trputac (*Plantago lanceolata* L.) ili bokvica sadrži mnoge ljekovite sastojke potvrđene još u grčkoj medicini

Biljku trputac (*Plantago lanceolata*) ili bokvicu nalazimo na mnogim mjestima po poljima i livadama nimalo svjesni da je ta nezamjetna biljka izvor mnogih ljekovitih svojstava. U ljekovite svrhe beru se listovi i korijen. Listovi trputca sadrže ljekovite tvari kao glikozide, saponine, eterična ulja i šećer ksilit, koji ne izaziva karijes na zubima; tu je još i klorofil, pa vitamini A, C, K, kao i veća količina mikroelemenata.

Ljekovitost ove biljke ovisi o njenom staništu, odnosno o zemljištu gdje raste. Trputac na osamljenim mjestima voli u sebe skupljati ione cinka, pa se njegovi pripravci preporučuju sportašima, odnosno teškim

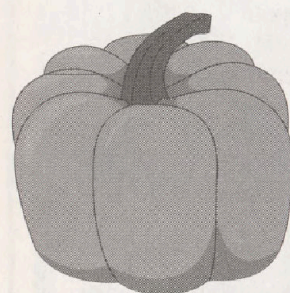
fizičkim radnicima. Ioni cinka u biljci učinkoviti su i u liječenju alkoholizma, odnosno mamurluka.

Među najpoznatijim pripravcima jeste sirup od trputca. U staklenku šira grla koja sadrži oko pet litara stavi se na dno sloj šećera dva centimetra debljine i na to sloj svježe ubranih listova biljke. Slažemo sve do vrha i potom dobro začepimo. Staklenku ostavimo da fermentira tri mjeseca zakopana u pijesak u podrumu. Sirup nakon toga procijedimo kroz platnenu krpu i ponovo zatvorimo u tamnu bocu koju odložimo u hladnjak.

Uz spomenuta ljekovita svojstva sirup se pije i kao lijek protiv bolesti dišnog sustava.

BUNDEVA NIJE SAMO HRANA ZA SVINJE

Prezrena biljka puna ljekovitih sastojaka

Bundeva, "došljak" iz Amerike nije dobra jedino za stočnu hranu, nego je korisna kao dijetna hrana koja se posebno preporučuje oboljelima od dijabetesa

aminolitičke enzime (taj enzim razgrađuje škrob i šećer), te ureaze koji sprječavaju nastajanje kamenaca.

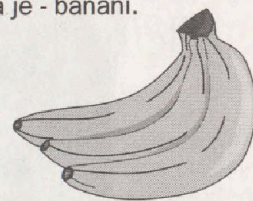
Pučka medicina preporučuje bundevu za liječenje bolesnih bubrega i mjehura, to je tzv. dijetna kura s bundevom. Treba pripremiti nekoliko kriški tikve narezane na kocke i dvije zrele rajčice. Ta se smjesa lagano pirja na tihoj vatri, a potom se doda smjesi i glavica crvenog luka narezana na kriške. Pri kraju pirjanja smjesa se prelije sa dvije žlice slatkoga vrhnja. Varivo se ne smije soliti, a jede se jednom na dan.

Sjeme bundeve također ima ljekovita svojstva. Sadržava ljekovite tvari, esencijalne masne kiseline, pa lecitin koji kao prirodni emulgator otapa ovapnjene krvne žile i salicilnu kiselinu koja sprječava zgrušavanje krvi.

Oguljene sjemenke uklanjaju crijevne nametnike - gliste, riblje trakavice - a ulje od bundevinih koštica dokazano djeluju protiv bolesti prostate, a djeluje preventivno i na nastanak i razvoj kancerogenih promjena u prostati.

BANANE ZA JAČE KOSTI

Pošto su četiri godine ispitivali učinak različitih tvari unesenih hranom na gustoću kostiju starijih osoba, skupina američkih znanstvenika pronašla je novo "zvijezdu" među namirnicama koje sprječavaju osteoporozu. Zbog velikog sadržaja kalija koji smanjuje "bijeg" kalcija iz kostiju, laskava titula pripala je - banani.

VITAMIN C SNIZUJE VIŠOKI TLAK?

Znanstvenici Sveučilišta u Bostonu i Instituta "linus Pauling" utvrdili su da običan, svakome dostupan pripravak vitamina C (askorbinske kiseline) može sniziti povišeni krvni tlak za otprilike 9 posto. Taj je učinak primijećen u bolesnika s povišenim krvnim tlakom koji su mjesec dana uzimali po 500 mg vitamina C dnevno. S velikim se optimizmom očekuju rezultati već najavljenih, opsežnijih istraživanja.

GINEKOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE "MEDIC"

Prof. dr Nisveta Alispahić
specijalista za ginekologiju i akušerstvo

U Ginekološkom savjetovalištu "Medic" prof. dr Nisveta Alispahić možete obaviti: ginekološki pregled, kontrolu trudnoće, ispitivanje i liječenje neplodnosti, dijagnostika (ultrazvuk, PAPA, kolposkopija, spermogram, test na trudnoću, pregled vaginalnog sekreta).

Ginekološko savjetovalište radi ponedjeljkom srijedom i petkom, od 9 do 12 i 17 do 19 sati, a subotom od 9 do 13 sati.

Na telefone
090 - 149 - 514 i 217-927
možete zakazati posebno vrijeme samo za vas.
Tuzla, Batva, Ive Andrića br. 11.

Tko se laća pesticida, mora pročitati upute

Uoči sezone zaštite bilja, od povrtnjaka, cvjetnjaka, voćnjaka do nje, zbog katkad i tragičnih posljedica neznanja, svima je nužno prije kupnje i primjene usvojiti osnovna znanja o pesticidima

Ime pesticida obuhvaća sva sredstva za zaštitu bilja razvrstana prema namjeni (insekticidi-protiv insekata, fungicidi-gljivične bolesti, herbicidi-korovi). Svi su pesticidi otrovi. Na osnovi otrovnosti svrstani su u tri skupine, koje su označene kraticom O.

O=I - Najjači otrovi s natpisom "vrlo jaki otrovi", sa znakom mrtvačke glave; njihova je maloprodaja i prodaja zabranjena pojedincima.

O=II - Jaki otrovi s natpisom "otrov", sa znakom mrtvačke glave, prodaja kojih je moguća samo uz propisanu evidenciju kupca.

O=III - Slabiji otrovi s natpisom "štetno po zdravlje" ili "nadražujući", sa znakom Andrijiina križa, koji su u slobodnoj prodaji u poljoprivrednim apotekama.

Na biljkama koje uzgajate u svom povrtnjaku, na voćkama ili vinovoj lozi javljaju se znakovi zaraze, koji upozoravaju na napad jednog od štetnika ili zarazu nekom od bolesti.

Očekuje li se da će šteta biti 30 posto i veća od troškova zaštite od zaraze, suzbijanje se može provesti. Pritom je važan pravilan izbor pesticida. Birajte one koji su manje otrovni i s kraćom karencijom, one koji imaju dozvolu za primjenu baš za okoliš, korisne životinje, kao i za one koji njima rukuju. Manje su otrovni oni koji imaju veću brojku uz oznaku LD50. Kratica označava letalnu dozu, a broj označuje količinu aktivne tvari pesticida izraženu u ug/kg tjelesne težine od koje ugiba 50 posto pokusnih životinja, a to su najčešće štakori.

Karencija označava broj dana koji mora proteći od posljednje primjene nekog pesticida do berbe, a taj rok treba strogo poštovati.

To je vrijeme potrebno da se preporučena količina pesticida razgradi na tretiranoj plodini,

toliko da više nije štetna za zdravlje onih koji se njome hrane.

NEPOTREBNO I ŠETNO POVEĆANJE KOLIČINE

Primjena pesticida mora biti uvijek u skladu s preporukama, priloženim uz svako pakiranje svakog sredstva za zaštitu bilja. Ne samo što nije

potrebno nego je i štetno povećavati količinu pesticida. Predoziranje može izazvati palež na listovima, čak i njihovo otpadanje, ubrati pojavu rezistentnosti bolesti ili štetnika prema češće primjenjivanim pesticidima, a previsoki ostaci u tretiranoj plodini mogu ugroziti zdravlje onih koji je konzumiraju. Na nekim osjetljivim kultivarima (jabuke, breskve, jagode, krastavci, salata, kupus, ruža i sl.) čak i propisane koncentracije mogu izazvati palež, što je često istaknuto u uputama.

Svakom pakiranju pesticida priložene su upute putokaz, kako ga primjenjivati, a sadržavaju podatke o aktivnoj tvari, formulaciji, o njegovoj otrovnosti, karenciji, kulturama na kojima se može

rabiti, protiv kojih se štetočina rabi u kojoj dozi ili koncentraciji. Zato je najbolje pesticide rabiti samo na onim kulturama koje su navedene u priloženju uputi. Za kulture koje nisu navedene, treba potražiti savjet stručnjaka. Pojam štetočina zbimi je naziv za štetnike, bolesti i korove.

Pesticidi su u prometu u nekoliko formulacija od kojih su najčešće emulzijski koncentrat s oznakom EC, suspenzijski koncentrat-SC, močilo prašilo-WP, močile granule-WG, prašilo-P, granule-G itd. EC, SC, WP i WG formulacije moraju se miješati s vodom, dok su prašila (P) i granule (G) već pripremljeni za izravnu primjenu.

PROVJERITE MOGU LI SE MIJEŠATI

Želite li istodobno prskati s više pesticida (insekticid + akaricid + fungicid), a ponekad dodati i folijarno gnojivo, prvo treba u uputi provjeriti mogućnost njihovog miješanja. Nema li podataka o miješanju, za savjet se treba obratiti nekom stručnjaku iz zaštite bilja u specijaliziranim poljoapotekama.

Prije primjene bilo kojeg pesticida treba vrlo pažljivo pročitati upute, koje morate poštovati i radi vlastite sigurnosti i radi sigurnosti drugih.

Pri tretiranju treba nositi zaštitno odijelo, koje mora biti nepropusno, na rukama gumene rukavice, na nogama gumene čizme, a na licu propisanu masku. Rukavice treba oprati prije skidanja, sapunom i u toploj vodi. Radno se odijelo mora prati odvojeno od ostalog rublja. U uputi je navedeno i kako treba zaštititi lice (oči, nos i usta). Poštujete li sve priložene upute, primjena pesticida bit će bezopasna.

Nasadi se ne smiju prskati za vjetrovita vremena, jer pesticid koji rabimo može pasti na susjedne kulture i na njima izazvati palež. To se osobito odnosi na herbicide, ali palež mogu izazvati i drugi pesticidi (insekticidi ili fungicidi). Samo se po sebi razumije da se tijekom prskanja ne smije pušiti, a pogotovu ne ispuhivati začepljene sapnice ustima.

Pesticidi se moraju držati u posebnoj prostoriji, u kojoj se ne drže namirnice i stočna hrana. Moraju se čuvati u originalnoj ambalaži i u zaključanu omaricu. Nipošto ne smiju biti na dohvatu djece. Naime, zbog pretakanja pesticida u pivske i slične boce bilo je dosad više slučajeva trovanja.

Mr. Neda PAGLIARINI

IN MEMORIAM

24. veljače 2000. godine navršilo se dvije godine dana od smrti našeg dragog

NIKOLE MATANOVIĆA

Vrijeme prolazi, a u našim srcima ostaje vječna tuđa za tobom. Samo mi koji te volimo znamo koliko nam nedostaješ. Počivaj u miru Božjem.

TVOJI NAJMILIJ: majka Rada, supruga Zdenka, sestra Milica sa obitelji.

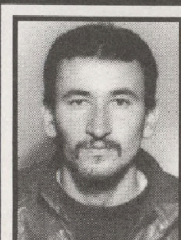

16. veljače 2000. godine navršilo se tri godine od smrti naše drage

MARE (rođ. GRBIĆ) TOMIĆ

Najdraža naša, svi svoju ljubav i dobrotu za života dala si nama, a sada kad si u vječnom miru, uvijek će te pratiti naše misli i naša ljubav. Hvala ti za sve. Počivala u miru Božjem.

TVOJI NAJMILIJ: suprug Mato, kćerka Zdenka, sin Dragan, snaja Vera i unuka Maja.

16. veljače 2000. godine navršilo se dvije godine od smrti

ZLATANA MILEŠIĆA

Kako vrijeme, prolazi, sve je više gorčine, bola i tuđe u našim srcima, a u našim mislima uvijek si prisutan.

TVOJI NAJMILIJ: supruga Vesna, kćerke: Marija, Jasmina, Milica, majka Manda, otac

Marko, sestre: Marija, Gordana i Svjetlana sa obiteljima.

TUŽNO SJEĆANJE

Na voljenu majku, baku, prababu, svekrvu i punicu

TADIĆ (rođ. PAVELIĆ) MARIJA udova ANTE

05. rujana 1999. - 05. ožujak 2000.

S ljubavlju i poštovanjem čuvamo uspomenu na tebe. TVOJI NAJMILIJ.

TUŽNO SJEĆANJE NA SNEŽANU ŠIMIĆ

25. ožujka 2000. godine navršava se tužna, pusta i prepuna bola godina dana od prerane smrti naše drage Snežane. Dragi naša Sneška, bila si naš ponos, dio nas, takva češ i ostati vječno u našim srcima. Tog dana u 14 sati posjetit ćemo tvoj tih dom i položiti cvijeće. HVALA SVIMA KOJI DOĐU TAJ DAN. TVOJI: mama, tata, sestra s obitelji.

TUŽNO SJEĆANJE

na voljenu suprugu, majku, baku, svekrvu i punicu, koja je umrla 21. veljače 1999. godine. Hvala Ti na svemu. TVOJI NAJMILIJ.

AUTOR: ROBERT STRAUS	JEDNA KRŠ- ČINSKA VJEROISPO- VIJEST	FARMACIJA	GESLO LOZINKA	"ARID LAND ECOLOGY"	NESREĆNI LJUBAVNICI IZ VERONE	PREDGRADJE LJUBLJANE	ZNAK ZA AUTO SKOLU	TALLJAN. GRAD U KAMPANJII	MEDUNAROD- NI UGOVOR	GRČKA BO- ŽICA OSBANE	OSOBNJA ZA- MJENJICA	ENERGIJA	KELTSKA PRI- ČA O GRJE- SNIM LJUBAV- NICIMA	MAKAR. PREMDA,	POZVANI GOST	"AMERICAN NATURAL RESOURCES"	STAROFE- NIČKO BO- ŽANSTVO	
KLIKA DVO- RJANA								VISOKA OSJE- ĆAJNOST MASKA										
POUČNA BASNA							PRAVITI TKANINU DO TOG VRE- MENA					BEZ NAGIBA KOPRENA						
PREDMET KULTA						TIPKA MJESTO U SLOVENJII					ZAMJENIK ZUPNIKA OTOK NA JADRANU						SUDSKO VJECJE	
MUŠKO IME				ČVRSTA PLA- STIČNA MASA SENEGAL					PODVODNA KOMORA BEZ DNA KOMAD							ŠVEDSKA ZAČINSKA BILJKA		
FRANCIJSKI GRAMAČKI CLAN		VRSTAN OTOK NA JADRANU							ŽICA (NJEJ.) "KVAČKI KLUB"				VRSTA VRBE (MN.) RAZVOD					
MALA SVE- TAČKA SLIKA							PRODORNI USKLJ NORVEŠKA					LASO OD KO- NJSKE STRUNE ITALIJA						
"CAPITOL AIR LINES"				PODUDARNO INOKOSNO					GRČKA BO- ŽICA ZASTITE BRODARA						ELEMENT NATRIJ ALKALOID OPLJUMA			
IMAGINA- RNA JEDI- NICA	UZVIK VE- SELJA ŽELJA ZA JELOM										PROVJERA ZNANJA							
NJEMAČKI HARFISTA EDUARD ALBERT											MITOLOŠKI KRALJ U KALABRIJI							PRITOKA PADA U ITALJI
"AUTONO- MNA POKRA- JINA"		RIMSKI BROJ 501 EVROPSKA RJEKA									JEDNA STRANA SVIJETA							
SREDSTVO PRIJENOSA KOMUNI- KACIJA											POKAZNA ZA- MJENJICA					NULA OPĆINITI		
VRSTA MORSKE RIBE											POSUDA ZA UMIVANJE							
TVRDI KAČUČK (MNOŽ.)																		
VRSTA ALKO- HOLNOG PIĆA					SOPSTVE- NICA										EMILIJA OD MILJA VULKANSKI OTVOR			
JAPANSKA KRATKA PIESMA				VOLT USKLJ TUGE		MADJAŠKO MUŠKO IME	OZNAKA ZA NEUTRON	"TENISKI KLUB"	"IRISH REPU- BLICAN ARMY"	NEŠTAŠAN	GORAK, TRPAK	OZNAKA ZA VISINU	GL. GRAD GANE "OVE GODINE"					POLITIČKO UBODSTVO
KRAT. ZA TALLJAN- SKU LIRU	BLAGDAN ZA LJUBLJENIH KRESIVO														SROK MORSKI GREBEN			
DVA ISTA SLOVA		SROŽBA OBRI					SVILENA TKANINA OTOK KOD ZADRA				TVRDI KAMEN DRVENI VALJAK ZA PREJU							
VRSTA PAPIGE				ŠNOVI ŽENSKO IME				MALJAŠKO LUDILO TVORIČ			TINA TARNER GRADIČ KOD ZADRA				SASTAVNI VEZNIK POLOŽAJ STUPANU			
ČEDNOST									PERZLIJA OVAMO				STARI NAZIV ZA IRSKU UDIO					
POSJEDO- VATI							MATERIJA SREDIŠTE ROTACIJE				MJERA ZA ZAPREMINU RJEKA U AF- GANISTANU						TEMPO DRUGI I PRVI VOKAL	
UMJETNI DEKORATIVAN KAMEN								KOJA JE PODOSTA MALENA TONA						AMERICKA NOVINSKA AGENCIJA ENERGIJA				
DRUGI, OSTALI,				ZVJEZDO- ZNAKAC									NAMJESNIK POKRAJINE U STAROM RIMU					

stampa HEIDELBERG speedmaster
repro PrintCom
rada SCREEN scanner osvjetljivač
NOVO osvjetljavanje do B2 formata s mogućnošću max. formata 50x100cm

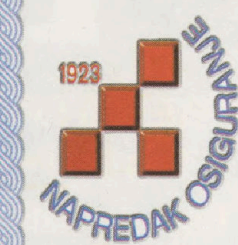
Astra-obuća
d.o.o. SARAJEVO
POSLOVNA JEDINICA TUZLA
Tel/fax: ++387 75 252 394

§ FIDUCIA
DRUŠTVO JEDNOG LICA ZA PRUŽANJE POSLOVNIH USLUGA
STRUČNI I KONSULTATIVNI POSLOVI
VEZANI ZA OSNIVANJE I RAD PODUZEĆA
RUDARSKA 72, TEL. 282-549

Kodak EXPRESS FOTO COLOR ŽUNIC
EXPRESS color laboratorij
Laboratorij 1. Tuzla, Džafer Mahala br. 46, Tel. 34-364
Laboratorij 2. Tuzla, Korzo, Tel. 075/235-899
Laboratorij 3. Tešanj
Laboratorij 4. Gračanica
S nama Vaše uspomene nikad ne blijede!

Gospodarska BANKA
Sarajevo

Direkcija:
71000 SARAJEVO, Ferhadija 11
Tel.: 387 71 207-023, 207-022
Fax: 387 71 444-605
Poslovnica:
71000 SARAJEVO, M. Tita 56
Tel.: 387 71 203-910
Fax.: 387 71 442-959

NAPREDAK OSIGURANJE d.d. SARAJEVO
POSLOVNA JEDINICA TUZLA

SVE VAŠE BRIGE PODIJELITE S POLICOM
NAPREDAK OSIGURANJA

Tuzla, Bulevar 15. maja b.b.
Tel./fax: ++387 75 282 227

Pivara Tuzla

Nek Vam je u kući
sve zdravo i živo
nazdravlje i s čejfom pijte
Tuzlansko pivo

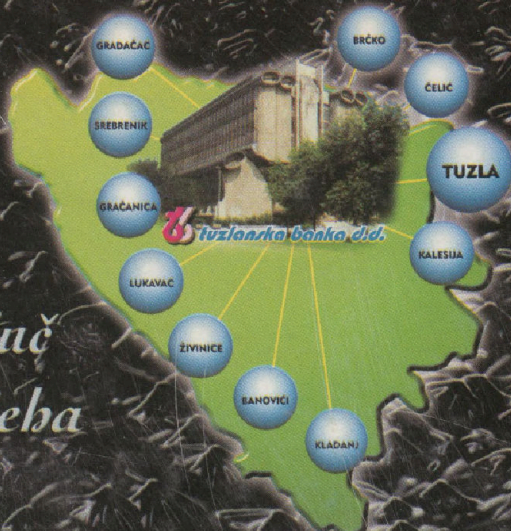
Sa jednog izvora
za cijelu porodicu

Hrvatski Glasnik
Glasilo
Hrvatskog kulturnog društva
"Napredak" Župe Soli
List za kulturu i društvena
pitanja

Osnivač i izdavač: HKD Napredak • Ravnatelj: Petar Matanović • Glavni i odgovorni urednik: Juraj Novosel
• Lektor: Marica Petrović • Uredništvo: Petar Matanović, Juraj Novosel, Marica Petrović, Romeo Knežević,
Martin Antunović • Adresa: Tuzla, Kazan mahala 2 Tel/fax: 075-237-171 • Kompijutorska priprema i tisak:
"PrintCom" D.O.O. Grafički inženjering Tuzla • Račun: ZZPP Tuzla: 12200-678-34618 - HKD Napredak - za
Glasnik • List je upisan u evidenciju javnih glasila u Republičkom komitetu za informacije pod rednim brojem 05/
93 - 15. 03. 1993. • Na temelju Mišljenja Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta TPŽ broj 10/1-483-9/98.,
list Hrvatski glasnik je javno glasilo, te prema članu 19. točka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga -
ne plaća porez. • Cijena za inozemstvo 3 DEM • List izlazi mjesečno • Tekstovi i fotografije se ne vraćaju

Osnovan 1992.godine INDEPENDENT
INDEPENDENT
INDEPENDENT
INDEPENDENT
I FM RADIO
Kameleon
(+ +387-75) BOSNIA & HERZEGOVINA, TUZLA
Marketing: 250-261, 250-262, 250263 http://www.kameleon.delta.com.ba
Centrala: 250-055 (tel/fax) radio_kameleon@delta.com.ba

ključ
uspjeha

Tuzlanska banka d.d.

Javno komunalno preduzeće
CENTRALNO GRIJANJE

TUZLA

Ul. Krcanska broj 1
75000 Tuzla Tel: ++387 75 283 443
Bosna i Hercegovina Fax: ++387 75 281 391
E-mail: cen.gri@bih.net.ba

PLIVA

PREDSTAVNIŠTVO SARAJEVO

Trg heroja 10, 71000 Sarajevo

Tel. ++ 387 71 65 11 33, 65 39 29

Fax. ++ 387 71 65 39 86

T U Z L A
Salineatrans

Vrši usluge prijevoza putnika
Telefoni: Tuzla 239-438; 239-350
Zagreb 01-615-6911;
615-6906

bosna

OSIGURANJE dd

SARAJEVO - FILIJALA TUZLA

Direkcija: Hadži Bakirbega Tuzlića 3 (Korzo)
tel./fax: 387 75 281 211, 281 212 direktor: 282 533

Filijala: Albina Herljevića 8 (Slatina)
tel./fax: 387 75 283 248, 282 408 rukov.: 282 220

